

AZƏRBAYCAN DİLİNİN ANTONİMLƏR LÜĞƏTİ

A-Z

AZƏRBAYCAN DİLİNİN ANTONİMLƏR LÜĞƏTİ

“ŞƏRQ-QƏRB”
BAKİ
2007

*Bu kitab “Həsrət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lügəti”
(Bakı, Azərnəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni:

Həsrət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lügətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lügəti.

Bakı, “Şərq-Qərb”, 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülmüş misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütlükklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lügət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© “Şərq-Qərb”, 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağı – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

“Sözün dialektikası” təfəkkürün gerçek varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənanın ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradiqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, məna əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafi və formallaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyətlər əksmənali sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən aləmə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lügətə insannın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışsan – tənbəl və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şərq – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, ariq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildirən antonimlər daxil edilir.

Lügətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlük əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütlükler bədii və elmi əsərlərdən və dövri mətbuatdan gətirilən nümunələrlə əyanılmalıdır.

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: əyildilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlükər də öz eksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısapoylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucapoylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmaga başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün əmiri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İcerişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Veliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin her yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitişdi bütün zərrələr, *abadlıq* göründü o xərabələr (M.Şəhriyar); Bezi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal!* (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa elmlərindən dadmış bir *ağılı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *aburlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyin daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qan! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALİ Abırsızdan həyani saxla (Ata. sözü); Gözəl var ki, *həyalıdır*; Gözəl də var həyasızdır (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədəncilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözuötəx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sərt təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan ariq kişi idi (M.Hüseyn); Gülüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *aciqli* səslə cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yenə Təbrizdə *mülayim*, xoş işıqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *aciqli* danişırsan (İ.Əfəndiyev); Çox *sakit* danişirdi (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *aciqli* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazılıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acıdim* (M.S.Ordubadi); Düşmən möglüb olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRƏMƏK Qaşqabağı, sallaq dodağı, çatılan qaşı, qırışq alnı müəllimi lap *acitdi* (Ə.Veliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirildilər* (A.Məmmədrzə).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yövmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Gülbətin hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala orə getdiyini eşitmışdı (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irolı gedə bilməsdir.

ACLIQ – BOLLUQ Ta *acılıq* bizə qalib gəlməyinçə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

ACIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da göründü ki, Gülbətin qolu dirsəyə qədər *acığdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Gülbətin zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

ACIQ – DONUQ Təbrizin *acıq-mavi göyləri*, ayna kimi temiz üfüqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

AÇIQ – GİZLİ

Bizi çeşmək taxmış, *doruq* sıfətli, yaşlı bir qadın qarşılıdı (“Azərbaycan”).

AÇIQ – GİZLİ Tələbələrdən Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərkətləri ilə Firdunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlbin, əzizim, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuq və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşünürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünə bilər (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurdı tapşırırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLICƏ Əsmər ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danişdiqları haldə, Güller ilə Xalıq kiminsə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Meşədə xeyli dolanıqdan sonra meşənin dərinliyində alaçıl böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sixlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIŞ – BAĞLANIŞ Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanışı* isə martin 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa əvvəl bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu səsi çox nazikdir, özü də danişanda *sixılır* (M.İbrahimov).

AÇILIŞMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidiayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü həyətə, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜŞMƏK İstə dəydikcə donları *açıldı*. Soyuqdan *büzüşmişdilər* (“Ulduz”).

ADİ – QƏRİBƏ

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq selə düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hər kima vurub, yapış desən, yapışar, açılsın *açlılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbələ *açıldı* (Mir Cəlal); Qapı uşaqların üzünə örtüldü (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həmzeban olubdu bülbüll; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbüll (Q.Zakir); Həyətdəki güllər *soldu* (“Ulduz”).

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açıltır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİĞİLMAQ Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açıltır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldu* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımıdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzını *açır*, *yumur*, danişır, amma səsini eşitmırıq, danişib qurtarır (Anar).

ADAMAOXŞAMAZ – GÖYÇƏK Ay *adamaoxşamaz*, bir üzüne baxsana; Bomboz olub saqqalın, rəngü həna yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksen (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırır, *addimbaşı* yoxlayırdı (Mir Cəlal); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (Mir Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşş hiss edirdi ki, nə isə daha əsaslı, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısır Qarı *adi* adamlar kimi gəzə bilmirdi, həmişə yürürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özünü *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səliqə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat sehnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALIM Qurban otuz səkkiz ya qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adıl* bir adam idi (İ.Musabəyov); Bu gün sinəmizə bu dərdi yazaq; Sabah *zalimlərin* qəbrini qazaaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dəstə tutaq... (S.S.Axundov); Atana *lənət*, ay Salman, bir tülkü sənət tay ola bilmez, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərc (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan aləmə *ağalıq* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hamballıq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA Qara gözlərin ağrı süd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ Ağ dumalar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ Ağ gün *ağardar*, qara gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzü *qizarır* və yenə də *ağarırdı* (M.S.Ordubadi).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ Verdiyev məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə ürəyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşəyi çaxdı başımda; Yerimdə kömürtək *qaraltdı* məni (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan usağı çəpiş kimi səkiđən atılıb qapıya torəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞIR – YUMŞAQ

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI Qız *garabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ Yoluna *ağbəniz*, şümsadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* ariqələngə qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCIYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talibov); Yusif xasiyyetə yumşaq olsa da, *cəsarətlə* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCIYƏRLİK – CƏSURLUQ Qulam, *ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbülhəsən); Oğul, heç vaxt *cəsurluq* yaddan çıxartma.

AGGÖZ – CƏSARƏTLİ İgid də qorxarmı? *Aggözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şərait bizdən tələb edir ki, həm ağıllı torpənək, həm də *cəsarətlə!* (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabın yox, getir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbatı); Nə *şirin-dir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərlan *ağilli* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağilli* qız sevə bilər (M.S.Ordubadi); Düşmənə rəhm edən axmaqdır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kərim, bu kəndin içində bircə *ağilli* adam sənsən (Ə.Haqverdiyev); Bağır, bərkdən bağır, bərkdən, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağillılığı* ilə hamını heyran edərdi. Ağıl olmayan yerde cəsaret *dəlilikdir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Büyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağilsız* hərəkətinə heyrət edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağır*dır. Belə adama gərek özü kimi

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK

yumşaq və iddiasız arvad tapasən (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyuqda oturduqca, özünə gəldikcə vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Amma elə ki, anam danışdı, elə bil mənim üstümdən dağ götürdü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cehənnəm əzabidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngülliik* Gülərə də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqulu *ağırtaxtali* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdil (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad ərinə qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİƏTLİ – CIRTQOZ Nurəddin anasından sonra birdən-bira dəyişir, *ağırtəbiətlili* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhmədin əlindən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmalıyıq (M.Rahim); Son vaxtlar iclaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömründə söyüsməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barişaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *garişaq* (S.Vurgun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynəkdir*. Bununla belə *cürətlili* uşaq, yolu təpib meşədən çıxmadaqdan ümidiñi kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *guldürən* yanında yox (C.Əlibeyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlağan* uşaqları Nazimə sanki əfsun ilə elə alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüh* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMSINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərdli”, “gileyli”

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünürdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Cəmənzəminli); Görürəm bəşerin *gülən* gününü! (S.Vurgun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüslər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qışqanışlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadi).

AĞRI – SAZLIQ Birden Sabir doğruldu, bədənində şiddəti bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü turşutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğunsan, yaxsa bir yerin *ağrıyyır*? (C.Cabbarlı); Gülşən ona toxtaqlıq verirdi de, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşılı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Təranə *ağyanız* göyçək bir qızdır. Lazar ortaböylü, *qarayanız*, bozgöz bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağzı-açıq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox fağır, *ağziaçıq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyin qədər oyada bilərsən (M.İbrahimov).

AĞZIBÜTÜV – AĞZIBOS Mən isterdim ki, sən *ağzibos* olmayasan. Mən çox *ağzibütöv* adamam (F.Kerimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZIBÜTÜV A kişi, bilirom hansı *ağzidağınıq* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundzadə); Mənim *ağzibütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzidolu* danışırsan? O indi də

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkkəni sinəsinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şixli); O, göy otun üstündə *arxasıüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZIASAĞI De, polis gətir, mərəkə sür *ağziyuxarı* Sibir meşələrinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziasağı* gedirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onum səadəti üçün nələr etməzdim (M.S.Ordubadi); *Vay*, yad kişinin səsi gəlir, *vay*, indicə qapıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundzadə).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazıçı gəlirmiş kimi *ahəstə* dilləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makulu).

AHİL – CAVAN Neçə nəşər *ahıl* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib sohnədən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AXICI – SÖNÜK Bütün müdərrislərimiz ondakı selis, *axıcı* natiqliq məharətinə qıbtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızıcı idi.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKİ – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* şırıltıyla köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandi* qan seli, səmum küləyi (O.Sarivelli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondan ətirləner nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gəzdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşam-*çağı Canpoladin qapısı vuruldu (M.S.Ordubadi); Siğırçımlar *səhərçağı* gələr, budaqlara

ALACALANMAQ – ...

qonub səslənər, baharın müjdəsini gətirərlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən töküür üç *axşamlıq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlik* işimiz qalib.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamidan gec qayıtdı (S.Rəhimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və əyləşirdi (S.Rəhimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum ola bilmərəm, məndən əl çök, darixıram (C.Əmirov); Maya, necə bilirsən, adam evlənəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilərmi? – deyə soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işlənən, tələbatı ödəyən sözlər *aktiv*, az işlədilən, köhnəlmış sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* etələtdir, *aktivlik* isə gümrəhliqdır.

AQİL – DƏLİ Yusif şah *aqıl* idi (M.F.Axundzadə); Kəndimizdə də bir igid tapılmış ki, bu *dəlini* ipə-sapa gətire (M.İbrahimov).

AQİL – GİC Divanəsini unutmaz *aqıl* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatırı *o gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göydə günəş yandı; *Al* şəfəqə yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacağına* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğı (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLİ *Alacaqlı* ikən *verəcəklə* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞİQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin üreyimdə bir şam

ALAN – SATAN

yandırın; Dünyanı yenidən işıqlandırın! (S.Vurğun).

ALAN – SATAN Alanın gözü satanın əlində olar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir dəqiqə olsa da, həyat haramdır (M.S.Ordubadi); Çox *alicənab*, nəcib insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səslə zülmüə etməyə başlandı (“Ulduz”); Cəlal da *zıl* səslə deyir bayati; Tutub qışqırığı bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbə-layı Qulu *alçaqboyu* bir kişi idi (Çəmən-zəminli); Baba keşiş *hündürboy*, enlikürek, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və acıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman əncümənin üzvlərindən bir neçəsi papiroş çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışındı (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı*, *ucali* dağlar görmüşəm (Aşıq Ali).

ALÇAQLIQ – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gedis-gelişə maneçilik törədir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şəhərdə dağ havası ilə aran günəşti birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilsən, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axi mən o qədər də *alçalmamışam* ki, yüksələ bilməyəm (Ə.Şerif).

ALÇALTMAQ – QALDIRMAQ Qızın təmiz və pak məhəbbətini *alçaldılar* (“Ulduz”); Onun tehqir olunmasına yol vermədilər, mənliyini *qaldırdılar*.

ALÇALTMAQ – UCALTMAQ Əli bəy, *alçalar* cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yarasırmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucaldın*, sağ ol, ölü desən oləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kur-suna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alicənab* adam-mış (S.Rüstəm); Elə bir *alçağa* ölüm də azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *ali-cənab*, sinəsi dəftər kişidən (S.Vurğun); Bağıشا, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alicənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmüsən, aicığını camından çıxmamasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNALBIŞ – ALÇAQLIQ Ah, bu nəvazişə, bu *alicənablığa* qarşı qabil deyil (H.Cavid); Bu çöhrələrdə yaltaqlıq, riya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadi).

ALICI – SATICI *Saticilar* tərifləyir, *alicilar* müştəri gözü ilə bir çox nöqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICILIQ – SATICILIQ Əhalinin *ali-cılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *saticılığa* gəlir mənəbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz*, *satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətinə qaza-nandadır (H.Hüseynzadə).

ALIŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönüür* (B.Vahab-zadə).

ALIŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülsənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmisən*? (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AĞARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allaşdı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözləri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfəqlərdə xəstə üzlü ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asan-
dır, *qaytarmaq* çətindir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən
söz gəzdirən deyiləm, neçəye *almışam*, o
qiymətə də *satram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud
almaq fikri ilə bir mağazaya varid oldu
(N.Nərimanov); Gübrə özü verilməyib, biz
vermişik (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə
alovlandı (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləzi-*
yirdi (“Ulduz”).

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri
düşündükcə təndir kimi *alovlandı* (A.Şaiq);
Sənər bu şan, bu şöhrət; Ölök olmuş mənə
düşmən (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki,
sən *alt* paltarını üstdən geyəsən, *üst* paltarını
altdan (Anar).

ALTRUIST – EQUİST İlk baxışdan o,
altruist bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb
etmişdi (“Elm və həyat”); İndi uşaqlar
mənə gəlmək, sataşmaq istəyəndə “*equist*”
deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansiz*
gəcənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların
böyükləri çox *rəhmlı* adamdır (S.S.Axun-
dov).

AMANSIZ – YAZIQ Tülükyə *amansi-*
zam, çünki quzuya *yazıığım* gelir (M.İbra-
himov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürekkeb
dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə
ayrilmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil
olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındaki əlaqəni
müəyyənetmə və onlardan ümumi nəticə
çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATİYA *Anar-*
xiya qarşıqlıq, hərc-mərclik, özbaşınlılıqdır.
Başladı ki, kolxozdə *demokratiya* yoxdur,
kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN
Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəb-
həni demirəm, onların öz *qayda-qanunu*
var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən
səni bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqver-
diyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışırsan?!
(A.Məmmədrzə).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Əruzla
aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmağı bacar-
maq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşılı* məsə-
lələrin həllini şagirdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulu-
şundan *anormaldır*. Tərlan *ağilli* oğlunun
hər kələməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev
antik və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı
mühəzirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir*
bez *apar*, cuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəb də *arabir*
gözaltı ona baxır (B.Talibli); Oğlu Mirzə Qalib
isə *daima* küçədə qarovalı çəkir (C.Əmirov).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər,
təmizlər və *arabir* dərənin içinə enərək bir
yeri nişan alardı (A.Şaiq); Elə iş tut ki, camaat
həmisi yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən
də kənddən *aralandı* (Ə.Veliyev); Parça-
lanmış bir eli - Böyük Azərbaycanı; *Birləş-*
dirdi Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər əvvəl
qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdişə *örtdü*
("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid
Nayibovun ev qapısı həmişəki sakitliyi ilə
aralandı və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıq-
lar bir-birindən *aralandı*. Bu dənizdə üzür
qayıqlar; Get-gedə *sixlaşır* bu qayıqlar
(S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ
Aralanır buludlar, təravətlənir otlar
(A.Səhhət); Cilovunu sahenin yanındakı
arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla örtülü bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox aralıdır, gedib-gəlmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən aralı getməsini məsləhət gördü (M.Hüseyn); Yaxın gəl, qulaq as qəlbim deyənə (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi arardi? (S.Vurğun); Onun söləsindən şəfa tapırlar (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vəzn ağır və aramla vurulur (Ş.Bədelbəyli); Kişi parçı birnəfəsə başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-taləsik saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinənin aramla dediyi sözlərə qulaq asa-asə qaralıb ağarırdı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çıçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir aramlıq, ruhda işa sakitlik yox idi (Çəmənzəminli); Oğul, səbirsizlik adama həmişə ziyan verər (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ Aranda tutdan olduq, dağda qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çekib sürünnü; Aranı, yaylağı gəzdi çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANÇI – DAĞÇI Arançı qardaş, xos gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şixli); Dağçı aran yerlərinde çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlme aranılsan. Xizi rayonundanam, dağlıyam, – deyə o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ Ara-sira bu işiq sütunu sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək sönürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kotanında; Həmişə gül əkdi, vay dərdi babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığın heyəti ardıcıl surətdə gelib onun gözünün qabağından keçirdi (Ə.Əbülləhəsən); Gülen-dam bacı onlara guşuş ilə qulaq verib arabir sual verirdi (Çəmənzəminli).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin ardinca ahəstə-ahəstə gedirdi (S.M.Qənizadə); Elə mən də sənin qabağınca evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ Qabaq düşmən idi, arxa isə hər gün davam edən bombalama nöticəsində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKİ O, məhkəmədə lap arxadaki skamyada, künçdə əyləşmişdi (C.Əmirov); Tutaq qabaqdakı qayalıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlmış sözlər arxaik, təzə yaranan sözlər isə yeni sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmış və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr arxaizm, dildə əmələ gəlmış yeni söz və ya köhnə sözün almış olduğu yeni mənə neologizm adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahān xanım mahalda arxali adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və kimsəsiz bir yetimdir (S.Rehimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Məstan birdən sıçrayıb qaçıdı; Ala-bula da arxasınca qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun qabağınca qaçırdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU Arxasiüstə çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyəyə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşa otağa gedib soyundu, üzüqoylu yerine yixıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhħaki məhv edən Gavə yoxsul, arxasız bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gəzir ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, havadarlıdır.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ barəsində də arxayın ola bilərsən, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, nigaran qalmayısanız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolcular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki arxayinçiliği daha da möhkəmləndirir-

ARXAYINLIQ – NARAHATLIQ

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, əbədi *nigarəncılıq* və təlaş içinde yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHATLIQ Lakin *arxayinlıq* şəraitində nə qədər alısb ehtiyat qazanmış olsa belə, ən xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbülhəsən); Səkinənin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Ariq* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Sabah *totuq* üzünü çəkdirib salın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Ariq* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axşamın toranında közərib parıldayan kömürün üzərində şışlərə *yağlı* qabırğalar çəkilmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərək bir azca həlim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicedanlı olsun (X.Rza); Kəlbiyev əyilib büzüşərək çırpındı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmaga çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsiza* bir sillə kar eləməz (Ata, sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaq (M.İbrahimov).

ARSIZLIQ – HƏYALILIQ *Arsızlıqdan* samma ki, şıшиб dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQ – AZ Bacı, *artıq* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünkü mil-yonlardan yüz qat *azsunuz!* (S.Vurğun).

ARTIQ – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənim nəyim *artıqdır*, nəyim *əskikdir*? (G.Hüseynoğlu).

ARTIQLIQ – AZLIQ Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarib qızarırdı (B.Talibli); Bu isə yenə ona etimadın *azlığımı* göstərirdi (Ə.Sadiq).

ARTIM – İTKİ Bu dünyünün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırıb-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQ – AZALTMAQ Bu mənim dərdimini daha da *artırıcı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demirəm, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yerə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayıımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə təqsir yoxdur, mənim *arvadağızlı* oğlum-dadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişisin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyinə yatırıldı (M.İbrahimov).

ARVADLIQ – KİŞİLİK Min kərə sənə demişəm ki, sən arvadsan, get *arvadlığına*, mənə öyüd-nəsihət verme! (M.F.Axund-zadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kışılık* yolunda (Elçin).

ARVADÜZLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvadüzlü* kişidən, *kışiüzlü* arvaddan əlhəzər (Ata, sözü).

ASAN – ÇƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASİLİ – ASUDƏ Axi bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQ – AZADLIQ Getdikcə Mirzə Valeh bir *asılılıq*, bir məhkumluq hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı sey ola bilərmi? (S.Vəliyev).

ASILILIQ – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asılılıqdan* dəhşətli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardır (M.İbrahimov).

ASİMAN – YER Kənələr pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimanı* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQ – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə cavab gözləməyib, telefonun dəstəyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydi, çanta-nızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata, sözü).

ASTALIQ – CƏLDLİK *Astalıq* adımı yerində saymağa vadar edir, *cəndlilik* adımı gümrəhlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata, sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbülhəsən); *Üzsüz* yorğanı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir mətbədird; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmmədquluzadə); Mən gərək sözümüz Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

ASNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *asnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsinə bizim üstümüze atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmmədquluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmizi və *ateizminin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehkamdır.

ATƏŞLİ – ÖLGÜN Gavə *atəşli* bir qəblə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindan-dan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏŞLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəşli* fikirləri idi ki, gözlərində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmmədxanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK *Atıl* cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səslər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PIYADA A kişi, gəzməyin elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, *athı* getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncir-ləri lom ilə yera *atr* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükani düz *tutur* öz əllərilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südabə rəfiqə olsalar da, bir-birindən forqlənir: Güldəstə *həyalı*, Südabə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbet; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyimməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanəli

AYAZLI – İSTİ

bəyə cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qan-mır, *avamdır* (C.Məmmədquluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərzi, bicimi *avamlığını...* andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım əminin *mədəniliyi* sayesində qaçdırılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandından* gözləldir.

AVARA – İSGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözür (S.S.Axundov); Çox *ısgüzər*, əmək-sevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İSGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünkü onu tanıydırdı, *ısgüzərliğinə* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtlı çohrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şixli).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağını* biləni bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cücelər *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayira çıxdı (İ.Şixli).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüyüydür*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dehşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorgun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tər tökürdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyırdu* (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidir ki, onun gülər üzü bir qədər *tutqunlaşar*, alını kiçik qırışqlar örterdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sırdasısan; Boranların, çovşuların, dumanların qardaşsan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağı (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU

AYDIN – BULUDLU Çiskinli və qaralıq gecəni *aydin* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayaziyib açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydindr* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MADYAN *Ayğır* başını qaldirıb ilxiya gələn qatira diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *madyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdır dəryaya girdi (“Koroğlu”).

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstüne düşüb, yaman *ayığdırılar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakızəni heç açmırıldı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayiq* və zirək adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talibov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zirəklilik ağlın elamətlərindən (M.Talibov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, lovğalıq və *məstlik* yuxusundan ayrılır (M.Talibov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhət); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabarbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrim qana dönübüdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* getdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldılar* (Ə.Məmmədxanlı); Qadir əllərimizlə *birləşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZYASLI – BÖYÜK

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeylı* yol gəlmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsə, *az* bilib çox xidmət etmək min dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azaciq* hərəkətə geldi (S.Rəhimov); Axşamdan *xeysi* keçmişdi (A.Məmmədrza).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yetər bu *məhkumluq!* Yetər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarım *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar az *qalıb* (R.Rza).

AZALMAQ – COXALMAQ Bir il də keçdi bele; Vicdanın ağrısı *azalmadı*, *coxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAR – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qasıqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhət şeirlərində “Səhhət” kəlməsini bəzən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işlətmışdır.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi imamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbaszadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hükum edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgosinə çıxaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınligına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvəzökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərq lənir.

AZYASLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən azyaslı uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayıllzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryadır sair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, hacı (N.Vəzirov); Niye, Məşadi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABİ – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cəfər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindar* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacarıqsızdır* ki, on saatla işə sala bilmayəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarışan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlükə* işi yoxdur.

BAĞIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmacıq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmağı* lazımlı bildi.

BAĞIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIR-MAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Əgər məni yalandan *günahlandırmacıq* istəyirsizsə, günahlandırın.

BAĞLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdırıq, fikir eləmə, sandıqları aç! (M.F.Axundzadə).

BAĞLI – AÇIQ Bağlı qapiya xata dəyməz (Ata, sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfi-qəsinə səslədi.

BAĞRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermişdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalar; Deyin, *xoşbəxtəmmi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadir* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yordan doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdubu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qiş* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdişə də *baharlı*, *qişlı*; Gördün gələcəyi gün kimə aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qişsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKIR – POZGUN Bu incə rəqslerdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissin ifadəsi vardır (Çəmənzəminli); Anna *pozğun* qızdır, onunla oturub-durma.

BAQI – FANI Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrim bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözləmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALASMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın erzində ariqlamış, *balacalaşmış*, orduları batmış... (M.İbrahimov); O qeyretli uşaqlar *böyüyüb* məni hamidan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətinə kəşf etdi (Ə.Məmmədxanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlil nədir ki, o məni işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofer *bacarıqlı* adamdır, gözüəciqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərəkətindəndir ki, mən bu *bambilı* Əhmədin yanında olmuşam bir balaca uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hər-dənbir başını qaldırıb məclisə göz gəzdirdi.

BAMƏZƏ – QARADİNMƏZ O çok *baməzə* qoca idi. Zarafat etməyi və latife söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadi); Usta *qaradinməz* bir kişi idi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabarlı); *Mədənilik* cəhəletin düşmənidir.

BARIŞQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barişqlıq* oldu. Aralarındaki *küsüllük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədxanlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küs-məmişəm ki, *barişam*. Mən *dalaşmaq* fik-rində deyiləm (C.Əmirov).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barişaq* (S.Vurğun); Biz də aşpzərlər *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu düzənliliklərdə ağacın azlığı, kölgəliyin *seyrəkliyi* Gülşəni yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Cox pakizə... Sübh tezdən hamisini *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirəkləri *çixartmaq* lazımdır, el-ayağa dolaşır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapını *basib*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhət).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamin əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdi* (Mir Cəlal); Barmaqları boşalıb kağızı *buraxdı*. B.Talibli.

BAŞIDOLU – BAŞIBOS

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizə *baş-ağrısı* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışırsan (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəs-sər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Mehmanın *başdansovdu* sözündən, soyuq söhbətindən sonra gələn adamlar dağlışib get-dilər (S.Rəhimov); Bu elələrinə oxsamır, özü də çox *diqqətli* və səmimidir (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxmaya girib səhərdən axşama kimi *başiaşağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lado ... *başıyuxarı* Cəbrayılın evinə tərəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAS Səfər ... faşir, *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman sapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dalınca baxmadan payızlığın yanından adamlara tərəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBASLIQ *Baş-i-aşağılıq* insəni həmişə hörmətləndirir. *Dikbaslıqdan* yerə-göyə siğmirsən! (M.İbrahi-mov).

BAŞIBƏLALI – BƏXTLİ Nə soxulmusan araya, a *başibəlali* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağlılı isə doğrudan da, deyəsən, *bəxtli* adam idи (C.Əmirov).

BAŞIBOS – AĞILLI Sərdar *başibosdur*, ağlına nə gəlir onu deyir. *Gel, ağilli oğlum,* rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başidaşlı* kişi, dinmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOS Çünkü doğrudan da *başidolu* oğlansan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başibos* adam kimi aparırdı.

BAŞILOVLU – SAKIT

BAŞILOVLU – SAKIT Kişi yuxudan dik atıldı, *başılovlı* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cəlal); Katibin *sakit*, hətta uşaq və mehriban səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞIPOZUQ – İNTİZAMLI Ətraf küçələr *başıpozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadi); Bizim tələbələr iməciliyə *intizamlı*, müteşəkkil çıxmışlar.

BAŞISOYUQ – DİQQƏTLİ ... Aldığını və eşitdiyini düşünməyəcək, çəşqin, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaq-lar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BASISOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluqdur* (C.Cabarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlilik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da bəlkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yad olan kəsi; Doğma kənd *doğma* tək bağırna basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgiliyi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurğun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmalaşdı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardi (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Güləbətin qəribə bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırdı yenə yaş söhbətə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranquş baharı *başlayır*, büləbül *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imişsə, *başlı* adam imiş, “icərilerdən” gəlmmişmiş (Mir Cəlal); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda"... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldanmışan *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kəsəmənli).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazan-mır. Cox *ağilli* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günüñ *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çixaçixda* o məni yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-əlef yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülhəsən).

BATAQLIQ – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və palçıq olurdu (S.Rəhman); Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQ – ÇIXIQ Qoy onun o quyuya düşmüs *batıq* gözləri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhimov); Elə bil onun gözü yerində oynamış, *çixiq* kimi görünürdü.

BATİN – ZAHİRİ Bu adamın *zahir* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATİNİ – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların ürəyinə işiq salmir ki, *zahirdə* qızılğuldür, amma *batində* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIŞ – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə çıxişi gözel olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – CIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çixır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadi); Paltosunun tozunu *təmiz-lədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rəsulovun şirin dili, dərin *mənalı* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadına düşəndə qanım qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verirsən, Qaraş! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmirdim (Elçin); *Dünen* bu hadisə onu bərk əsəbiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tike çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQ Almazın dalğın duruşu, *bayığın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırıldı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* ve sadə ana dilində olub məşətimizin eynini göstərməyə görə əzber öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanın *bayramıdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə müqəddəs kişi *cəhənnəmə* düşəndə bəs *behiştə* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu biliyəm ki, *behiştlik* atan güclə yadimdادر (Cəmənzəminli); Dərvishlər məməkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalovu *ışgüzər* və gözütöx bir adam kimi tanıydı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıqdan* dərixıram (C.Əmirov); Çünkü onu tanıydı, *ışgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürəyi atlanır (F.Kərimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhətin *bəd* deyil, ağlıma yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan alırmıq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə həvəskardır (M.Ə.Sabir); Axırmızı məsud, geleceyimiz *bəxtiyardır*, – dedim (M.S.Ordubadi).

BƏDBƏXT – XOSBƏXT Ailəmizə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadi); Xeyr, oşı, mənim alma bağım olsayıdı, özümü dünyada ən *xosbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ

Get-gedə kəndi kasıbılıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Körpə anasını itirdi bərdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İllkin).

BƏDBƏXTLİK – XOSBƏXTLİK

İndi isə vaxtımı iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözləyirəm (M.S.Ordubadı); *Xosbəxtlikdən* Qaraş içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının eməllerindən xəcalət çəkib *xevirxahları* ilə *bədxahları* əlbettə tanıyaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHЛИQ – XEYİRXAHLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Güləbətin az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməməyi qərara aldı (M.Ibrahimov); *Xeyirxahlıq* adəmin nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNAƏTCİL Arvadının niyə bu qədər tələbkar, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Havayı yerə pul xərcləməz, *qənaətcildir*.

BƏDXƏRCLİK – QƏNAƏTCİLİK

Bədxərclik və israfla, səxavət və əliaçılıqlı arasında fərq vardır (M.Talibov); *Qənaətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlilikdən* iki zırpi it də onurla gəldirdi (M.Talibov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *yaxşılıq* indi də mənim yadimdandan çıxmır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qışqabağından zehər yağır. Həmişə *gülərüz* gördüğüm Səlim indi bomboz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Getmə, getmə, görün kimin yarisan? Hansı *bəxtəvarın* vəfadarsan? (Aşıq Qurbanı); Bu... *bədbəxtin* öküzünü aparıbsan, binəvanın elini qoynunda qoymusən (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK

Dərdim var, ay başına dönüm, sirrim var, mən *bəxtəvərlilikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talibli); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOSBƏXT Bu qara-gözləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqarə*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xosbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOSBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bələlər* töredir (M.Ibrahimov); Əfsus ki, yaxşı Nurəddin üçün bu *xosbəxtlik* çox çökmedi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O şair mədh edir min bir gülzari; *Bəlali* aşığı, sevdali yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); Necə *naşı* bağbanam ki; Bir çıçayı monim olmaz (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdlilikim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bəlekli* iki körpə baş-ayaq nənnidə yatırıldı (M.Ibrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – ACMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngüler açmanın yolu *açdin*; Qələmindən cavahirat saçdır (A.Səhhət).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki havadan un əلنirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartmırıldı (Mir Cəlal); ...Usta zeynal-lar özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzər və *yararlı* adam hesab edirlər (M.Ibrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gol! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ

BƏRK – BOŞ *Bərkdə* də, *boşda* da söyü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əger bircə dəqiqə *bərk* külək əssə və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fehlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsin-dən çox *zəif* işiq gəlirdi (Ə.Sadiq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseynoğlu); Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir törv *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLIK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oyamaqdən qalmaz (Ə.Əbülhəsən); Bəy, özü də *boşluq* eyleyibsen (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlerin nə qədər *bəsitdir*, Gülebətin! – dedi (M.Ibrahimov); *Mürəkkəb* işdən hər adamin başı çıxmır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayati); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragoz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.Ibrahimov); *Ucaboy*, enlikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə səhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə *qul* atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şəhərimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanima müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Maralın vahiməsi Cumani *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbülhəsən); [Almaz:] Mənim

BƏZZAT – ALİCƏNAB

qapım dostlarının üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmusan qıza, ay *bəzzat*? (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BIC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundzadə); Yorulduq dəlilərdən, gəlmədi bir *ağilli* (Ata. sözü).

BICA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niye *bica* söz damışısan? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BICLİK – DÜZLÜK Çərçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istədiyi vardi, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BIÇARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccim-başının ərvahı uğub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundzadə); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tır-tır əsirdi (S.S.Axundov).

BIÇİMLİ – YARAŞIQSIZ Nazik və *bicimli* dodaqları iyul günəşindən solan qızılğulin yarpağı qədər küskün idi (M.S.Orubadi); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yaraşıqsız* idi.

BIÇİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qıسابöylü, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəkə-çəkə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifəti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyləyibsen məni eşqə giriftar; Gündüzüm bıqərar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganəsən*, olmaz məni görmek sənə qismət! (A.Səhhat); Orə ki özünün *doğma* yurdı idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* əsil səbəbi ruhamılardır (M.F.Axundzadə); *Doğmalıq* kəlməsi dilinin əzberi idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşüb-dür ki, bir dəqiqə *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qızxanım əri kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİRDƏN – YAVAŞCA

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlığı* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə ürəyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimi [ərə] verirsən, ay *biqeyrət*?! (B.Talibli); *Namuslu* qadın həyasından qış-qırmızı ki, səsini qonşuları və oğlu eşidir (S.S.Axundov).

BIQƏM – DƏRDLİ Layiq deyil sənənakəsi-*biqəm*; Adam gərək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyleməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən ləqəb sözünü *bildirə* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər ürəyimi sixmamışdı (İ.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALİ Atamın qanını unutmaq üçün mən gərək bişəref və *binanus* bir adam olam (M.İbrahimov); *Qan, həyali*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVA – ZALIM *Binəva* kişi belə fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dərd imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBAŞA – DOLAYI Muzdur qolu boynunda sıniqçıdan qayıdır, *birbaşa* öz xozeyinin yanına gəldi (S.M.Qənizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Həkimülmülkə bildirməyi qərara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞCA İmran *birdən* gülümsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə sehv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki il onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıca* otağınız var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNÇİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırıncı* kim dedi (G.Hüseyenoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandıran bu şanlı *birlilik*; Bu qüdərət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcanlı vücudunu tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzum sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Ordubadı); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparıq belkə təsəlli... (Ə.Cavad); *Təklikdə* çaylaq daşışam; Məni qoymayıñ teklənəm! (M.Araz).

İŞBİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağı, iliq yumurta, ağı çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; Bəli, *çıy* süd əmib əzəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağıl); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölürem (Nətəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birine *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən səndən ayrılməq istəmirəm, ayrıla bilmirəm, ancaq *ayrilıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMÇIQ Şeir, mədh, qəzəl, həcv, mərsiyyə və s. yazdıqda o barədə nə mümkünən, hamisin de, *bikitin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımçıq* yazma ("Qabus-nama").

BITMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitər* (Ata. sözü); Bir damcıya möhtac idim; *Qurumuşdu* bağça-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdilim o *bivəfanı*; Nə də belə hicran dağı görəydim (Q.Zakir); Sabah bizim ailənin ən *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *Biy*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almışan (Mir Cəlal); *Vay* oldüm, vay oldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOŞ – ƏSASLI

BOĞUCU – TƏMİZ Göytəpənin üstünə boğucu, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığını görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsini eşidib ürekəldi (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qıjiltisi daha *aydin* eşidildi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır*! (S.Vurgun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağıl söyle (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörek dostudur, *bolluq* carçısı (Abbasaga); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı təlx eləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Ordubadı); *Əşı*, *menşeviklər* tülükü kimidir; bir az təpi-nəndə sıpixir bir-bir... (S.Vurgun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *omboş* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağızına kimi *dopdoldur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhhət); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilləri; Bu sərin sahiləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bize nə; Tapmayır acyalavaşclar *güzəranlıq*, bize nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görən ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatib haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Ordubadı).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rəhimov).

BOŞ – MÖHKƏM

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühaki-mələri möhkəmdir (M.İbrahimov); Bəlkə boş adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra birdən boşaldı (M.F.Axundzadə); Dostluq bərk ayaqda bərkiyər (B.Vahabzadə).

BOŞALTMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir boş pətəyə boşaltdı (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları yıldı, səliqə ilə qutuya doldurdu (İ.Şixlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına boşaltdılar (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itirməyib atları yüklədilər və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və boşboğaz deyil (S.Rəhimov); Aslanı hamı başiaşağı, heç kəslə işi olmayan adam kimi tanırı.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda boynuburuq qalınca; Ölüm aşıqlarə xoş səadətdi (Q.Zakir); Ey zalm xan! Zalim xan! Sən qorxub öz canından; Yurdun versən hər yada; Kor olanın dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKEŞ Məşədi Əbdülbəği razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin boynuyoğun molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nənəcan ağılli, işsevən, zəhmətkeş, mehriban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava bozdur: bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava xoş və aydın olur (A.Divənbəyoglu).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona boz sıfət göstəirdi (S.Rəhimov); ... Yasəmən iyirmi yaşında, gözəl, yumşaq təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəsli olduğu üçün hava yaman bozarmışdı (A.Makulu); Bir-iki dəqiqə davam edən

BULAŞMAQ – AÇILMAQ

yağışdan sonra göy açılmağa başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi bozarmışdı (M.Hüseyn); Utandığından rəngi qızarmışdı ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca aran təbiətinin bozluğu, kasıblığı hiss edilmədən geridə qalırı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın açıqlığı adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da kiçik oğlumdur, böyük qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTİMƏK Böyütmək isteyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəsib kiçiltmək isteyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sərasər ağı, həm siyah teli; Biri bugdayıdır, amma şəkilli (M.P.Vaqif); Qapını ağyanız bir oğlan sağa açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmir; Bəndlər onu buxovlayıb (Mir Cəlal); Paltonu çıynınə atıb qapını açdı (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ tez-tez bulanırdı (M.İbrahimov); Götür üzü açıldı.

BULANMAQ – YAXŞILAŞMAQ Axşam yaxınlaşdıqca Həsən kişisinin əhvali bulanırdı (M.İbrahimov); Tapdıq vücdəce yaxşılaşmışdır (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan bulasıq qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); Təmiz qasıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın bulasıqlığı ev yiyəsinin pintiliyinə dəlalət edir. Təmizlik yaxşıdır, indi kim istəyir, gelsin, utanmariq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ... Dağların başı dumanlıdır, üfüqlər bulaşmağa başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəsli, açılsın yazlar (Aşıq Qurbanı).

BULUDLU – AÇIQ

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rəhimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə açıq yerde qalmışdı (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dərdimi bumbuz üzəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rəhimov); Çərkəz yorgəni üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını açıb gərnəşdi (İ.Şixlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmisiş*, yenə *durmüşəm* (T.Şahdağlı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualımın bir müsahibə şəkli aldığı görünçə əlindəki kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayenin açılmış başı; Qara hörükləri titrədir külək (H.Hüseynzade).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xına bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmmədquluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksinmiş kimi, *düzəlib* sax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküdür*, otağa girəsi halim yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkülli* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapincısını açıb Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüstü *bürünçəkli* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasağı); Buradan *çilpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılr* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ Bürüşük və titrek əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım açıq qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÜV – YARIMÇIQ Yarımçıq bir mahni gör nələr deyir; *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbanıdır (“Azərbaycan”); Varımı səninlə *yari* bölgərim (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsəyən qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsin* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *bütük* gözlərində hüdudsuz bir tekəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadimdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılr* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ Büzüşük duruşdan hiss olunurdu ki, o çox əsəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

Cc

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam korkimidir (A.Şaiq); Mən bədii əsərləri müøy-yən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədağa idi (C.Əmirov); Nə *ölüyü* hay verir, nə diriyə pay (Ata. sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansixici* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlarıq (C.Novruz).

CARI – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələn il isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar*, *cavablar*, mübahisələr; Uzanır axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük-lərin* qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qədirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gölib keçdiyini söylədilər (İ.Şixli).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarverdi, Pərzad ilə qoşa *qarıyanan* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan əliyə; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı getdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadi); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, cavan-san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xəta etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da gözləyir *qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata. sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydag* adam dinmir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdi*; Gözəl eyib-siz olmaz. (Bayati).

CƏFA – SƏFA Mən yazılıq çəkdim *cəfani*; Müxənnət sürdü *səfani* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli, ömrü puç edən bir seydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, ürəkaçan və *səfali* bir yer idi (M.Talibov).

CƏFƏNG – DUZLU Onun hekayələrində *cəfəng*, uydurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *duzlu*, məzəli məktublar yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünkü *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənali* gözlerinə baxdı (İ.Şixli).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasında qapını *cəftələdi* (S.Rəhimov); Gecdən gec qapını açdı (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənilik* də inkişaf, tərəqqi ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqcu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata. sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yiğimində *cəndləşir*. Hərdən musiqi *yavaşışır*, kim isə fərəhli bir mahni oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlədi*, onların cəmindən beşi *çix* (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kəndliləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rəhimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponi-yada gilanar çıçəklərini (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yaxlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu felakət-dən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayadibi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmışdı* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayı o *qorxur* ki, sən; Onu bir-dəfəlik rədd eləyəsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsınız, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* usaqdır (M.Ibrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəymez (S.Veliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlilik* göstərdi. *Acizlik* adının birinci düşmənidir, yadında saxla (M.Ibrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağlı da kəsəri olmaz (M.Ibrahimov); Sərvinaz *ürəkli* cavab verdi (“Ulduz”).

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanıdır (S.Qədirzadə); Övladlarım, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqdə biz *acizik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndərilən *qorxaq* adamlar kimi əlim-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞ-MAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırıldı* (“Ulduz”); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatolinin qəlbini doldurdu (S.Veliyev); Her bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dardı və tekidə dedi (Çəmənzəminli); Açıq və *müləyim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.Ibrahimov).

CIRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərildilər (M.Ibrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞ-MƏK Aslanın sıfəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Veliyev); Sonra o bir qədər *müləyimləşərək*: Əziz, sən mənim yanımı xəstə gətirmisən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədrzə).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sıfətinə bir qədər də *ciddilik* artırırı (A.Məmmədrzə); O macal vermedi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışdı (Mir Cəlal).

ÇİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadi).

CILXA – QARIŞIQ Mən də adı insanam; Nə başdan-başa tərif, nə də *cilxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarişıqdır*.

CILIZ – GÜCLÜ *Cılız*, ariq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyaset *güclüdür* sənəde (S.Vurğun).

CINDİR – TƏZƏ Başında *cindir* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə üzünün tərini sildi (“Azərbaycan”).

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs telle-rinin iştirakına görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yera bölünür.

CİNŁƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlnərdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hırsı soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CIRIQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsayıdı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Veliyev); Erkək atın çulu *ciriq* gərək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *ciriram* (S.Rüstəm); Yer kürəmiz fosil-fəsil; *təzələyir* döşeyini (R.Rza).

CIRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *curnatmaq*, məclisi

CIRTDAN – NƏHƏNG

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CIRTDAN – NƏHƏNG – Əyə, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatar, – dedi (İ.Şixli).

CİSMANI – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şixli); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CIZMAQ – YAZMAQ *Yazdin, cizdin;* Qabağımda (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügüller, *comərddir* (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yiğan kimi, anbarı doldurubdur mix ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLİK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır (“Azərbaycan”); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKIT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadına düşdü (S.Vəliyev); Axırsınız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi ineyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* (“Aşıq Ələsgər dastanı”).

CÜZİ – XEYLİ

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücerən ağaclar da *guruyur*.

CÜRBƏCÜR – EYNİ *Cürbəcür* həvəslər bürüyür varlığımı (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimisində *qorxu* və heyət görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxma*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkərdəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə enmə, *qorxaq!* *Qorxaq* həlləncə daşıdır; Kim ona təpik vursa; Dalı ona qarşıdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə üzünü yanındakı *cüssəli* oğlana tutaraq qışla-qışla dilləndi (S.Qədirzadə); Suçular əkinini dərin şırımla və *sisqa* axınlı suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: ənsə, əsas, alın və xəlbir sümüyü. İkiisi isə *cütdür*: təpə sümüyü, gicgah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzü* pul əlimə salmışam (S.S.Axundov); İndi həkim olsayıdı, bir parça pambıqdan ötrü əpteyə göndərib məndən *xeysi* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman isə Rüstəmin çag vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam xəstədir, müsyö, vəziyyəti çox ağirdır (S.Qədirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə çaganın əski-sini yuyanda birini orada unudubdur, get onu getir, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən böyük qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, təlaş dolu xoş bir intizar və çagiriş vardi (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirse etsin, Dilşad yenə də onun ağızına baxır və əmrinin intizərini çekirdi (M.S.Ordubadi).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK Çaxnaşma düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda sakitlikdir (S.Qədirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham çaxnaşdı (S.Vəliyev); Nəhayət, sakitləşdi (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrek, çal saçlarını da azacıq isladıb, arxaya dayarırdı (S.Qədirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, qara, six kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qədirzadə).

ÇALA – DÜZ Cox çatılıkla Məmişçi çaladan çıxartdır (M.Talibov); Düzdə oturdular (M.Hüseyin).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Cox gözəl! Yaşasın çalışqan kənd qadınları (Ə.Haq-verdiyev); Tənbəl adam fikirlə olar (Ata. sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz çalışmalıyıq ki, ayrı-ayrı adamların əvəzinə ümumi camaat varlansın, kolxozi dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllənir, veyllənirsən? (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ Çaşbaş qaldı (“Azərbaycan”); Gülsenin manqası iki güne qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad çox toxraq danışındı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa çəsdi (C.Əmirov); Cahangir hərbi toxtabid ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri çevik, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şixlı); Mənim ölüvay adamdan xoşum galmir (İ.Şixlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərinde əvvəlki zirəklilik, çeviklik yox idi (C.Məmmədov); Onun ölüvaylığdır ki, biz əzab çəkirik (“Azərbaycan”).

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah qabarır, gah da çəkilir.

ÇƏKİSMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, çəkisidilər. Barışdı nə qədər ayrı düşənlər (C.Novruz).

ÇƏKİSMƏK – BƏRKİŞMƏK Çəkisməsən, bərkışməzsən (Ata. sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu çəkdi (M.Süleymanzadə); Atın başını buraxdı.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, çəlimsiz müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükögəli etsin (T.Kazimov); Kök adam özünü bir az qabağı verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah aydın havalı, gah çənli, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarməmməd çəpəki qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Səməd çevrililər düz oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPINƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir çəpinə baxdim (Mir Cəlal); Tərsinə yox, düzüñə otur, qoy camaat səni görsün.

ÇƏRƏNCİ – QARADİN MƏZ Eh, nə çərənci kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyyətə müxtəlif adamlardır; gülərüz, qaradınməz, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNCİLİK – QARADİN MƏZLİK Çərəncilik nəyə görək (M.İbrahimov); Onun qaradinməzliyi həmişə hamını əsəbləşdirirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayılışanda; Qəlb qəlbə qarışında; *Çətin* olur ayrılmak; Göz-gözə alışanda (Bayati); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qəflet qaçıb tramvaya minsə, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırıdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşmən gəldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sinesi *batıq*, sıfəti saralıb, ciyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Ayaz gördü ki, onun geniş alındakı *çixıq*, yanaqlarındaki nazik damarlar qızarib (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayırdır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənən hamamı kimi biri *girir*, biri *çixır* (C.Cabbarlı).

ÇILĞIN – SAKIT Külək çox sərt və *çilğın* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇILĞINLIQ – DINCLİK Adamlar *dincilik* və sakitlik istəyirlər, hərbi *çilginlıq* istəmirler.

ÇILPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpağam* *çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və təmiz geyimli bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Larişanın gülşəni yenə *çicəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez çökildi (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇIRKAB – TƏMİZLİK Xirtdəyə qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talibov); Beş adam gələndə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir çox *cırkin* hərəkət və adətləri mənə tərk etdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *cırkin* iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay çox ariq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

CİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayının üstündə yiğilan *cirkili* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorğan-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açıq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLƏMƏK – AÇMAQ Qollarını işğuzar adamlar kimi dirsəyinədək *çirmələmişdi* (S.Qədirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdı* (“Azərbaycan”).

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hər işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanlığın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bicəm, amma sən məndən də *çoxbilmışsan* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmumundur* (“Ulduz”).

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu biz *çoxdan* eşitmışık (C.Cabbarlı); Göresən *indi* də qarğı danışarmı, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında *az* iş görmüsük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bizdən asılıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənalı* və ya *çoxmənalı* olur. “Müasir Azərbaycan dili”

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qədirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı çökəyinə qayıdırırlar (F.Kərimzadə); Dağında, düzündə bitməyəydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstüne qaranlıq çökmüşdü (İ.Şixlı); Bulud göye qalxmışdı (İ.Şixlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ Çökük ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Supərişi qızılı saçları ilə qabarıq sinəsini örtdü (“Azərbaycan”).

ÇÖL – İÇƏRİ Çölüm özgəni yandırır, içim özümü (Anar).

ÇÖL – İÇƏRİ Çölün aləmi yandırır, içərin özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gözəllikləri səbəbinə onları çörəkli adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talibov); Dərə əlvan, çəmən əlvan, *düz* əlvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastiğı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalılmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yero yixıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq isteyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nərdivanla dama çıxmazlar (Ata söyü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gətirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüsük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdilar (İ.Sixli); Adamlar küçədə *yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülüklü toyuqlara *dadanib*. Nahaq yərə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayır* (Ə.Thülbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI Tamarzıdan kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILAŞMAQ Qar dağa çıخار, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez acilaşır (“İzahlı lügət”).

DADLI – ACI Onun bali çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *aci* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eylərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözlərini yumacaq dərin və *şirin* bir xəyalə dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xörəyin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qəribə bir *şirinlik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* aşar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığışmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yenə axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yenə sahil lampaları alışacaq circaq-cıraq (S.Vurğun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçıb *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM Fikrim *dağınıq-dır* (C.Əmirov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırı bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqliği* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyun-caqlarını *dağıdar* və sindirar, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaqulu-zadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* (“Jurnalist”).

DAĞLI – ŞAD Övlad sarıdan Murad kişinin ürəyi evvəl də *dağlı* idi (Mir Celal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *saddır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gülçicəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırırm qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçılıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyü* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzəli və usta Zeynallar *daxilən* çox təmiz və xoşxasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Səməd *zahirən*, doğrudan da, mürgüləyen adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİÇİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Çəmənəzəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmirov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraq məni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırlılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada istedad, hər böyük hünər; *Daima* vərdişlə inkışaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqətidir*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkram söhbətin *dalını* eşidə bilmədi (Ə.Əbülləhəsən); Söhbətin *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəkləndi, bir-iki kösöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılincının *dali* da kəsir, *qabağı* da (Ata. söyü).

DALAŞQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalaşqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbdülqədir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zəminli).

DALAŞQANLIQ – DİNCLİK Əhməd *dalaşqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dincilik* vermirdi (M.S.Ordubadi).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dali* çəkilib qapını örtdü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalıtlə çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKIT Qarşısında *dalğalı* dərin bir ümman; Ümmani sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qohrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsabah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kolgə düşmüş əsmər üzər *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dilbazi); Muradin evində böyük *şadlıqdar* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dalınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sənin *qabağınca* çıxdı bayira.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytoncumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlanıdır (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVAZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvazökardır*.

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dambatlıqından* partlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvazökərliq* kimi sıfətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda sehv eləmisen ki, belə bir *damğalı* nəsildən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədirzadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamışıq* (M.Hüseyn); Qatar Culfa burnundan fitimi *buraxdı* (M.S.Ordubadi).

DANIŞQAN – QARADİNİMƏZ Qərənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradınməz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadiq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNİMƏZLİK *Danişqanlığıma* görə qinasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbülləhəsən); Onun *qaradınməzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Daniş* bir-bir, *dinləyim*; Kaman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinər, nə də *danişar*; Qoyar el yolunda üreyini o (Ə.Cəmil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Sıxlı).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağından* qaralmaz qanım (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsən, nə? Bilirom, yenə deyəcəksən ki, səhv edirsən, yenə məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaqdan bəri səni *terifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndlilər bir ağızdan o son tüsəngi *dandi* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *tosdiqləmək* məqsədilə bərkədən dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsan (S.Sər-xanlı); *Genişlik* içinde heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şaircayızlar; Acgözlər, *dargözlər*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə “ana torpaq” deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çekir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladcanlıdır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözliliyündən* və uzağı görmədiklərindəndir (Ə.Əbülləhəsən); Azerbaycanlılar qonaqpərestliyi və *səxavətliliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atanı düşünmə, mənim üçün *darixsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlanırdıq* ki, atamın hali düşündüyüünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yero, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşdirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən enib kəndin *darisqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darisqallaşmışdır*. Üfüqlərmi bu qədər *genişlənmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzade).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darisqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sonsuz *genişliyə*, bu ənginliyə; Baxıb nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARIŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darişlıq* edirdi (“Molla Nəsreddin”); Baxıb tebietin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək isteyir adam (B.Vahabzadə).

DARQURSAQ – HÖVSƏLƏLİ ...Min-bərli məscidləri olan şəhərlər içinde Bəsrə

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK

məshurdur məharət və fəndigirliyi ilə, Kufə – üzü dönüklüyü və bəlağəti ilə, Bağdad cah-calalı ilə, ...Herat – paxilliliyi və *darqursaqlığı* ilə... (Ə.Məmmədxanlı); Traktorçu Əli çox *hövsələli* oğlan idi (İ.Şixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Ot basıldıından yolumuz *darlaşmışdı*. Gecə Cəmil Əsədin kabinetində bu cür düşün-dükçə fikir dairəsi *genişlənirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOS *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədxanlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltdım* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyənin sağ biləyindən yapışaraq onu özüne tərəf *darıdı* (C.Əmirov); Bu halda sərayı-şahidən göyə bir fişəng *buraxdilar* (M.F.Axund-zadə).

DAŞQƏLBLİ – MƏRHƏMƏTLİ Daş-qəlblə insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim öcsüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* dənizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazılışı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və etələtini pozacaq bir hərəkət gözə deymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılınca qurtarır, *dava* var dille (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barişiq* gününü intizarla gözləyir-dilər.

DAVA – SÜLH Barit və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O geləcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardin, hər gün sərxoş bəyin qapısında

DAVAKAR – DİNC

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşaq çox *dinc* usaqdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNCLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsən? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincliyi*, rahat oturmağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülhəsən).

DAVALI – SAKIT Məcmeyide gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davali* (Bayati); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Sixli).

DAVAMLI – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* həkim tapın getirin (Ə.Haqqverdiyev); Çox *dözümsüz*, hövsələşsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələnirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakes məxluq yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zəhmət *dözümlülük*, səbirlilik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirəm ki, Xorasani *davasız* alaq (Ə.Haqqverdiyev); Onların günü *savaşlı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Sixli); Otaqda xeyli gəzindi, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağimdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat dənizdə ən *dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizleyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

DEVİRMƏK – QURMAQ

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazıyırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərini sildi (İ.Sixli); Səni gözlər Şəngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müşfiq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ *Dazbaş* Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri şorbalı olan bu kişi bazarın ortasındaki dükanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Meh-dinin cavanhıdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadıq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arıldan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kiridi, bir anlığa o *susdu*, o dinmirdi; Onun ata ürəyi, bəs niyə diksinmedi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* adəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürəhim bəy Haqqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadi).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCE İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirli ziyanlıları *mürtəce* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işe başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də ürəyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayraqı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliliyinə* çox adam qiymət vermir.

DEŞMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* mağrur bir tərzdə gücü gəldikcə fişqirirdi (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yixıldı, batdı qanlı saraylar: *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavad); Bu dünyani

DEYİNGƏN – SAKİT

ürəyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyin-* *geni* kişini tez qocaldar (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qızı oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİMƏK – SUSMAQ Həpirin hırsı soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngini tuşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibi dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin barosında isə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barişaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyəsən* ha! (M.Ibrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmim də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏBDƏBƏT – CƏFA Əbədidir bu səadət, bu sədaqət; Bu təntənə, bu *dəbdəbət*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlibasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏBDƏBƏLİ – CƏFALI Həsrətlə xatırlayır *dəbdəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır (“Azərbaycan”).

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Tez aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalış, onlardan uzaqda *otur*, səninlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqkı *dəcəl* uşağa oxşamır (M.Ibrahimov); Cox *dinc*, sakit uşaqdır! (“Ulduz”).

DƏCƏLLİK – DINCLİK Əmisiqizi, ... bu *dəcəlliyyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər beyninə *dincilik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdüler (S.Rəhman); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ

DƏLƏDUZ – DÜZ Amma *dələduz* nökərlə arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, göldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDUZLUQ – DÜZLÜK Çünkü sənin üzündən *dələduzluq* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuya daş saldı, yüz *ağilli* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLİQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru sıqışan *dəliqanlı* Girdman hökməarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq-* *dır*, qaranlıq düşən kimi evdən bayırə çıxa bilmir.

DƏLİQANLI – SAKİT Semyonov hüzurunda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üreyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şixlı); Lakin gecə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünür ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağillanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələr kimi; Ağladı südəmər körpələr kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağillınız* (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, etli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yırtıcının qabağında dura biləndi (M.Ibrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çəkib bu ütünü (S.Sərşanlı); *Mülayim* bir axşam çağıdır (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içinde yaşadı; Yazdı *sevinc* neğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏŞMƏK – SEVİNİMƏK Bir yerde *dərdləşər*, bir yerde *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözlərini hər terəfə çevirib həsrətlə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* olduğandır (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüssəsiz adamlar kimi şəllənə-şellənə addimlayan Əli Rəsulov bir dəfə də olsun dönüb dala

DƏRƏ – DİK

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsiz* adamlar kimi aparırıd.

DƏRƏ – DİK *Dərədə* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağılı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman geldi bu təreflərə; *Dərələr* qaynadi, *döşlər* qaynadi (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı uşurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə *düz*, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxan-dən bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxırıdı (G.Hüseyenoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozarib *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükən telasırəm; Gəzmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çıçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Uşurum, *dərəlik* sıldırıım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtarırdım, deyəsən, *təpəlikdə*? (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çökildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağılığı üçün sepin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırıb saf suyu; Qazidin *dərin* quyu (A.Şaiq); Nureddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sinib körpü çayın üstüne düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Simasında *dərin* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmənzəminli); Onların hər ikisi anlaşa bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadi).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərinlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeirdən, başımı yorsa? (M.Müşfiq); Hər bir müəllif

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlılığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YIĞMAQ Bir nimçə üzüm dərmışdı (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talibov); Xəlil nədir ki, o moni işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdı (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsizsən*, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhmədin... gözləri *dalğın* və düşüncəli idi (İ.Şixlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün məstanə; Baxışın bağımı döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çarpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yasıtı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqverdiyev); Ayaq-qabını *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazeologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də mənə *sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zıl və bəm səslərinin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdanə gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdanə oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəymədişər* qız, şairdən inciməzlər

DƏYMIŞ – KAL

(H.Hüseynzadə); Aydin Qaradağının aləmə təmən, *təmkinli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMIŞ – KAL *Dəyimişini* qoyub, *kalıñ* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Başı*, *dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyo dənizin *dibi* (R.Rza); Dənizin *üzü* sakin, dalğasızdır.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərkərdəsi meydanda *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyin); Qarşında yol qırığında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəli gəlir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlal); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gözətçidir o yankı *dikdə*; Seyr edir baş-aayaq Nemət *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* başı; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmərləyir, çox çəkmədən *eniş* enib yoxuşa dırması (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *müləyim* adamdır (A.Məmmədrza).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoş gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökar* bəndəyəm (F.Kərimzadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şərəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökarlıq* sayıb ürəkdən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yenə bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dəralardən* və çaylardan duman qalkırı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanım adını eşidər-eşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerdən pencayını götürdü.

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *diqqətlə* gözdən keçirirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayaqüstü* mitinqi bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *diqqətlə* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer gösterdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fiksiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkov-nik, o indi də *diqqətlidir* (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürdüm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətim də, *dilcavabı* sıfarişim də var (A.Şaiq); Mənə *yazılı* cavab verərsiniz.

DİLƏNCİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənci* sıfətində gəzirəm. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqverdiyev).

DİLƏNCİ – VARLI Ey mənim yolcu, *dilənci* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədqulu-zadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiş-obasız bir qoca dilənciyəm. Kəndlərdə *dilənirəm* (S.S.Axundov); Nurcabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vuranlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Mənə giley yazan şagird-lərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgi-rəm* (C.Məmmədquluzadə); ...Ətrafa səsküy, *şən* qəhqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadiq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başlardı (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çəkil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barişdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI

DİLLİ – HƏYALI Sən də anan kimi *dillisən* (S.Vəliyev); ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyali* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNİMƏZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradin-məzən* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNİMƏZLİK Uşaq adəti xilafına olaraq, bu axşam bir az *dillilik* edirdi (Ə.Thəbülhəsən); Onun *qaradinməzliyi* gedis-gəlişə maneçilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK *Dinamik* fellərdə hərəket, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAT Məmmədəsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahab-zadə bu sözün ən yaxşı mənasında *narahat* bir şairdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yal-quzaq kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yatr, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacaqdım, başqları kimi namusla *işləyəcəkdir* (S.Qədirzadə).

DİNCLİK – NARAHATLIQ *Dedim:* – Şirin şey varmı həyatda *dincilik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarın* bu sözü Mələyin ürəyini yaraladı. Bu *kafirlərə* inanınları haqq yola qaytar (Ə.Haqverdiyev).

DİNLEMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmənnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Thəfəndiyev); Mən sizə əqidəmi *söylədim* (M.Ibrahimov).

DİN MƏK – SUSMAQ Daha *dinmədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİN MƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dimməz*, yəqin burada bir hikmət vardır (Ü.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİN MƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgərin *dinməzliyini* o buna görə də pis yerə yoz-murdur (Ə.Thəbülhəsən); *Zəvzəkliliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MÖMİN *Dinsizin* öhdəsindən imansız gələr (Ata. sözü); Mərhüm Zeynəb

DİVANƏ – AĞILLI

xanım *mömin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmir).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmış*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnməsi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qarisan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demisişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qiflin içərisinə qoyur (M.Talibov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırlıcavəbliliyəla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasolimi əldən buraxmışan (C.Thəmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demek günahdır (Ə.Haqverdiyev); Qaynim həmişəki kimi indi də Midhədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırı (M.Hüseyn).

DİRİLƏMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DIRMANMAQ – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanırıq* dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə düşdü (S.S.Axundov).

DİŞARI – İÇƏRİ Di onda mən cəhrəni, xurcunu qoyum *içəri*, qapını bağlayım gedek (Ə.Haqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dişari* çıx (S.S.Axundov).

DİSİ – ERKƏK – ...Hər yuvada birəcə *dişi* ari olar, ona şah deyərlər (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərleyib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürom (Ə.Vəliyev).

DİSİCİK – ERKƏKCİK Bəzəi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkcik* və *disicik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİSLƏMƏ – ŞİRİN Bəlke, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Disləmə* içəcəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dişli* tayfadırlar (İ.Şixlı); Onun teləsmeklə işi yoxdur, *ölüvaydır* (“Ulduz”).

DİVANƏ – AĞILLI Əqlini itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağilli* düşmən nadan dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ
Genə bir Leyliveş yarə dil verdi; Könül Məcnun təki *divanələnmiş* (M.V.Vidadi); İndi Sona ləp *ağillanmışdır* (“Azərbaycan”).

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyirsən sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağillılığının* səbəbini bilirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey*? (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlerdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölər, kışitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ Doğmalar get-*gedə* *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalasıır*.

DOĞMALIQ – YADLIQ Ancaq bu küskün səs o *doğmalıqdan*, o nəvazişdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaq-larının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalimliyini dərk elədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilsə də, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən səni *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdar (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANÇI *Yalançının* evi yandı, kimse inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alı-cənab şəxslər imiş (M.S.Ordubadi).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruçuluğu* töbülg edirdi. Bize, *yalançılıq* ləkəsi ölümən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarməmmədi mühasiblikdən azad

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə dincəlirdi, kitablar oxuyurdu, sonralar isə darılmaga başlayanda ancaq özünü *günahlandırırırdı* (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi dindirirsen *əyriliyindən* dad çəkir (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünkü sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiłər düberə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskvada *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözünүn içində baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağı çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə – *doğuşdur*, törənişdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələrkən saçlarımı əllərinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan gözlərinin geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncanın *dolanbac* küçələrində gözdən itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIQ – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dərdlərim, başımda *dolaşiq* fikirlərim, xeyalım, hərc-mərc gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Divanbəyoglu); Çox *aydin* və derin mənalı iki xətt şerə oxşayan bu lentlər ona nələr xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşıqli* yolda sürüti artırmağın qorxulu olduğunu sezib açıq deyərdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni görərkən hər şey *aydin* oldu (Ə.Məmmədxanlı).

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ İlyas gülünc bir heyrət, qəribə *dolaşıqlıq* içinde

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cəlal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir azdan zabit əmr verdi, salı sahilə bağlayan kəndirlər *açıldı* (S.Qədirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönbü *birbaşa* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı eyləndiyimiz Tel adlı *ariq*, lap uşağı oxşayan gənclə artıq dostlaşmışıq (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏİF Kərametin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da səsi vardı (Ə.Əbülləhəsen); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danişdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolor*; Sırrini verməyir sirdəşa dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Ariq* kişi bir az da ona tərəf çəkilib dilini işə saldı (S.Qədirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yəhərin qaşına saldı (Mir Cəlal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barjin göyərtəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜNMƏK Kazım *doluxsundi* (İ.Şixlı); *Gülümşəyirdi*, kirpikləri titrəyirdi (S.Qədirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dəste-dəstə; *Doluşdu* dərs otağına (M.Dilbazi); Səhər tezden durub yaxşı fikirlər, nəcib hissələrə evdən çıxarsan (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri işə qışdırıqla, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülləhəsen); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boynunda çömbəlmış, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hərdən şallağı tovlayıb kəllərə qışırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vəziyyət alardı. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxb pocta yönəldiyi vaxt Həmid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülləhəsen); Gedən boylu, enlikürək, *şumal* bir oğlandı (S.Qədirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qoyun gözlərini tavana zilləyib qəzeblə *donquldandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qədirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* cişirlər, izlər; Bu gedisi qəsdi nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu sahildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNİMƏK Nə səbəbə su qaynayanda bug olur, niyə *donanda* bərkicir? (C.Məmmədquluzadə); Xörəyi *isidib* götirdi (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla məni süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüştü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş aça bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə gəldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şəhəri belə ürək *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qədirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qəlbən istədiyin *dostdan* məktub alasın! (N.Nərimanov); Dayandı başımız *əğyar* içində ərsi-elaya (M.S.Ordubadi).

DOST – RƏQİB Hər şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelərini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itirən italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Diş qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata, sözü); Cüçələrim *acdı*, yemləmək vaxtidır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhbət edərək (M.İbrahimov); Bu nədir, ə, sözü *yarımçıq* qoyub susdun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qəren-filə Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndənilər* (S.Rəhimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qədirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikirlər və zəif iradəli adamları sevməzdı (M.İbrahimov); Sən *dönməz* baliqçısın; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma məndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* məni sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşavirədə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütlənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tıkendə özümüz düzəldərik, *yığışdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏNMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşənib*, samovar qurulmuşdu (Cəmənzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*.

DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLAN-MAQ Qəm yemə, çox çəkməz *dövlətlənərsən* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kəndlilər tamam *yoxsullaşmışdılardı*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədanın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa enə, *dövlətlilikdən kasıbılığa* düşə,

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaraq keçən günlərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ

Düşüncəsiz adamlar öz səadətini *dövlətlilikdə* axtarır. Yiğib bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, acliğın sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yera söyüb-danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gel, ipək saçını *oxşa-yım*; Səninlə bir an da yaşayım (M.Müsfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm bəyi görən kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçı (Cəmənzəminli); Əziz özünü *toxtatmağa* çalışır, həkim əlini ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qövsi-qüzəhdən; Qəlbim *döyüntüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Birdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKİT Özü ariq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Cox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlidə* da çıxarmışdı. Sən *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellərində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmiş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müsfiq); Mən onları mütləq *birişdir-miyam* (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nurəddin kimi pis günə *dözümlü*, səbirli bir uşaqdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş dəqiqə dura bilmir.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanda *dözümlülük*, cəldlik, çeviklik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir (“İzahlı lügət”); Sərvinaz cavab tapmağa hazırlaşdıgi vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn);

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK

İndi Əziz çox toxraq, olduqca *səbirli* idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK

Dözümsüzlük üzündən özünü daha da xar etmişən (M.Talibov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilməşdir (“Azərbaycan qadım”).

DUL – ƏRLİ Bir neçə *ərli* qadın oturub, *dul* Tellinin qeybətini edirdi (“Ulduz”).

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tixanmış, gözleri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* səma, göy qurşağı; Biri sənsən, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə getdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxışı *bulanlıq*, gözleri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadına gəlmir (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlinin vefatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəldi (S.Rəhman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər durusunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədiše də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatızdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı (“Azərbaycan”).

DUZLU – ŞİT

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *durmadan* birbaşa yellər; Döyürdü bağını dağ-dasha sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tündməcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ƏYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arası doydurum (A.Divanbəyoglu); Onlar *əyləşdilər* və Sərdarın kefini sorușdular (M.S.Ordubadi).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Tapdıq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə getməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastiq edib *uzandi* yastiğına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-qut dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yixilmişam*, burnum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANIQ Beşinci gün idi ki, kolxoçular *bulanıq* arx suyunun əvəzində duru şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan həftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bərk qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardi bir əlçatmaz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturusunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* dəyişdi tamam (Ə.Rza); Körpənin məsum *yatışı*, əlciyəzinin qoyuluşu, bütün əzasi ildirim qüvvəsinə dönərək Mərdanı vurdu (Çəmənzəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burda darvaza tağı altında *duzlu* suda pörtlədilmiş qarğıdalı

DUZSUZ – MARAQLI

satan yeniyetmə bir oğlan heyrətlə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədxanlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıçılıq hiss olunsa da, *duzsuzdur*. Bu danişqlardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şes (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənki* bu çöllərdə; Axar zümrüd kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehzalı baxışından əsər-əlamət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana əyildi, açılmış kağızı qatlayıb onun qoynuna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə əzik-iüzük kağız *çixartdı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüst-dür*. Köhnə *səhvərləni*, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə mənası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANÇI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalançı* və firildaqışınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasayıdı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRƏH Tərlanım, tərlanım, gözəl tərlanım; Sənə qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtiyar gəncləri görçək; Xəyalən dolanıb gəzdim dünyani (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zeif iradeli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razi olmaram ki, sizin kimi yaxşı yoldaşa qarşı qrup düzəltsinlər (İ.Fərzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nərdivandır, biri *çixır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenice çirtlayan günəşin ilk şüaları onların üstünə

DÜYÜNLÜ – ŞAD

düşmüştü (Ə.Məmmədxanlı); Hər dəfə nəfəs aldıqca sinəsi körük kimi *qabarıldı* (İ.Şıxlı).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşmənini* tanıya bilmir (M.S.Ordubadi).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayıraq. Onu özümüzə *həmdəm* sayıraq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ Dünənki *düşmənliyə* inanmayırdıq (Ə.Əbülhəsən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞUNCƏLİ – FƏRSİZ Settar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlə idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan karxana kimi uçulub-dağılıb, bərbad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNÜŞMƏK – DOSTLAŞMAQ Sən niyə Şıraslanla *düşünüşməsən*? (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadiq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Məşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyricə qaşı var, ucu əyməli; Kətan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşıq Kərəm. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətlə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb çarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu); Göyçək durub qapını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlənlər fişildayır kol-koslar arasından; Ayağa dolaşan *düyünlü* kəndir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiyim əyninə geyibdi ağı; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

DÜYÜNLÜ – YASLI

(“Abbas və Gulgəz”); Ürəkdən şadam ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-düyünlü günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yashı* qızların; Ahindan əridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun düz görə; *Düz dolana, düz görə*; Mən yara neylədim ki; Atdı məni göz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düziünə*, gah *köndələninə* getmişdim, şəhərin axşam qaynarındaki izdiham içinde çox sıxcalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədxanlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmüşdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözə nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözə nə verirlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə sən *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* arvad, *yaman* at (Aşıq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə geldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşıdalılar, sonra nadənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikəlib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZÜNƏ – YANAKI

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belə qanırıq ki, xoyal, fikir və əqidə *düzəlməsə*, fel heç vaxt düzəlməz (C.Məmmədquluzadə); Anladıqca səni *pozulur* halim (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağılmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidilər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayışını *düzəltdi* (S.Rəhman); Zinyət fikirli alını qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarırb. *Yalan* ayaq tutar, amma yeri-məz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədəqətin mücəssəməsidir (M.İbrahîmov); Qarətin, *əliyəriliyin* kökünü kəsmek (F.Kərimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzildikcə daha da ilham; Həqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişisinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzbə* özümə bir meysərə, səndələ oxşar bir yer qayırımdım (A.Divənbəyoglu); Uşaqlar daşları *dağıtmaga* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşısında *düziünə* oturdu (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzərək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düziünə* üzümə baxaraq gülümsədi. Çünkü maşın *yanaki* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* usağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzade).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklerin *ehmallı* düşürülməsini tapşırı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksində, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Cəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq ənənə və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamla çörək kəsib üzünə gülən, dalda isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLA – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafindakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtirashlı* gözleri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtirası alovu; Yaxar atəşlerin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİŞAM – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç nəyi dəyişmedi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanında uzanıb diqqətlə baxdı (A.Şaiq); O *xəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantəmir); Onları əyləndirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım kükçəyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məmmədov).

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRİLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xəta; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən məndən *tədbirlisən* (İ.Şixlı).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Sözdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, sözdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qoca bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərsdən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsız* bir adamam (M.S.Ordubadi); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yeddi arşın yarımları *enidir* (Q.Qantəmir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atıldıqda pambıq gicü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüşlə işıqlanmış kimi görünən tutqun sıfəti bir az *enlənmişdi* (Mir Cəlal); Yolu *daraltdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçələri *enli*, təmiz və evləri səliqə ilə tikilmişdi (N.Nərimanov); Athilar *dar* küçələri, əyri döngələri keçib, seminarianın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Lazar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq məni görçək *qısa* qaşlarını dardı, gözlərini bərəldib üstüne yeridi (Y.Əzimzade).

ENLİ – NAZİK Kişinin sıfəti *enli* və qabarıldır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qurmaq

ENMƏK – QALXMAQ

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İlqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinəsi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yiğdi, *ensiz* ciyinlərini qısıb böğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund ösküren kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqlıtı xalça salınmışdı (M.Ibrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *ertə* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səhhət); *Axşam* kənddə əl-ayaq yiğilan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ESİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İsləkəndərin qolundan və çəkə-çəkə aparır *eşiyə* (C.Məmmədquluzadə); *İçəri* girən kimi elini gödəkcesinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *eti-barlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim son ümidiyi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiya və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qötü olaraq inandı (Cəmənəzəminli).

ETİNASIZ – DİQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nişbetən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DİQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.Ibrahimov); *Diqqətliliyinə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalanın bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud *tesdiqi* mənim marağımı təskin etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qəribə bu idi ki, Şamxal *evlənmişdi* (İ.Şıxlı); Mən

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK

də səni *boşaram*, qalarsan canın çıxa-çıxa (Cəmənəzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alım, *evlisən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər şəhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, sənə ev düzəldirəm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvəzi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalını *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.Ibrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pəhləvan idi (Nağıl); Göy üzündə bir *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qaraşa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalıv və *eybəcərləşirdi* (M.Ibrahimov); Qəhraman ucalmış, qara saçları daha da sıxlasmış, özü də dəyişib *qəşəngləşmişdi* (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcərliliyinə* görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbülhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* getirirdi (A.Məmmədrzə).

EYİBSİZ – ÇIRKİN *Eyibsiz* dost axtaran dostsuq qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlük qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibsizliyi* valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYNİ – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eynisən*, buna sözümüz var? Ürəyisen, beynisən, buna sözümüz var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özüne diqqət tələb edirdi (M.Ibrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikəcə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbülhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyini* gördükəcə borana düşmüş yolcu kimi çəşib qalır (M.Ibrahimov).

Ə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün əbədi aşıqları olan boz torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq müvəqqəti sükutu pozaraq dedi (M.S.Ordubadı).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK Əbədilik müvəqqətilikdən üstündür (“Qabus-namə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dünyaya bir dəfə gəlsə də insan; Yenə əbədiyyət onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, müvəqqəti həyatımın əbədi yadigarı bu əksimi sənə verirəm (İ.Şixlı).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq əbəs yerə həyəcan keçirirdi (İ.Şixlı); Uzun və mənalı bir süküt Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o əbləhə neçəyə oturacağımı göstərirəm (S.Veliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq ağılli adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və əclaf bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir vicdanlı kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Ordubadi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Görülmərsin, kişinin üz-gözündən, hər hərəkətindən əclaflıq töküür (A.Şaiq); Mən onun ləyaqətliliyinə lap əvvəldən bəledəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları əcnəbi dillərdə oxutmuşam (M.S.Ordubadi); Onlar ana dilində danişirdilar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ Əcnəbi yenə çamadanı verməyiib, təcilən... vağzaldan şəhərə çıxdı (S.Qənizadə); Özü də yerlidir (Y.Əzimzadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır bəşəri yalan vədləri; Haqqdan, ədalətdən yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et ər dediyindən; Ər zülmü yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan ədalətli qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan sevinc bir an qədər qısa və insafsız idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət ədalətsiz iş görməz (C.Cabbarlı); İnsaflı və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Məgər mən az ədalətsizlik, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); İnsafllıǵına söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qadı-ğimizə görə, Pərviz xanla Rəhim xanın arasında ədavət düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); Dostluqda deyilən hər sözə min məna verirən (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; ədəb, həya, hörmət vardi (Q.Qantəmir); Bax, mən gəncliyin bu qabalığı ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn).

ƏDƏBLİ – KOBUD Vaqıən Qasım əmiçox ədəbli və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə); O mənən tərəf əyilib, kobud bir piçilti ilə adımı çağırıldı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan ədəbliliyindən başını aşağı saldı və cavab vermedi (“İzahlı lügət”); Dündür, biz onun kobudluğuna öyrənmışdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, ədəbsiz, aç qapını (H.Cavid); Mən... təmiz və abırlı böyükəm istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK He, bala, belə bir kişinin mənim kimi əfəl nəticəsi var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Səlim kimi zirəkdir, gözüəciqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Cox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xəstəlikdən, əfəllikdən ölonləri (X.Rza); Atamın zirəkliyi müşqabilində mənim çox aciz-avarə

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT

bir uşaq olmağımı üzə çəkənlərin ən dəhşətlisi Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT Bunlar *həqiqət-dir*, *əfsanə* deyil; insan nələr qurdu, nələr yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qohrəman budur (M.Hüseyin); Cox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *əsil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyin).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQİ Gülşənəm arvad öz tərifindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adı, *əfsanəvi* bir hadisədən danışındı (M.Hüseyin); *Həqiqi* və əsas səhbətlər axşam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub eygare yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, ...*dostluğu*, sədəqəti *əsil* ürək döyüntüsü ilə tərənnüm edən bir şairə qulaq asındı (M.Hüseyin).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağrılsın; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadındır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyəsiz, yalançı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi səndən min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin əlindən çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmüşdür (S.Hüseyin); O, *namusluluğundan* dinib-danışmirdi.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkinin* xeyrini bəylər görəcəkmiş; Toxum əkməyə deh-qanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin gərekdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNÇİ – BİÇİNÇİ Özünüz də yaz *əkinçi*, qış dilənçi (Ə.Haqverdiyev); *Biçinçi* haqqını yerdən yiğar (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir*, *biçir* yoxsun; Yenə görməz evində bir mehsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – CİXMAQ Arpa *əkdim*, dari *çixdi* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünlük *əksinə* məna edirsınız (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürkəli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklə* bir şəxs kimi tanıyalırlar (“Azerbaycan”).

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* əməklə *fiziki* əmək arasındaki ziddiyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlaltı* öküzləri satıb yeməyi təlimatçı Məcidi pərt etmişdi (S.Rəhimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır*? – deyə özünü toxadtı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlaltından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan tökmüşəm tədbir; Gerek sinə gərək düşmənə *əlbir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyin).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerdə yer tapılmaz artıq qüssəyə, dərdə; O yerdəsə ürəklər dərddən *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka əli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən* *nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əliaçıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevgidə *xəsis* olmayı! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidiyi, *əliaçıqlığı* dillərdə dastan olur (“Qaçaq Nəbi”); Sən niyə indidən usağı sinsidirsən, yoxsa pulun *xəsisliyini* eləyirsən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidolu* gedən, *əlidolu* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmırıam (S.Rüstəm).

ƏLİYƏRİ – DÜZ Çox zaman *əliyəriləri* bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərpən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işleyirsin (“Ulduz”).

ƏLSİZ – BACARIQLI Bize *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gemdir*, çox *gemdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmən snayperləri bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkəran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlverişliliyi* çıxdan məlumdur. Onun *yararsızlığı* baredə mənə deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və səmərəli işləmək üçün *əlverişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Mühəribə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* mənim üçün *əmrdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLI – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *ariq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvallın ağzını açıb unu təknəyə *əndərdi* (“İzahlı lügət”); Maşını *doldurub* yola saldılar (“Azerbaiyancı”).

ƏNGƏLLİ – ASAN Heç zərər yox, burax asılınlar; Daha *əngəlli* bir xəbər var, əvət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gəzdirmək hünər istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəstə idi. Dilarə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifatindən *əntərlik* yağır (“Ulduz”); İndi onun üzündə zərrə qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumru oğlan oldun (S.Rəhimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD Arvad qab dəsmalı ilə gözlorunu silib *ərinin* qabağında döyükdöyükə qaldı (S.Rəhman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmər uzun bir sükutdan sonra *ərincək* halda ağır-agır sözə başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədir.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərindi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitər *ışlaysır*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahiri *əsarətdən* xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyız (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoylanlara qarşı qəzəb hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRİYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpinir, istəyir *hürriyət* (A.Səhət).

ƏSAS – YARDIMÇI *Əsas* suallar qaldı kənarda, *yardımçı* suallarla tələbəni yordu.

ƏSASƏN – QISMƏN

ƏSASƏN – QISMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsaslı* dəlillər və sübutlar lazımlı gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun götirdiyi dəlillər *tutarsız* idi (“Jurnalist”).

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zehmi və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şixli); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-numdan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahatlılığı çıxalırdı (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, “işində ol, belə boş sözlərə inanma” - deyə Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şixli).

ƏSİL – YALANÇI Lakin yenə təkrar edirəm, məncə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etmekdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yaralar (S.Vurğun); *Təzə* paltarı ona çox yaraşırdı (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* kənd gecədir, *yeni* kənd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – ARTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqlarına çatdırmağa can atıldı (“Azərbaycan”).

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik* *əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiaci* arvadsan, — dedim, lakin birdən Yaqtu

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK

düşünüb səsimi yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədxanlı); Zahidin şirin səhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyəm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzizməzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qıсадır (M.S.Ordubadi); Atlaz paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *ariq* qızın qaşları mötərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələrəm, *ətraflı* səhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qisaca* danışdım (Y.Əzizməzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana xeyli dolanıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardi (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndilər (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA Əvvəlcə Lyud-milanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gəzirik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNÇİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilən sən *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Nərimanov); Başa salmadın məni ki, niyə bu *axirinci* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa *ətrafinda* dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nəzərli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ Əyildi, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynulla-yeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir qız nişanlıraq; *Əyləncəli* bir toy möclisi qurarıq (H.Cavid); Evin havası *cansixicidir*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK Əylən, bir qulaq as sözə (“Koroğlu”); Qədir fürset bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşa, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşib boynunu *əymişdi* (İ.Sixli); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ - DÜZ Əyrilər *əyrini* görsün, *düzzü* baxsin düzüne; Gelməyibdir belə bir möcüzə dünya üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrlilik* həmişə aşkar olub insanı bədnəmədir (N.Nərimanov); Şura hökuməti gelən kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyüñə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyrliliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyüñə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi (“Koroğlu”); Sizin əriniz Əzizbəy çox *mərd*, səmimi və necib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Seydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirsən, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan mahnilardan yüksək xalq müsiqisinə doğru geniş bir yol açacağam (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sixıntıli və *əzablı* keçdi (S.Veliyev); Qaranlıq qatılışır, əl-ayaq çokılır, gündüz adama *xoş* gələn sərinlik sazağı çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazıl* bir xain idi (“Koroğlu”); Onu *insaflı* bir sistem işçisi kimi tanıydırlar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərmin onun *əzazilliyyini* görəndə usyan edib deyir ki, dövlətlər amansız və mürüvvətsizdirler (M.Hüseyn); Yunis öz *insaflılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşı (A.Sehhət); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX Əzik donunun etəyini aşağı çəkdi (İ.Sixli); Mərcan xala mənə *şax* manatlar seçib verirdi (Ə.Thylisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdan sonra *əzinik* yerə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstüne *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu (“Jurnalist”).

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırı (M.Hüseyn); “Uşağın” kuplesini, *rahatlığını* bir də yoxladı... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətlilik tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saatda qədər yenə *rahat* uçuruq (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu dəhşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər humor, istərsə də satira gülüşü ilə cəmiyyətin eyiblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasimzadə).

FACİƏLİ – KOMİK Həminiz tədricən bu ağır *facieli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); *Komediyanın* əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdiridir (F.Qasimzadə).

FAĞIR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmli bir gəncdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə beş *dəcəl*, hər gün burda oynayır (M.Dilbazi).

FAĞIRLIQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırlığıdır* (“Ulduz”); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xotırını isteyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL Bəs *real* həyətsiz *fantastik* əsərin taleyi necə olardı (“Azərbaycan”).

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika reallığı* zənginləşdirir (“Azərbaycan”).

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stepanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürkəndən və *sərbəst* hərəkət etməyən əl-qolu istədiyi səmtə əyilib büküldü (Ə.Vəliyev).

FASİLƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasıləlidir*. ...Mərmar koridorda yalnız divar saatinin *müntəzəm* tiqqılıtları eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASİLƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömrü boyu *fasıləsiz* işləmişəm (“Azərbaycan”); *Arabir* qəribəsildər, tezəden yollara, səfərlərə çıxmaq istədilər (“Azərbaycan”).

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Zərizbəyov!* Bunlar hamısı sizin *zərərinizədir* (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyə, o da *zərərlı* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuksaya *xeyirli* gecə dileyib, ah-ufla sobanın üstüne qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSİV O nəinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilievskyanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSİVLƏŞMƏK Formasız materiya *passivdir*, yalnız materiya forma ilə birleşdikdə *fəallışır*. Məchul fellərdə subyekt *passivlaşır*.

FƏALLIQ – PASSİVLİK Məclisin kişi-lər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərisən.

FƏDAİ – FƏRARİ Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərari* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Söhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqliq* demək deyildir (“İzahlı lügət”).

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmlı*, qabiliyyətli usaqdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durğunluq vardi (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? (“Azərbaycan”); Sadə, müləyim xasiyyətli, *ağilli*, təribyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını gah *sədət*, gah da *fəlakət* töredici bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və fəlakətlə vaxtda nə əcəb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talibov); Bizi səadətlə gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XOŞ Ah, nə fəna xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha xoş xəbərlər eşidəcəyəm (“Azərbaycan”).

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax fənalasıdı büsbütün halim (H.Cavid); Yaxşılaşır, bir-iki güne kimi evə gələr (“Ulduz”).

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dədim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin fənalıqlar ölkəsi (R.Rza); Elədiyim yaxşılığa qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, fərasətlidir (S.Vəliyev); Görmürsən maymağın biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, fərasətsiz oğlu Firidun xanı da özü ilə gətirir (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güler ağıllı və bacarıqlı qızdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər kollektiv belə bir çaydır (M.İbrahimov); Fərdi işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ Fərdi ekindən, şəxsi mal-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim ümumi işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənin başına, gözəl fərə, beçə də səni bəyənmir (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, fərəh böyüdər (Ata. sözü); Kəndimizi kədər bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüsdən qalib çıxdığına fərəh-landı və bərkden qəhqəhə çəkdi (İ.Şixlı); Məşədibəy Səlimə ürek-dirək vermek əvəzinə, onu daha da kədərləndirdi (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, fərəhlidir (S.Vəliyev); Daxmaya qəribə kədərlili bir süküt çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏŞMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK

tələbələrdən fərqlənirdi (İ.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca eyniləşir (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNİ Canlı göyərçinlərdən; Ancaq mən çox fərqliyəm (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirlə eyni qəsrə, eyni qayda ilə mister Haroldu qarşılalar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın fərli adamları yoxdur? (M.İbrahimov); Bivec uşaqqıdır (S.Qədirzadə).

FIKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikiniz də fikirli, qanacaqlı adamlarınız (Ə.Haqverdiyev); Əhli-kefin biridir, ona iş buyurmaq olarmı? (“Azərbaycan”).

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömr yoluñun finisi (R.Rza); Yaxşı start götürmüslər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə acinacaqlı günlər görürdülər, indi firavandırlar (“Ulduz”).

FIRTINALI – SAKİT Şair dostum firtinalı dənizi daha çox sevir (M.İbrahimov); Hava sakit idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKAR – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya fitnəkardır (S.Vəliyev); Düz adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA Fitri xeyirxahlıqla saxta xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talibov).

FİZİKİ – ZEHİNİ Eyni zamanda insanların ümumi tonusu, fiziki və zehni iş qabiliyyəti yüksələr.

FORMA – MƏZMUN Formanı müəyyən edən və şərtləndirən məzmunun özüdür.

FÖVQƏLADƏ – ADİ Bu gün onun həyatında fəvqəladə bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, adı iclaslardan biridir.

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, məndə bir fəvqəladəlik yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; adilik sizqovundan süzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz kəndlilər *erkən* yatıb, *erkən* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* gəldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tek idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzi* kimi işlənlər (Ə.Vəliyev).

GECİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələsdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *geciliyi* və ya *tezliyi* məsələnin hellinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDIŞ – GƏLİŞ Gültüm, gəlmışəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B. Vahabzadə).

GEDIŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı yel *gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinmədim, *dar* etdilər başıma gen dünyani (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfüqlər *daralır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydani *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Şixlı); Üslubun ən *yiğcam* forması şeirdir (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMILIQ Yaxşı əsər üçün *genişlik* yox, *yiğcamlıq*, sanballılıq əsas şərtidir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklilik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkən*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçeklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliliyi* sevən adam idи. Kəndçilər etdilər dübərə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çəkilmışdı *geri*; yenə *irəli* gəldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri göl, cənab, – deyə qadın təkrar edərkən soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tüsəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet gərək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı elə halda görünce qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küleyin müqavimətini qıraraq yüngüləcə qaçıb *irəlilədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinəsinə aciya, dərđə; Ensin *geriliyin* pərdəsi, ensin (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açıldan *gedib*, bir də qas qaralandı *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şıq *geyimli* bu azərbaycanlı əşərinin ayağında haradansa ələ keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardi (S.Qədirzadə); *Cılpaq* bədənini ona göstərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Başıaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vəqfi-sevdə, safū *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMƏK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmən-zəminli).

GƏDA – BƏY Çingiz, məhəbbət alemində *bəy*, *gəda* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də məni (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən isə adətm üzrə *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRƏR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəbəyini aşkara çıxarmağı qərara almışdı (C.Əmirov); De görüm, onlardan nədir səmərə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zərəri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənəfətlidir, nə *gəlirlidir* onu əksin (B.Bayramov); *Zərərlı* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr yerliləri*; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmışam*, bədbəxt də *gedəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOCA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmiş sinninə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşılı nəsil həmişə *gənc* nəslən qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirən* (H.Cavid); Bayaq da sənə ərz elədim, əvvəla, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Gərəksiz şey *gərəkli* gündə (Ata. sözü); Artıq oturarsa, səriştəni itirib *läzimsiz* sözlər danişacağın-dan ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACİB Tacidar, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan damın dalısında çobanlarla danışır, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundzadə).

GƏRGİN – SAKIT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və azca qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNİLƏŞMƏK – SAKITLƏŞMƏK Soldatın üzü ani bir titrəyişle terpəndi, əzələleri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi əsdi (M.İbrahimov); Günəş günorta yerinə gələndə Tehrannın bütün küçələri boşalmış və *sakitləşmişdi* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLIK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Heç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinəsini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac gərilmış qanadını *yığmaq* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLÖVH Yük'lər *gəvəzələr* ürək yükünü; Nə deyim bu ağılı dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadəlövh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLÖVHLÜK *Gəvəzəliyindən* əl çəkmir. Sonra bir uşaqla *sadəlövhüyü* ilə gözlerimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır elemə (“Ulduz”); Cox *namuslu* kişidir, amma heyif günü qalındır (M.İbrahimov).

GİCBƏSSƏR – AĞILLI *Gicbəssərin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsızı *ağilli*, çirkini gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicləşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağillanmışan*, məni istəmirsin? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILAŞMAQ Qızlar kəkotu dərib buradaca qurudar, gəlinlər baş-başa verib xisnəşar, arabir qayınanalarından *gileyənib*, dad çəkərdilər (İ.Şixli); Bayaqdan İmrənan onunla *razılaşdığını* zənn edən Kosaoğlu, birə sancmış kim yerində qurcalandı (İ.Şixli).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürəkde bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz emelindən; O, zəhər içmişdi eşqin elindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yasti* damı üstündə bir

GİRİNTİ – ÇIXINTİ

oğlan uşağı məhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədxanlı).

GİRİNTİ – ÇIXINTİ Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintisi* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yere (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* ürkək Həsəni eve getirməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadına saldım (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdim (S.Qədirzadə); Katibin son sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yoluñ *uzunluğunu* belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq kölgələr; Gödələcək kölgələr; İdman et* hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirim*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VIDALAŞMA *Görüş* üçün güñortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.Ibrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VIDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gelmişdi (M.S.Ordubadi).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncəreyə *qoydu*.

GÖYCƏK – ÇIRKİN Eybi yoxdur, *göycək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYCƏKLƏŞMƏK – ÇIRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökəlir və ya arıqlayır. Buna münasib də gah *göycəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* (“Azərbaycan”).

GURULTULU – SAKİT

GÖYƏRMƏK – QIZİŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmisən*. Keç otur qayıqla, əl-ayağın *qızışın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZİŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızışdırırırdı*.

GÖZƏL – ÇIRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özünün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı vermərəm (S.S.Axundov); *İfritə* huşunu itirib yere yıxıldı (M.Talibov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər etirlənir baharla, yazılı; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdir* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları əsdi, *eybəcərləşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇIRKİNLIK Gecələr hər şəhərə bir cür *gözəllik* götürür (S.Sər-xanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək on böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* geldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütox* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülüm-səyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətlə* qadındır (M.Ibrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütox* adamların haram malla işləri olmaz (“Azərbaycan”); *Tamarzi* gözlərlə Naznazı şişə çəkirdi (M.Ibrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyaşlı* onu əsgərliyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazimov); *Gülər* üzünə baxanda adam dərdini unudurdu (“Ulduz”).

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dehnəsindən darixib; Sahilə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK İşığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cərəyanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərək

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ

bədə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qızı oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, sağın başını siğalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi (“Azərbaycan”).

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülliyənə* güvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyrənməyə, özünə nifret etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O size qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz təbii məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK Gücsüzliliyünü hiss edib inildədi (İ.Sıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamaga səy göstərdi (“Ulduz”).

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əslı *gülərzəv* və şən qadındır (“Azərbaycan”); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yerə dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Gülərzüzlü* kumıkların, lakların; Aulların qoy mehmansız qalmasın (Abbasaga); Kərəm az danışan və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Söndü o *gülərzüzlü* o gənəş, söndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb üzündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görürün (“Azərbaycan”); Burada *qəmlı* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜMSƏMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülümsər* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevincə gül-dürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin səhbət edərək yeyordik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırdı da Tamam maraqlı nağıllarını danışardı (S.S.Axundov); Körpə uşaqlar aclişa davam gətirməyib *ağlaşırdılar* (Cəmənzəminli).

GÜNƏVƏR – QUZEY

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahıdalar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərib dedi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlaşmışdı* (“Azərbaycan”); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlaşırsan*, elə saflaşırsan ki, deyəsən, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də *qocalırsan* (M.S.Ordubadi).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu (“Ulduz”); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Sıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölümde yox, dirilikdədir (Cəmənzəminli); Dinləyib axıret üçün *savab* qazanarıq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz vari ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiymaz axsin qoca Qafqaza *gündəhsiz* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağrıridalar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, göl yazılı bizə, sənə tūfeng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDÖĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yere uzandi (“Azərbaycan”); *Quzey* ətəyi uçurum idи, dibi görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalmasın onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* möhkəm sixşıldırlar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbəndən yera düşməmiş əhalisi *hakimi* və xətibi gözləməyərək məsciddən çıxdı (M.S.Ordubadı); Özünü darta-darta *müttəhimlər* kürsüsündə əyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmü*, Pəricahan, səni bu haqqı yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin teklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalinca da on beş günahsızı sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanimanlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə acliq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökmünün *ədalətliliyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazirdan* danışram (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təribələr ruhuma hakim (M.Müşfiq).

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan oл içi kimi düz və *hamardır* (S.Sərşanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəməri qızğın ikən *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sinnimdə *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Orə* meyxanadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətcil, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçənə duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para ixtilaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordubadı).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanır* (M.Müşfiq); Qulameli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağillanıb*, namuslu yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu məndən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevda *ağilli* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəkəti və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özci təsir bağışlayırdı (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCƏKDƏ Göstərmə o gül ciòhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrde cənnət yena vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbinizdə çağlaram; Dilinizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ HEÇ, elə-bələ geldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağdan, Elöğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir heqiqətəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqşız, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəkə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşdu (Mir Cəlal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ Heybatlı bir mənəzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksində və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordubadi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümüzdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyalı* çevrilir *həqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Həqiqət* belədir, *yalan* ney-ləsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANÇI *Həqiqi* dost çox gec olə gələr (M.Talibov); O da arvadı kimi *yalançı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf hayatında *hələ* heç bir qohrəmanlıq eləməmişdi (S.Rehman); *Sonra* yenidən düşüncəyə daldı (M.İbrahimov).

HƏLƏLKİ – HƏMİŞƏLIK *Hələlik* onlar öz aralarında barışa bilmirdilər (M.S.Ordubadi); *Qızım*, onların qanadları *həmisiqlik* deyildir, onlar tökülecekdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordubadi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiəti deyildi (S.Hüseyin).

HƏLİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* ("Ulduz"); Hava *sərtləşir* (M.Ibrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlilik* sizə yaraşdır ("Azərbaycan").

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hicrandı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şüx qıza, gəlinə; *Qoy əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünüüzü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏRZƏ – MƏNALI

HƏMİŞƏLIK – MÜVƏQQƏTİ Gərək *həmisiqlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haqverdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərarətlı* ürəyi zərif bir şey kimi ehtiyatla ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi ("Azərbaycan").

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Taxtını-tacını mən alam gərək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifatindən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Cəmənzəminli); Gördün? Gözleri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdənbir* ustanın arvadı Ələsgər ağagılıq işləməyə gedir (Cəmənzəminli); Onu izleyir, hər *addimbaşı* sataşırdılar (İ.Şixlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ "Oyun" anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışın *hərfi* mənasına müraciət edir ("Azərbaycan"); Sözün *məcazi* mənəsi mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *hərifin* təklifi xoşuma gəldi (Cəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifliyini* bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, maldövlət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi firıldاقçı adlanırdı (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüs-tünü *hərislikə* ciyərime çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrika gəlmışık (A.Şaiq); Hüsaməddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəfli*dir (M.S.Ordu-badı).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərza* sözün mərəzi gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənalı* idi ("Ulduz").

HƏSƏD – TƏMİZ

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəkləri çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Neca dözmək olar bəs; Əbədi *həsrətinə* (R.Rza); Çəkilin, ey düşüncələr, çəkilin; *Vüsal* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirrov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Vəliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.Ibrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyali*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çekib şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *əxlaqsız*, murdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalığını* nümayiş etdirməyə can atıldı ("Ulduz"); Hələ gözlə, sənin bu ocağına *namussuzluq* ləkəsi yaxmasınlar (M.Ibrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm, həyat* yanaşdırıdır ezeləndən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKITLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Ferzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKIT Əsmət *həyəcanlı* geldi haraya; Polad itələdi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adəti üzrə *sakit* göründü (M.Ibrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzin* sədan gelir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdanəlik cəvahiri günəş kimi işiq saçar; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alicənab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsal* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKITLƏŞMƏK Zeyil bunları düşünərək *hiddətlənir*, coşur (Çəmənzəminli); Şamaxı bir az sakitləşdi (İ.Şıxlı).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ

HIRILDAMAQ – ZIRILDAMAQ Hır-hır *hirildayacaq*, zəhərləsəm də onu (S.Rüstəm); Elə hey *zirildayırdı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirsəndi* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLİ – SAKIT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisli* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yaziçi deyib ki, bic və *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilərlər (M.Ibrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, sexavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.Ibrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Mənə, bu *mərdlikdər* dünyanın vari? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərrakəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, gərək cavənlıq *hoqqabazlıqlarından* el çəkəsən, cünki ölümə yaxın olduqca cavənləqdan bir o qədər uzaqlaşırsan ("Qabusname"); Üzdündən, gözündən *mərdlik* töklür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi tekəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqənlidir (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyənsən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səslə dedi (M.Ibrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *müləyim* bir tebəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkielli üzümü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Güllə, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *höñkürtü* ilə ağladım (M.Talibov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstüne salınmış üstü butalı göy süfrənin saçاقlarını gah qız teli kimi *höriür*, gah da *açırıdı* (Ə.Vəliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağılli, sadə, *hörmətcil* bir qızdır (S.Qədirzadə); Cox *kobud*, qanacaqsız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətcilliynə *hörmətcildi*, amma *kobudluğu* da var (“Azərbaycan”).

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanmış ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğani sevir

HÜNƏRLİ – QORXAQ

(Şəhriyar); Cox *təmkınılı* kişidir (A.Məmmədrzə).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbirli olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzlərinə vursaq, onlar da dartinib ipi-örkeni qırarlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşısındaki səkide səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltdılar* (“Azərbaycan”).

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətli və *hünərli* bir it idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

X X

XAİN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sırrını deyə bilərsən (“Ulduz”).

XAİNLİK – SADIQLIK Məzлum qorxaq idи, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlik* kəlməsi onun dilindən düşmür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyantdır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışiq* naxışı; otağımı baharlayır; etirlər, könlü dulosu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünkü mən görürməm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabığında oturan lap *təcrübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yaziq *kəndli* *xan* yerini sürür kotanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana* *nökər* olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yol *xanımındır*, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanımlıq* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin elə peşən *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədrza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gelib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədrza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Körpənin nefəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zəhra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gəzir (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabaliq* *dən abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzərat! Özünüzə məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demek istəyirəm ki, bu dünya getdikcə xarab olur... (Ü.Hacıbeyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılışmışdı* (İ.Melikzadə).

XARIC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxıl* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən xaric etdi (İ.Qırxıli).

XARICİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığımla *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss etdim (M.İbrahimov).

XARICİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəket etmək lazımdır. Semi-xatkada cəmisi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbən *xevirxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovğalıq üzündəndir (M.Talibov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xevirxahların* teqsiri deyildir (M.Talibov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözəsarı ona otuz yeddinci ili də *xatırlatdı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzüçü zehmətlərini *unutdu...* (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Axşamin *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerde qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmani titrətmışdı (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

XEYİRSİZ – FAYDALI

(M.Talibov); Şərli işlərdən nə qədər qıraq olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey xeyirsiz bəcək; Xallı qanadlarını çox da öyünmə (A.Şaiq); Bəlkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdır (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ Xeyr, inanın ki, qabaqlar mən heç yerde sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloğlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – SƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Sərin* mehdən səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – SƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *sərinlik* ürəyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsirdi (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyildəyir (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünüň əşrəfiydi o; Adəmin ən böyük *xələfyidi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı əzəldən; “*Sələfin* yoldan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmayalar özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, xeyir gəlsin başına (Ata, sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer təpib gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *ashkar*?” – deyə özünü toxadtı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *ashkarlığı* onun ifadə olunmağından asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRC *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata, sözü); *Bədxərcidir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – COMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən senin kimi *comərd* ola bilmərem ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxartsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

XIRDA – BÖYÜK

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oglansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Heç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadi); *Bədxərciliyinə* çoxdan bələdəm (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhmizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmışlər (M.Talibov); Ev sahibinin safürəkliliyini, *səxavətliliyini* hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Biri *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talibov); Düşündüm: insan *xəstələnər* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talibov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *haqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAR Süleymanam, bilmələm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülüşündən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata, sözü); *Qızı fərəh* qarışq təəccüb bürüdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunuñ dərdini çəkməkdən yazılıq arvad *xiffətlənməsidir* (“Azərbaycan”); Bu sən Leonid *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəsə aid olsa da, müəllifa *xilaf*ışdır (Mir Cəlal); Sərimek nədir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəsib *xilas* edək (S.S.Axundov); Gərək Şahbaz bəyin nəşlini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb canının ağrılara *xilaskar* atanın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddarlıdır, heç kəsə rəhmi gölmər.

XIRDA – BÖYÜK *Xırda* uşaqlar da gərək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK

hələ kiçik yaşlarından böyük arzularla yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz əyil, yüz dikəl; Sürtülübü *xirdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qədirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xirdali* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Söhbət meyvənin *xirdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, sırinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gopcu Ədilin sözdən *xofa* düşmüssünüz (S.S.Axundov); İş adamdan *cəsarət*, qeyrot tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏN-MƏK Soldat Ostapenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Celal); Və nəhayət, bir gecə qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçıdı (S.Qədirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeyden qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlinci dəfədən sübut elə ki, ərindən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşmənə *amansız* ol; dosta *xoşqlıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmanisə xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İki-gücü elə onu-bunu *pisləməkdər*.

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislilik* onun əlində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməsə, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarımı da tərpədərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MISMRIQ *Xoşsifət*, zarafatçı, baməzə kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismırığına* deyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZÖKAR Bu bir az da deyəsən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazökar*, ağıllı bir qızdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yəziçi *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusı* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusı* otağa keçdi (M.S.Ordubadı); Bağır xanın əyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Ordubadı).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işimi düzəlddim, ortadan çıxdım, qalanlarının canı çıxsın, nə vecimə” demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İi

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiş saticının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçılar onun *sadə* nitqinin təsiri altındadırlar (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ə davət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan bilirom (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* tesərrüfatlar arasında fərqli qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin *içi*, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL *İçim* özümü yandırır, *çölüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR Bayırı kaşı-çini, *içərisi* toyuq hini (Ata. sözü).

İCMƏK – TÖKMƏK Kim *icməsə*, yaxasına *tökəcəyik* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi! Vəqqıldama bayquş kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özünüz *gözəl* və göyçəksiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xəlqə qəbile idi bir çıraq; Gecəki *iqbali* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALI – BAŞIŞAŞAĞI Nə soxulmusan araya, a başıbelələ, fələ? Nə xəyal ilə olub-san belə *iddialı*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç kəslə işi yoxdur, *başışاشığı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işgalçılıarı *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sənayeləşdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

ye yinti mehsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLI – SƏFEH Sən *idraklı* olduğunu üçün bilirdim ki, sözümüz tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞUNCƏLİ *İdraksız* bir kütənin *səfəh* qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* usaqdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALI Elə qarı qapını örtek dəyişilib oldu bir küpəgirən *ifritə*, cadu (Nağıl); *Həyali* qızarar, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *iğtişaş*, hər yerde üşyan; Alovlu nəğmələr ucarlı göyə (S.Rüstəm); Hami *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bize! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gənclər*, *ixtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Tehqir olunmuş *gənclik* vüqarımı müdafiə edərək, əsəbi və titrek barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qaraş *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, birbirindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydin* və sadə bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böyle *ikidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərrə utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımla *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerbəyer elədi (M.Hüseyin).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədhəm bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çəşir, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldəstə *ikilikdə* qalmışdır (H.Seyidbəyli); *Təklikdə* heç nə eləyə bilməzsən (“Ulduz”).

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənalı* danışqlardan da xoşum galməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyin).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pirəli getdi; İsteyincə paşalıq (M.Rahim); Güt *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Mədəd, ba Tariverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çok *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *İkiüz-lülük* qorxudan əmələ gələn bir xəstəlikdir (M.Hüseyin); Xüsusən Nazim Hikmətə əlaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpir.

İQRAR – İNKAR İkdir gərci pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ılıhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyin); “Ədə-biyat və incəsənət” qəzetinin son nömrə-sində gedən şeirlərin bir qismi *söniykdür*.

İLİQ – SOYUQ Güneşin ilk *ılıq* şüaları sularda oynasırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edir *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLIQ – SOYUQLUQ İstilər çəkilmişdi, lakin havada xoş *ılıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəlis arar; Varlığı nə *ilki*, nə *axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənin məriz və *illəti* hissəsi *salamat* olan hissəsinə

İNÇƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək əvəzinə ağırılıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsababin atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işleyənsən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *İnadci* qızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeja bu *sadəlövh* adının beynəlxalq vəziyyətlə tanış olmasına heyvət edərək düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qiraqdan qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beşaltı nəfər *üzüyola*, sakit bağça uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərəkətləri bizi təngə gətirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yiğaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axi bu *inamsızlıq* nədən irəli gelir? (İ.Şixli); Bizim yanımızda öz *etibarlılığını* itirmişdir (“Azərbaycan”).

İNÇƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözər öyrənsəydin, heç zərər görməzsin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNÇƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sadə; Təmiz, *incə* ruhu vardi (N.Rəfibəyli); Buna görə də ağızından ara-sıra *sərt* sözər də çıxırı (M.Ibrahimov).

İNÇƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edirəm.

İNÇƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); İncəlir hər *qabaliq* sənətdən (H.Cavid).

İNÇƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərəzvü hədyan oxumaqdən; *İncəldi* uşağım (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNÇƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çocuq kimi *incəlmış*; Nəhayət, sən tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoysdu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdürin iktifatından *razi* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zormanın sıfətində dərhal *inciklik* əlaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma baba-sının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barişmaq*, böyük və alicənab işdir (M.Hüseyin).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftilə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftil bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırıldılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamiya müraciətlə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavini itaətdə saxlamağı qərara aldı (M.Ibrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKİ *İndiki* makinalar ən uzaq dalğaların səslərini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərehli olacaq (“Azərbaycan qadını”).

INKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azerbaycan xalq təsərrüfatının həllədici sahisi olan neft sənayesi sürətlə *inkışaf* etmişdir. Al, mən bu dildə şeir oxumağa *tənəzzül* etmərəm! (M.Hüseyin).

INSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insaflı* oglansan (A.Saiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANI C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hissələrə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissələri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlığını* və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərəm (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XIRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm rəisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyin); Mənim işim *aşkardır*.

İNTİZAMLI – NADİNC Daima *intizamlı*, səliqəli olam Talib İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələbkərlinqə yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* usaqdır (“Ulduz”).

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsınız ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseyinov); Deyəsən o çox *tərbiyəli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadi); Mənə ağıl öyrətmə, *qorxaq!* (M.Hüseyin).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradəlilikdə* heç kəs Səlimə çatmaz (“Ulduz”); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözlərinin içində baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyin).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyin); Fariz evimiz gələn gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzizimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsarətlilik* gösterib müəllimlərin xahişini xatırladı (M.Ibrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzizimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanrırdı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdə (Çəmənzəminli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşı uşaqlardıq (S.Hüseyin).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu bəyin gözləri *iriləşib* oynamaya başlayırdı (M.Ibrahimov); Həmin şəklin önündə qubernator lap *balacalaşır...* (İ.Şixl).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mırvari... heç Xəta padşahının xəzinəsində də tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xirdaliğına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, məni təmiyib, yalandan *irişdi* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİNMƏK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidişimiz, arzularımız məhəbbətlə *isinmişdir...* (Ə.Məmmədşanlı); ...Mənə tərəf çevriləndə *soyuyub* ayazıyr, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəcək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədənimə *isitmə* geldi. Dünən gecədən bəri onu tərk etməyən *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrlə *islaq* otların arasında çiyəlek dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qıraqı ilə əlində kağız qovluğu olan bir gənc yeriyirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yenə güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarım *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq isteyir, bacarmırdı. Sanki gözlərinin yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağılli, *ismətli*, qoçaq; Manqabaçısıydı, qəşəng gəlindi (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçünolları bağlı götürmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözüm budur ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin barosında demək olmaz ki, filan millətin övrətləri bietibar və *ismətsizdir* (“Molla Nəsrəddin”) Qorxma, bacın *namuslu*, ismətli qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talibov); *Qənaətçidir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərse,

İŞGÜZAR – TƏNBƏL

bunu öz eyş-işrətləri üçün öz evlərində edirdilər (M.Talibov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardi (C.Məmmədov); Kəs səsini köpək... Beyniniz *kütür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günləri idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, saxtalı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşımı *soyuq* su qatdı (S.Hüseyn).

İSTİBDAD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibdad* pəncəsində işləyen yüz minlərə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadəti* sənin, mənim *səadətimdir* (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, möhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alnımda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Ordubadi); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Sixlı).

İŞÇİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işçil* olar? (Mir Cəlal); Hər əyrinin, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacaqı ki?.. (M.İbrahimov).

İŞÇİLLİK – TƏNBƏLLİK *İşcillikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdər* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *ışgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *ışgəncəli* bir insan həyatı gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günlərini görüb ağız sulanır.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə süretlə ora-bura gedən, *ışgüzər* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Mədəd “*tənbəl*” sözünü

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

deyəndə Güldanəyə elə gəldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ O, Məşədibəyin *işgüzarlığını*, möhkəmliyini, Məşədibəy isə onun kəsərli yazı üsulunu bəyənirdi (M.Hüseyn); Onun *bacarıqsızlığı* barədə sonra danışarıq.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünkü onu tanıydırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞIQ – QARANLIQ *İşıq qaranlıqla*, kədər fərəhlə; Ayrılıq görüşə bir yerdə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞIQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *ışıqla zülmət* dayammışdı (G.Hüseynoğlu).

İŞİQLIQ – QARANLIQ Ay səni görüm, *ışıqlığa* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələcəyini, *qaranlıq* taleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞİLDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində söñük bir parıltı ilə *ışıldayırdı* (Q.İllkin); Ağsaqqal kişi çubوغunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *ışlək* adamı bəyənmirsiniz. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı qısdur.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *ışlayırdılar* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* ("Ulduz").

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *ışləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılınçdan *itidir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx biçağı deyil, sinaqlardan çıxmış kəsərli bir qılinc idi (Mir Cəlal).

İZTİRABLI – XOSBƏXT

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzəlum üsulluca restoranı tərk etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); Qız yavaş addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGOZLU – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülerzülü müəllimi kim tanımır, kim eziqləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Biçağın *itiliyi* və ya *kütlüyü* ancaq bir şeyi doğramaq zamanı bilinir.

İTIRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.Ibrahimov); Xalq qız verib quda *qazanar*, biz qız verib qada qazandıq (Ata. sözü).

İTIRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yixılan kimi olur. Ancaq tez özünü *toxtadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qardaşlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrlıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədən, orman?! Pozdumu *ittifaqımı* o xəzan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman havalanıb pörtərək, eybəcər və *iyrənc* şəklə düşdü (M.Ibrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən sənə söz verirəm, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etməyəcəyəm (M.S.Ordubadi); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanım oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRAB – RAHATLIQ Bu, gəncliyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicedən əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdir (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOSBƏXT Yox, demə dirçəldik, yenə yeridik; Eşqin *iztirablı*, çotin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xosbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclə *kafî* qiymət alır (İ.Fərzəliyev); Dərslərindən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışan o *kaſırlarə*? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kaſtar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur ər, birinə qoşulub getsənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən derib ağzına atı... (M.İbrahimov); Ağaclar yetişmiş sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehəllিসa yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFА – DÜZ Qaralar daxmanın *kalafâ* yeri; Dəsto şərqisilə çekilir geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sari baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFALIQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafalıqları* qalıb (M.Süleymanlı); O, *düzənliyin* adı qılıncdır, çıxdığımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşırdı* (F.Kərimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFEH Bu oğlan *kamallı* oğlanlar (S.S.Axundov); Cox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağılsız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilmərəm (Ə.Haqverdiyev); Güller *ağilli* və bacarıqlı qızdır (M.İbrahimov).

KAMIL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMILLİK – SƏFEHLİK Dedilər *kamilliyyin*, hürufiliyin yeri zindandır

(F.Kərimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman suluqluq, qışqabığı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlı* işdir, mən ona qol qoya bilmərəm (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çəkirik (Ə.Haqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanıraq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyüdükcə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasibin* arasında böyük fərq var (Ə.Haqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Səyali xala! Biri varlı olar, o biri *kasib* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasiblaşıb* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarır tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzdən, gözündən *kasibliq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılıq* tələsən, yoxsulluğa tez düşər (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titredi və gördü ki, gəlin “körpə”sinə bağırına basaraq *keçinmişdi...* (İ.Şixlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bil-moz (S.Rohimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Ciçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisina* yaraşır (Ə.Veliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykel yonmağı; Alına yazdırın oğullardan... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbalı* haqqında da Hacı Vəlinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənzəminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzə dalgası dərdin, *kədərin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiyimş dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzəlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *Kefcıl* adamdır, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduqca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadi).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyirəm (S.Qədirzadə); Caxır boçkası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYIQ Bəlkə... bəlkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşiq-aşıq oynayan; Çevik əldə, *ayiq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sərvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs məni; Qənarədən as məni; Al könlümü, *saz* eylə; Sinən üstə bas məni (Bayati).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Atanın da gözünə görün, bir az *kefsizləyi*b (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılışmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirərəm (Ə.Haqverdiyev); Fövrən bir molla çağrırib, vəkil elə ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağı* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən hə dizişdirləm, sen məni tərsinə burur, *kəcinq* çəkirsən (Mir Cəlal); Sən *düzüñə* damışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyolalıq* səni ucaldar (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tək xəyalə vardım (H.Hüseynzadə).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNİMƏK Bilmədi ki, bu hala *sevinsin*, yoxsa *kədərlənsin* (İ.Şixlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCLİ Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Mənə ümman desələr; Azad sözən gəmim ol; Səadətli, *sevincli*, fərəhli aləmim ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBАЗ – SADƏLÖVH *Kələkbaz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hanı *sadəlövh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdır (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yastıqlanaraq *kənarda* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl siddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatarıq. Ciğir *dolanbac* yol kimi öyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və küt bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərlı* bir qılınc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütidür* ki, heç yera də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəbhədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Bıy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gəzir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KƏSKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigarənciliğin göyertisi getdikcə *kəskinləşirdi* (S.Sərxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədir* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözlerində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Veliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Veliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *böyüyün* yerini bilirsiniz, nə *kiçiyin* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*, Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gəzdim; *böyükkü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, əziz ata, ona görə yazıram ki, bilsən, mən daha *böyüümüşəm* (S.Veliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişi'lər haqqında bu cür düşünürər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Ariqladıqca *kifirləşir*. Siz isə gündən-güne cavanlaşır, daha da *gözəlləşirsınız* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifírlılik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülen qara zülfələr qızın nazik bədənina daha da *gözəllik* verirdi (Çəmənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kişli*, üfunəlli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapılardı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kılıdləndi* (Ə.Veliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Veliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kılındlı* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Veliyev).

KILKƏLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilkəlidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz aman *kinimin* dalğaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLI – SAKIT *Sakit* ağaclar; *Kinli* dolunun; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazimov); Ondan özünü gözlə, *ədavətli* adamdır (“Ulduz”).

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstən otağı girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlanıb.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, bəy *qışqırdı* (Mir Cəlal).

KIRLİ – TƏMİZ İdris tərli, *kirli* corabalarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mixdan tiftikli *təmiz* məhrəba asmışdı (Ç.Məmmədzadə).

KIRİLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliliyi* pintiliyindən irəli gelir.

KİŞİ – ARVAD Arvadın hünəri nədir ki, *kişiyə* el atsıns (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimsən? – deyə Mikola səsinə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kışılşdı* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanırı.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gelir (S.Rüstəm); Tıqqıltının *zərifliyindən* duydum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBASINA Bu işin öhdəsindən *kollektiv* gələ biler. *Təkbaşa* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadi).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİ-LƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivlaşməli* və istehsal vasitəleri kollektivin əlində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALAŞMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalaşdilar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş edirəm, *dağıln* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktor qədər miskindir (M.Hüseyin); Evində və kənarda bəzən əsəbi, *qaraqabaq*, qaradınməz görünən bu qadının burada, bağçada kədərləndiyini, ya hırslındiyini görən olma-mışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKT-LAŞMAQ Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretlaşdır* ki, dinləyici özü üçün bir nəticə çıxartsın (“Ulduz”).

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Bəşirli onun sözünü kəsdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermir.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətlidir*, Allah başa-can eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır (“Azərbaycan”); Belə halda cürəti, cəld, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Biçağı bülövə çəkdim, indi *kəsərləşib*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* dəyen var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Birçə *koş* biçaq da dəyməsin gözə (C.Novruz); Onların dişi neşterdən də *itidir* (A.Məmmədrzə).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gelmə-liyik biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadi); Gözüm də, ürəyim də *təzelik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirleri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlərini gördüm; *Təzeləndi* köhnə dərdim (Aşiq Ələs-gər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanperi hələ *köhnəlməyibdir...* (Ə.Vəliyev); Fərəhələ çırpinir könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yaşadıqca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmən, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saralı-mışın biridir, uzun, özü də *ariq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, Kiçik bəy kök, dolğun bir adamdı, *ariqlamaq* üçün çox səy edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəllillər köklü deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜ – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyüñə* işarə ilə söhbətə qarışıdı (S.Qədirzadə); At *ariqlıqda*, igid qəriblikdə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kölə* qəlbini döyüñür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşımsan, yaşa, yarat! Yaxındır gözlənilən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLIK – AZADLIQ Gör nə kökə saldı sənin həyatını *köləlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbi çağırışı gözləmədən cəbhəyə *könüllü* gəlməşdi (Ə.Vəliyev); Heç kəsi dərnəyə *zorla* yazımlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qaşığı elinə alıb boşqabdakı dovğanı *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab verirdi (“Azərbaycan”).

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərce *körpə* və rəngsiz əllerə ətrafa səpələnmişdi (Çəmənzəminlini); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, böyükdür hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyə döñə, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat namine; Bundadır *böyüklik*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrötin *kövrək* sazi var (“Ulduz”); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir qranitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüslərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez kövrəlirdi (İ.Tapdıq); Biz mübarizədə böyüküb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qəhərlənir, çox *kövralıram* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKIT Bu adamlar *kükərək* bir dəniz, daşın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adeti üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Gizlənmiş, boğulmuş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükərməkdə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağlıqlıdan sonra *sakitləşdi* (“Azərbaycan”).

KÜLƏKLİ – SAKİT Gündə milyon dəfə dayışır halin; Bakının *küləkli* günlerin kimi (O.Sarırvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağızı göyçəklər deyəcəklər ki, Əlyarov *kürdür*, heç kəslə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O çox *rahat* uşaqdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏŞMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq hey ağlayır, *kürləşir*, sakitləşmir. Əvvəl aşılı-coşdu, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədrza).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* eleyir (“Ulduz”).

KÜSKÜN – RAZI Ariq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübənən gözləri açıla qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən çox *razidirlər* (Mir Cəlal).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* bürüdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barişiqlıq* oldu (“Azərbaycan”).

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək* *barişmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI *Küsüllü* qardaş, gəl yükü *cataq*, yenə küsümüz küsü (Ata. sözü); *Barişaklı* məsələsinin üstündən keçidilər (“Azərbaycan”).

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırı ki, Ramiz çox *küt* uşaqdır (M.İbrahimov); Əslində isə çox *bacarıqlı* və istiqanlı oğlanıdır (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay mendən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın eri İdris çox *zirəkdir*, cəldidir (M.İbrahimov).

KÜTBAŞ – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlladdır, qaniçəndir, *kütbaşdır* (M.İbrahimov); Çox *düşüncəli* idi Lacivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBİYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbein* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Ayın arxasında fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənir* başı (S.Vurğun); Böyüdükcə onda dərsə həvəs artır, başı *kəsərləşir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Tamaşalarla *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülarə çarpayının üstüne sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyət o biri həyətlərdən *küylüliyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcunda; Atın qulaqları şəkləndi birdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlığı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardığı *zərif* yun ələckəleri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək ehtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdanan *sonra* qonşular başına yiğildilar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalınca* getdim (M.S.Ordubadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Münəvvər xanım atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yenə tezliklə sənin ziyyarətinə gələrəm (M.S.Ordubadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyalılarda bir ruh yüksəkliyi, coşqunluq, ümidi hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə çox *mühafizəkar* adamdır (Ə.Şərif).

QABAQKI – SONRAKİ İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yenə də yadına düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonraki* günümüzi fikir eləyirəm, sən də kef axtarırsan.

QABALASMAQ – ZƏRİFLƏŞMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaşmışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətcə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən *qovmaq* istəyirdi (S.Vəliyev); Taqqılıtinin *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sinəsi *qabarıqdır*, canlıdır biliəkləri (S.Rüstəm); Onun sıfəti bir qədər *yatiqdir* ("Jurnalist").

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Birdən sanki üfüq *enir*, torpaq *qabarrı*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsini dərdi, sinəsi *qabardi*, *yatdı* (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq Maroya *qabardi* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni yumşalmağa, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabarmış*, quyuğunu dikəltmiş, gözlərimi ve ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şirəslə... üzüyuxarı qabarən saçlarını bir anlığa da olsa, dala *yatırtdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərəborimə yetişincə çəpərin arxasından iki əlləri ilə boyunu qucaqlayıb *qaçaraq* gözden qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qənbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərərət çulğaladı. Küçənin ortasında *dayandım* (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülə, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Gözlerinə seadətə oxşar bir *sevincin* işgi düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadali*, xatınları, oğul-uşağı nə deyə dustaqlı etdi (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaq-ların gələcəyi nurlu, *fərəhlı* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrım qızı şışman bir *qadin* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kışıl*! Niyə bica söz danişsən (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kışılık* duydugca səndə; Bir istilik keçdi gül

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuraq o daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan səsi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir vətən torpağı; Alqış, mərd, qabarlı, *qadir* əllərə! (Ə.Cəmil); Elə *bacarıqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında turuyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülləsən); Kəhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimisi sıçrayıb meşədə *qaib* olur (Çəmənzəminli); Geçmi, tezmi bilməm, amma həqq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqildaşın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsəsiz süküntunu pozdu (Ə.Məmmədxanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəzi-ləri isə dizi üstə oturub yenice götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan əmr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qala-dım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı keçirib yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlə şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çırağı *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalqız yeyən, yükünü özü *qaldırar* (Ata. sözü); Dərbəri-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad ərinin geyindirib, qolundan yapışıb, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərhan əlin-dəki fənəri yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yere *saldi* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxiq* yaxasından üzü ve çuxura düşmüş gözləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülləsən); Ay işiğində onun *yatiq* üzü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cəld yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cəld geri döndü və həyətə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günsə yavaş-yavaş *qalxırı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sərıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fehlələr qayıdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yixıldı* şah palid, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə dəyiib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalin* dodaqları gömgöy kəsilir; Canından istilik uçub əskilir (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qənd-dən, nabatdan şirin dilləri. Aşıq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalin* bir dəftər çıxardıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sıfotinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot taya-ları, *qalin* kol-kos, yaşıł ağaclar islandıqca havanı xoş bir ətirlə doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş gilələndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tüstüsü *qalınlaşırı* (M.İbrahimov); Sarıya çalan bığları *seyrəlmışdı* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dərənin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur. Pambıq kol-

QALMAQ – GETMƏK

larının seyrəkliyi məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda qalarmışlar (S.Hüseyin); Vaqon çox sürətlə gedirdi (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüs böyük *qalmaqal* (M.S.Ordubadi); Dərəqilinc bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqalli* işlərlə işim yoxdur (“Ulduz”); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik gedir, özünü ona yetirməyə çalışırıdı (M.Hüseyin); Atamin büsbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaqlı* adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *həyasız* oğlunu gotir qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQoSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaqsız*; Bildir qoşunum batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANIÇƏN – RƏHMLİ Daşqəlbli *qaniçən* qazaqlar... zavallı işçiləri bacardıqca qılınçdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmlı*, yumşaq adamıdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qaniqara* qaytmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyin); *Şad* və mehriban yaşayırıdı (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmər, bir də Camala rast gəlsəm, *qaniqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünlə, sonra söz qandır (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nəzakətli* qızdır (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adam-san, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam çox *rəhmlı* və xoşrəftardır (“Azərbaycan”).

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, eyə, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlilik* ona güc gəldi.

QANUNAUYGUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauygun* idi (“Azərbaycan”).

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşaqdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı).

QANUNİ – SÜNİ Müstəntiq müqəssirlə *qanuni* rəftar edirdi (“Azərbaycan”); *Sünü* nəvəzişə soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küçə dükanlarından başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Ordubadi); Qara uzun saçları *açıq* aq sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalılığa* rəğmən, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirəm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgili *qapibir* qonşusunu mühəndis Tapdıqov daldan golir, qızların səhbətini aydın eşidirdi (M.Hüseyin); Uca dağları arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zəif sələ saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞİQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşıqlı* idi (Çəmənzəmlini).

QAPMAQ – ACMAQ Birdən kimin əlli işa arxadan Aynanın gözlərini *qapadı* (Ə.Məmmədxanlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşə məclis (S.Ə.Sirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *gara* buludlar tutub şiddetli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəzif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəber, hər *qara* xəber (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəber tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talib); A *bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qondu yuva üstüne dincəldimi? (A.Səhhət).

QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözləri var idi (İ.Əsfəndiyev); Kamilənin totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKIT Yoxsa o mənim saçlarını yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kini daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARAÇILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan boy, *qaraçılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyalılığından* qıpqrızmızı qızardı.

QARAÇUXA – ALAÇUXA *Qaraçuxa* yatdı, *alaçuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabanı*, səhər-səhər kimə rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİN MƏZ – SÖHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradin məz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *söhbətcil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətadan uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşimdə gör getirib haralara çıxarırsan (Çəmənzəminli).

QARAGÜNLÜ – XOŞBƏXT Mən gərək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamidan *xoşbəxtən* (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XOŞBƏXTLİK Bu qonaqtə gələndən sonra mən binəva öz *qaragünlüyüm* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xoşbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədrzə).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəssam şahidi olduğu mənzərəni telesik dəftərçəsinə *qaralayırdı* (Ə.Məmmədxanlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz””).

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə söhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxurmuş da, *yazarmış* da, anam! Ər deyil, möhlik azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üzü *qaralıq* kömüre qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava yavaş-yavaş *qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadi); Gül ilə həmzəban olubdu bülbülb; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralır*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fişənglər *yanır*, *qaralır*; Başının üstündə gülə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşığam qaranlıqda, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözümə bir *ağarti* görünür (“İzahlı lügət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞCA Zavoddan gəlmış bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşça* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDIN Çıskın və *qaranlıq* gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, payızın *aydınılıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadi); Onun nələr çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şixh).

QARANLIQ – İŞİQLI *Qaranlıq* yerə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *işıqlı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şərq istibdadi və Şərq *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədənilik* ətalətin və cəhalətən qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarigildən *qaranlıqlaşanda*

QARAŞIN – AĞBƏNİZ

qayıtdı (Ə.Məmmədxanlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarışırıdı* (İ.Şixlı).

QARAŞIN – AĞBƏNİZ *Qaraşın*, yaraşlı, bağlı bir kişidir (S.Sərşanlı); *Ağbəniz* qız gündən qaçırdı (“Jurnalist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Səkinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbəni çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap əlindən cana gəlmışəm; Sırtıq, *qarayaxa* “kavalər”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyali* oğlana rast galmışən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni təngə götürdü. *Həyalılıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbələ alçaqboylu... gödək qılçaları xeyli içəriyə əyilmiş, *qarayaniq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünən mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* əsdikcə taxillar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyə-sürüyə onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xasaya *qarğıyırıdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağını büüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanına çəkdi (Ə.Məmmədxanlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQLU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tənbəl və *qarinqlu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütəx*, başısağlı bir kəsdir.

QARIŞDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cılxaca süddən bişirim, yoxsa

QART – CAVAN

su da *qarışdırıム*? (Ə.Haqverdiyev); Mən sən-dən ayrılmazdım, *ayırı* yağı məni (Bayati).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çöhrədə saf, *aydın*, qayğı *qarışiq* bir təbəssüm var (S.Sərşanlı).

QARIŞIQ – AYDIN O axşam bu *qarışiq* fikirlərlə avara-sərgərdən şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə getdiyi bu *aydın* yollar məni əməye-zəhmətə aparır, səadətə, xoşbəxtliyə götürür çıxarıır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞMAQ – AÇILMAQ Get-gedə şər *qarışırıdı*, səhər açılrı (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIQ – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışıq* söslər davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına piçildədi (M.S.Ordubadi); İndi ki belədir, adınızı bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenicə köçmüşük, hələ *qarmaqarışıqlıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənsə sizin dəstəniz Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amalıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadi).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışıqlıq* içerisinde, bu həyəcanlı günlərdə Münevverin sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçilirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarnitox* adamlı yoldaşlıq eləmək çox asandır, amma *gözüacla* dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxımız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müşfiq); Qız *arkası* üstə uzanıb kitab oxuyurdu (N.Nərimanov).

QART – CAVAN Ağır yarallanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüze (S.Vurğun); Yaxın gəlin, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titrəşir əbəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq səsi deyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürüünün keşiyini çökən toplan artıq *qartlaşmışdı*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlığı* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış nefçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axşam qaranlığı düşdүyünə baxmayaraq, hava hələ *bürkү* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğali*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvelli); *Bürkü* iyun günlərinin birini Murad Kür qıraqındaki söyüdüldükə, Əziz isə təcrübə tarlasında qarşılıdı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar bəy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşılıdı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qati* yox, *duru* olsun (“Azərbaycan qadını”).

QATI – RƏHMLİ Görürsen? O imiş *qati* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var menim (S.Vurğun); Görünüsəndən *rəhmi* adama oxşayır.

QATİL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatili* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdur (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat cənинə axan maye *qatilaşmağa* başladı (Ə.Vəliyev); Qati maye su qarışdıqca *duruldu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gedə daha da *qatilaşırdı* (M.Hüseyn); Axşamdan uguldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATILLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarılmışdı: saxtakarlıq,

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlığı* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi (“Ulduz”).

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* (“Ulduz”); Öpdüm dönə-döne, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürəyimdə qan (S.Rüstəm).

QATIŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalim oğlu aləmi bir-birinə qatib, fikirlərin hamisini bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərgləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladi* (Mir Cəlal); Bir enlikürək, boy-buxunlu oğlan iclası *açıdı*, danışdı (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözeldir, günəşi, ayı səsləyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayrdı* məndən o məhrəyti biməqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törmək, dünyani alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürəyində bu *səliqəsiz* avraddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağı getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yiğilması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIŞ – GEDİŞ Müharibə vaxtı Bakıya golmuşsunuz? İlk *qayidışındır* (Mir Cəlal); *Gediş* köksüme çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır circaq (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qayitirdi* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan men görürəm çeşmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, ləyəndəki kec *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyat arı yuvası kimi *qaynayırdı* (İ.Şıxlı); Rüstəm

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

kişinin aylarla içерisində gəzən nifrəti hələ soyumamışdı (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddetli qaynayır ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay soyumuşdu (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər etir saçır bizim qaynar çöllərə (S.Vurğun); Soyuq usağın el və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrəza).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su qaynarlıq həddinə çatıbdır. Suyun soyuqluğu bədənini, qollarını gizildətdi (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu qaynarlıq Şehlide dərzlərin çıxlığından deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gələcəyi qorxusundan idи (S.Rəhimov); Onun sönüklüyü xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN Ziyinan yarısından qayıtmak da qazancdır (Ata. sözü).

QAZANCLI – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərgiz daxi belə qazancli səfərdən geri qalmayacağım (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı zərərlü ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qətibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCSIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma qazancsızdır. Bu vəsitə ilə onu özü üçün zərərsiz bir hala sala bilərdi (S.Hüseyin).

QAZANMAQ – XƏRCƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxb, az-çox çörək pulu qazansın (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcleyirsən, kiminlə xərcleyirsən, niye xərcleyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya doldurub stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə ən dərin buruq harada qazılır? (M.Hüseyin).

QEYB – ZÜHUR Gültüsün gülər üzündəki sevinc qeybə çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəklində zühura gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəq-qipərvər iranlıların ən qeyrətlı, ən məsləkli cavanlarından idi (Çəmənzəminli); Haramzada!.. Sən nə rəzil adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ Qeyrətsizə haram olsun bu torpağın çöreyi (S.Rüstəm); Şərəflı bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Kasib-kusubun da özünə görə namusu var və namusum da məni qeyzlənməyə vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə sakitləşmədim (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri qeyzli çağırıb buyurdu ki, “komandır”ə on manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çəkmədən telefondakina qulaq asıb sakitcə razılaşdı (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən qeyzimdən əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan mərhəmət ummaqda səhv eləməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ - Əşı, bu həkimlər nə qəddar adamdırlar, xəstəliyim inanımlar, vay-vay! (T.Kazimov); Yarimca saat sonra Aslan rəhmi qadının göstərdiyi dar cığırla sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənnüma bir cüt qədim güzgü vardi (S.Hüseyn); Bunu müasir gəncə qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız təzə; Dostluğumuz qədimdir (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ Qədimi qulundur Zakiri-xəsto; Məhəbbət et ona, bari, görənde (Q.Zakir); İrlidə Səmədi tamamilə yeni bir həyat, yeni işlər, yeni qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDIMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin qədimliyinə şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki yenilik tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, qəfildən başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); Tədricən hava açılırdı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtüdü (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına təkan verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düçər (A.Səhhət); *O tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını görünçə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniya چئرلىمىشىد... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilikdir* və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); İl var *bolluq* olur; İl var kasad olur; Bu il *bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim baba-nın elə sükut ilə büzüllüb durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurub ərlərinin ətəklərindən yapışib davaya getməyə qoymular (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyin); Ana yurdubu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bılık də tələb edir (M.S.Ordubadi); Qıraqdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (Mir Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb*ı dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başsaltısı *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqaranakəs ilə eylemə ülfət (S.Ə.Sirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətinə özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayraqı qaldırıb yenə; Əmək cabhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvolli); Siğdırı bilmədi dağ qüruruna; Təpə öündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, bircə qulad as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

QƏNSƏR – ARXA

anlaysırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günahkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (Aşıq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəлиз* andlar ilə zor-güt Ballıya inandırdı (A.Şaiq); İndiyə qədər sənin ifadə etdiyin vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idimi? (M.S.Ordubadi).

QƏLİZ – SADƏ Cox *qəлиз* soruşmadınız mı? (C.Cabbarlı); Niye sən *sadə* şeyləri başa düşmürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamış olmur (“Azerbaycan”); Beli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzüne baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyüün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərindən ayrılaçığı idi (S.S.Axundov); Qəlbinə *şadlıq* doldu (S.Qədirzade).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə işə *qəmli*, dərin şeylər düşünürdü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alan kimi sevinəsevinə qadına müraciət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadi); *İsrəf* *haramdır* (Ata. söyü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətimi sevən, son dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiqli bir kəndli var (A.Şaiq); Əlbötte, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyir-xahlar işə lovgə olurlar (M.Talibov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənim*, bir zavalı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostusun*, ellər zinəti! İnsanlıq eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNSƏR – ARXA Yanında xırda gümüş qaşiq olan fincan işə qocanın qarşı tərefindəkəi həsir səndəlin *qənsərinə* qoyulmuşdu

QƏRBİ – ŞƏRQİ

(İ.Əfəndiyev); Mədəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məshhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazılıdığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xevirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayaq (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardımına tərəfdar olmusan. İşində də, rəftərində da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dərtib *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deye anam dayımın tek-lifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətənda* doğma qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamiya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADILİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardi. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞ-MAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, doğmalar isə əksinə, *qəriblaşır*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir kündə *qəribsəyirdim* (Mir Cəlal); Səsini eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sənki neçə ay idi görüşmürdük (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

QIPIQ – AÇIQ

Rüxsərə axırıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidalaşmalıdır idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandırıyan ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyin (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏŞMƏK – KİFİRLƏŞ-MƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlasmış, özü deyişib *qəşəngləşmişdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi arıqlamış, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Six qara saçları... sıfətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşq verir (S.Rəhimov); Üzdündən, gözündən *kifirlilik* daşır; Deyəsən qəlbində qürur oynasır (S.Vurğun).

QƏSS – AYILMA Mən qorxudan biuş olub yixildim; *Qəss* aləmində bir tamaşa qıldı (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılma-sını* gözlədi (M.Hüseyin).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamounun *qətiliyini* görən Safo onun sözünü چېرمىدۇ (S.Rəhimov); Onun səsində qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardi.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Ancaq gərək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Güləndəmin hövsələdən çıxdığını görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT Patrul *qəzəbli* bir piçilti ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QIMİŞMAQ – AĞLAMSINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qimışdı* (S.Rəhman); Kiçikbəyim *ağlamsınaraq* başlığı onun əlindən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənzəmənilı).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qina-*masın məni könlü bütünlər; Fikrim dağınlıqdır, xatirim əvraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *tariflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qipiq* olmamışq! (S.Tahir); O, yaşa-

QIRAQ – ORTA

diğي mühitə Nəcəf bəy kimi deyil, gözü *açıq* baxır, kiminlə nə cür davranışlığı bacarrı (Ə.Haqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qirağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağı qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qirağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağı qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Dəryada çıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost* gülər, *qıraq* yanar (Bayati).

QIRXDILLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıtma, *qırxdilli* qadındır, səni tələyə sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusladur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikən İvan qapını açıb, əlində samovar, üstündə mis çaynik, iki fincan, bir neçə qənd *qırığı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağızına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırıq* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rabitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücadumda bir *qırıqlıq*, bir sizilti hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin almındakı *qırışqları* sıxlışı (S.Qədirzadə); *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

QIRİŞMAQ – AÇILMAQ Onun alnı *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlərini bürümüdü (Ə.Vəliyev); Çəmənlilikdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pilləkənləri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qərenfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; oyıldırlar torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xarici ticarətxanalarla əlbir olmuş bir ovuc

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu genişdir; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qıسابoylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, néhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pillekənləri çıxmaga başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UZALIQ Ağıl adamin boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalır*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısilma* bu məclisde; Bu məclis ər meydanıdır (Aşıq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirinin qızı *qısır* Narin-güllə bərk alışib (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Südün dadını *qısır* əmən dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inök kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİACIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənzəminli); *Ürəyiaçıl* adamdır (“Azərbaycan”).

QISQANCLIQ – TƏMZİLKİK Sənin *qısqançlıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIS – YAY *Qıṣda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyaları ver (Çəmən-zəminli).

QISQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırıq* durdu qonum-qonşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QISQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var qüvvəsi ilə *qışqırı* (S.Qədirzadə); Bondar-çuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ

QIŞLAQ – YAYLAQ Küləklı qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Köçər bu vaxt el-oba, enər tamam *qışlağa* (A.Səhhət).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasan*, madarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı yaylaqda *yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədarükünü yada, *yaylığın* tədarükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdən ucadır; Əslə *qitdir*, budağında bar olmaz (Xəstə Qasim); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qitlıq illər yağıştek quruyub göz yaşımız... (Şehriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsimiz acıq, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qivraq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətindən sonra xeyri *qivraqlaşdır*. Anam *xəstələnmışdı* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanın qızıl ilan *qivrılıb açıldı*... (İ.Şixlı).

QIYIQ – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qiyyiq* gözlərindən gizli qalmırıdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* əcvininə vurdı... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ *Qiylı* gözlərində gizli bir kin qaynayırlı (İ.Tapdıq); ...Onun alını *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurğun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *düz* baxdı. Pərşən ona *qiyyacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdər gözlerini *qiyb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyani (A.Səhhət).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalim oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qiyb* güllə atarı? (Ə.Haqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nədir bu halət? (H.Cavid).

QIZİŞMAQ – SOYUMAQ

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günsə üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaş-yavaş (M.Müşfiq); Hamidan gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardi* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifəti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SIRTILMAQ Ruqiyə mətəlbi anladı, ətrafa baxdı, bir kəs yox idi. Dan şəfəqi kimi *qızardı* (A.Divanbəyoglu); Səndə təqsir odur ki, uşaq vaxtında fağırı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırdı *sirtıldı*... (Ə.Haqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədər ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədəninə *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMAQ – SOYUTMAQ Yasəmən çayın qırığında su *qızdırıb* paltar yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKİT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münaqışeler, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmən güləsindən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni dəmiri *qızğın* ikən yastila (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Becərmənin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* ürəyi həmişilik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşağı bazarda, isterse də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZİŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Xan büsbütün *qızışib* qəzəblə bağırdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandan məktub aldığı üçün *sakitləşdi*.

QIZİŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızışdı* (C.Əmirov); Monbazonun hırsı *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əşrəf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılımasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləsdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec soyuyardı (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevinçin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niye *üşümürəm*? – deyə qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qizmar* bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmmədxanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABİ – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiymət* keçirildilər (Mir Cəlal); Yaxşısı budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eșit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiymətindən* xəbərim yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kendələr, səs-küylü limanlar tamaşaçı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicrində, ey məh, bir *qiymət* tək keçər (S.Ə.Şirvani); Səhər şən və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QOCA – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavanın* bileyi (Ata. söyü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döyüd qapımı; *Qocalı, cavamlı* düşdükce bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *gocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın bəresində nə qədər yazsanız ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dirləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamidan *qoçaq* mən oldum? (C.Məmmədquluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

QOHUMLUQ – YADLIQ

utandırmaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə göndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvaddır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zeiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmayacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşış* (Ə.Veliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəllaşmışdır* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLİK Cahannın *qoçaqlığını* ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı (Ə.Haqverdiyev); Gözüne döndüyüm Anaxanım da eləmə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göyçək üç uşaq gətirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, bircə qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qələt anlayırsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞIR *Qoçular*, quzdurlar qatar taxardı; *Fağır*-füqaraya yan-yan baxardı (Aşiq Ələsgər).

QOCULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dəm vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik genə o qəpikdən ötəri (N.Vəzirov); *Fağırlıq* olar, amma bu dərəcədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşılıdı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sənin ilə *qohumlaşmaq* mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gedиш-gəliş olmayıanda qohum da *yadlaşır*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmmədquluzadə); *Yadlığı* yadına düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət qoxusu oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə ətir səpilmişdi (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq məni o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxa bilməyim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzbeüzdə durub, şadlıqla güləndə iliq, ətirli nəfəsi oğlanın sinəsində gəzdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomagları* ilə ve bəyləri ilə bir yerdə həbsə alınub, dama salındı (B.Talibli); Deyirlər *kəndliliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğun).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib berkən güldü (S.Qədirzadə); *Təbiidir* ki, öz oğluna da hissələr və duygular aşılımaga çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yene sultanın qoşunları İranın bu guşesini söküb kəndləri *dağıtmag-dadır* (C.Məmmədquluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanımı, sənin ilə *qonuşaq*; Könülüümüzün istyəni danişaq (H.K.Sanlı); Yaylm atışı *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPIŞMAQ Kolun budağı ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez əyilib mili yerdən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarıçılpaq ətlı qolundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız sağı yırticının qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Deli *igiddir*, əlindən xata çıxa bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşıb*. Əzəldən qoçaq idi. İndi *igidləşib* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top güllesindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabit, *igidlilikdir!* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən gərək Salatınlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşlarım dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstərirlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLİK *Mərdlik* hünər döşündəki medalda; Alnındaki qırışlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Mozluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağə, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Baloglan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəkləndi* (C.Əmirov).

QORXMAZ – AĞCİYƏR Nəhayət, bəlli oldu ki, *qorxmaز* uşaq tüfeng ilə o tərəflərde gəzisirmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCİYƏRLİK Əmirin üsuli-idarəsinə qarşı bir düşmən kimi hücum edən şair öz böyüklüğünü və *qorxmazählığını* ziyrətdə onların hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra,... o vaxtkı *ağciyərliliyinə* öz ürəyində gülürdü (Ə.Məmmədxanlı).

QORXU – SEVİNC Bunu hiss etmiş kimi Məleyin ürəyinə bir *qorxu* çökdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartalı (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın səngərdə *tək* qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözle, ox boş gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayati); Bu gün hər şey həll olunmalı idi. Özü də *təkbətək*, qabaq-qabağa (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm isə əllərini *qoşalayıb* çirtiq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilə gəlinciyini o biri oyun-caqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAŞMAQ – TƏKLƏŞMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şixli); Axsaq qoyun sürüdən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gotirdi. *Təklik*, kimsəsizlik onun da qəlbini sixmirmi? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatırın üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Stüngülər açmayıyan yolu *açdırın*; Qələ-mindən cavahırat saçdır (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmmədxanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrlıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırıldı (M.Ibrahimov).

QOVĞA – ASAYİŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğaya* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əmniyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfəroları qızını sevgilisino *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Maria-nanı ondan *ayırmağı*ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Turşsu çayların içi ilə Araza axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Münəvvərin səsinə xəyaldan *ayıldım* (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜŞMƏK Sabi-rin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə elinə düşsə idi, yoldaşları ilə *böllişərdi* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qelblərdə oyandırırdı *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işaretisi vardi (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNİMƏK – Ə, ay Fikrət, adamin ürəyini niyə partladırsan, niyə belə *qubarlanırsan*? (M.Ibrahimov);

QURAŞDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmə gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşiq; Gəlib görüşür yene (M.Rahim); Ray-kom katibi ürəkdən gələn *fərəhli* bir səslə dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalm* (C.Cabbarlı); Güləsər ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şixli).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sər-hesab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyeli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏŞ-MƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəil; Dalayır puç olan ümidiyrim (B.Vahabzadə); Rövşən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökərəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl barışaq (C.Məmmədquluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağızbırə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmi olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmlı* şəxslər azdır? (M.Talbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balam, mən saqqalımlı bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmmədquluzadə); Bu qədər də *rəhm-lilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adını Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını açıdlar.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan betər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURAQLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURAŞDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırıp ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgədələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmmədxanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaysilar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safdr*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlbli, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldıñ nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsibət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanıb *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçılq *qurmağ'a* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçığı *sökdilər* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İki-pesəsi onun-bunun evini *yixmaqdır* (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir athı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğic* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbülhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmacı bir neçə kəlmə ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gənciliyin xoş nəğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yırtıcılarından, bu vəhi əlbəyilərdən *qurtulmalyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipiani-nin nə üçün *tutuldugunu* soruşur, bu işin səbəbinə bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir aləmə *qurtulus*

QURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Kənəl bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpinır, isteyir hürriyyət (A.Səhhət).

QURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtəndi bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ... Kolxozun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılışdırılmışdan tez-tez vəzifələrindən dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QURU – ƏTLİ Gözlerini anasının yanına sallanmış damarlı, *quru* əllərinə zillədi (Ə.Məmmədxanlı); Qırmızı gilasa oxşar ətli dodaqları və balaca zərif burnuvardı (S.Qədirzadə).

QURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələbkər bir sıfət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yənə əvvəlki kimi gülərəzlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətlı*, qaranlıq zirzəməde yaradıram (S.Vəliyev).

QURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanın yaşıyan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Ordubadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talibli); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalar *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QURU – YAĞLI Daima qısqanan ürkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* səsdir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülərin *yağlı* dillerinə aldandım (C.Əmirov).

QURU – YAŞ *Qurunun* oduna yaş da yanar (Ata. söyü).

QURU – YUMŞAQ Yazlıq bir parça *quru* görəyi də göz yaşı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə ehməlca başını tərpətdi, yanaqları *yumşaq* rahətül-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dalğanın *dağıdıcı* zərbəsinə davam götirməyib yixıldı (“Azərbaycan qadını”).

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zöhrə suya çəkməkdə olduğu paltarı sərib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülen isti yaşlar isə açıq sinəsini *isladı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulanırı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi düyü *islanır*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlim başında olmadığından dəzagħha qəzaya yol vermişdim, hər şeyi sımb *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışacaq *çıraq-çıraq* (S.Vurğun); Köhnə, uçuq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danişaq ki, *bataqlığa* gedən namərddir (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razi salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluğunu* zahiri görünüşündə teyin etmek olur (“Ulduz”); Dayıdostum anasının *köklüyüünə* işarə ilə söhbətə qarşıdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənglik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdırğından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxdan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qymamışdı (M.İbrahimov); Qar əriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

QÜRRƏLİ - XOFLU

(A.Şaiq); Qorxoram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islana* (Bayati).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dərd onu üzür, el bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatrı, günbəgün *kökəlir*.

QURUMAQ – YAŞLANMAQ A....boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünə gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub işidikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istərik, təmiz bir hava; hava qoxlamayaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUŞBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *quşbeypin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzeliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağillıdır*, bizi hər görəndə əldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dədəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, belə *güneydən* gəldi, ya *quzyedən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayıb* ot saçqları saxlanan bir təpədə iri qol-qanadlı qurumış bir ağac vardi (Çəmənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdumuza; hər sənətkar gərəkdir (M.Rahim); Düşmən o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəsidiin *qüdrətliliyinə* hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyüünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənin *qüdsiyyətindədir* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyin həyat məsələləri idi (M.Hüseyin).

QÜRRƏLİ - XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsli, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağışsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox qürrəli usaqdır, həyətdəki usaqların heç biri ilə yaxınlaş etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox təvazökar adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün qüruba əyilmişdi (T.Kazimov); Gün məşriqdən doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar cucağında bəslədiyim adamlar kimi qürurlu idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox təvazökardır (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ Nəşənin qədrini bilməzdi insan; Qüssə olmasayı, qəm olmasayı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurənin məyusluğuna qüssələnməkdənə, şadlanırdı (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silani yola salıb ayrıldığı üçün qüssələnir (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar şənlənir, həyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox qüssəli, ya da çox şad dəqiqələrində ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı qüssəliliyi andırır. Uşağın dünyaya gəl-

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK

məsi evə bir şənlik getirmişi (Çəmənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım qüsurlu, gözüm zeifdir (M.Talibov); Bütün fəsillərdə qanı qaynayan; mehriban balalar safdır, təmizdir (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyati qüsursuz yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmışəm, məndən bir pis söz, bəd hərəkət, naqis əməl görməmisiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən əsməyə başlayan yay küləyi yavaş-yavaş qüvvətlənir (M.Hüseyin); Bu səs nə qədər zəifləmişdi (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF Qüvvətlə zəifə basacaq, əzəcək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızışmış köhlən at qüvvətsiz uşaqa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki güclü şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asiman guruldadi, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK Qüvvətsizliyi onu əldən salmışdı. Fənd işlədə bilməsə də, güclülüyü sayosində rəqibinə qalib gəldi.

L

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, iti, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salman dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görəy-din *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabağındaki iri palid kötüyünün üstüne (H.Nadir); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çölə atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşılı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRƏMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sinacaqdır. Palid uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utancaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüəçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqverdiyev); Lakin yenə də özü yeriməkde *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHİRLİK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bütürə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major*, *minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümidsiz nəgmələrin anası (R.Rza).

MAKSIMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bılık tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı gösterilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş*usaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəm mən: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevəcəyinizə *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinleyirdim *maraqlı* söhbətinə: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARAQSIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey güzel, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirler; gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin əhalisi

elə bil *sevincdən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmlı* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAAQ – GÖZÜACIQLIQ – Görümrsən, *maymağın* biridir (M.Ibrahimov); Yəqin o şöfer bacarıqlı adamdır, *gözüüacıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜACIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüüaciqliq* lazımdır.

MEHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub müləyim və *mehriban* səslə dedi (S.Veliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MEHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındaki *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MEHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞ-
MƏK Gənəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MEHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlığı* duyduşa da, üstünü vurmadi (İ.Şixlı); Elə *ətiacılığı* onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MEHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalet (M.Rahim); Surxayın *sərtlik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızçıqaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könülli* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarsıtdı, divara sıxlıq (M.İbrahimov); Aslan yataşından da *bəllidir* (Ata. sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermedi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kəsmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğunu* xoş gəldiyini bildirən bir məna da vardi (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırin (F.Qasimzadə); Əl çək bu *cəhalətən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədəndir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏTLİLİK Mən bərkən danişanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifətliliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhilərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini təqnid edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasimzadə).

MƏĞLUB – QALİB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilir (M.Hüseyn); Dözə bilsən gerek: *qalib* gələ biləsən gərek; Sevincə də, derdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALİBİYYƏT *Qalibiyəti* də dadmışdı, *məğlubiyyəti* də (F.Kərimzadə).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriqdən məğribə* qədər; Mənə xərac verdi bütün ölkələr; Nə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhduddur*.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtin *məhdudluğunu* onun el-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha bürüze verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardi (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrat* dərin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, size bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, gorək heç kes bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, dalda bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar məhəbbətin böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altın-dakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözlərində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözlərimdə Çandranı xılqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qohrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məklidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbəti* nəgmələri dinişəyiciləri neşənləndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Birdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahəti* səsle oxudu (İ.Sıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayırdı (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işaret vurdığı *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Ordubadı).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

MƏNA – FORMA

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şixli).

MƏNA – FORMA *Məna* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahiri ilə, səs tərkibi ilə əlaqələrdir (H.Həsənov).

MƏNALI – BOŞ Çünkü Məşədi Kazım ağanın iki *mənalı* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Ordubadi); *Boş* söz niyə danışırsan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xərc vururdular (Ə.Haqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlangıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdir.

MƏNƏVİ – CİSMANI Sən məndən yaxşı bilirsən ki, *cismani* ölüm *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Kərimzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərin günlerində da o belə dözülməz *mənəvi* əzablar çəkməmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* isdən çıxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verirlərse, məqsəd əldə edilər (M.S.Ordubadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərər*, bir də *mənfəət* (M.S.Ordubadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətlə* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFİ – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbat* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfiliyin* təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbatılıyıdır* (F.Qasızmədə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axi Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir (“Ulduz”); *Gözəllik* ondur, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölüb dirilsən, yenə azdır (Ə.Haqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsini arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətidir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlığı*ndan utanırdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYIRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYIRXAH-LIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyirxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüğün o *mərəkəni* (S.Rüstəm); Çadırda bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kəramət və *mərhəmət* isə böyüklik və geniş qəlbimdən doğur (M.Talibov); Gör ürəklərində nə boyda kin və *qəzəb* gizlonır (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışan toxucuya baxır, mənali sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sərt üzüne baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, möhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onu gözləyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsə-bah bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyətdəki işığın bir parçası olduğu qənaatinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ

Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlikdir*. Əlinin *insaflığı* nəticəsində o darda qalmadı (“Azərbaycan”).

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ

Məri-fətli yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzeliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yaziqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanaca-qlı* ailədir (İ.Fərzeliyev); Belə *marifətsiz-ləri* sözlə tərbiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətindir (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talibov); Azərbaycanın ən *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifidir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırıldı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözler şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çöhrəsində bir *məyusluq* göründü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* olduğundır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliliyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahat edir (S.Vəliyev).

MİNİMƏK – ENMƏK

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qəlbinə sancı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* kazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏ-MƏK ...Xanpərini danlayır, *məzəmmətləyir*, axırdı da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* (“Ulduz”).

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadırın Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürmüştür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzha-kəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasimzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladır (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlmular* da, *zalimlər* da Rusiya təbəəsi olmaq və kon-sulxana himayəsinə girməyə öyrənmişdi (M.S.Ordubadi).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmış gözlərdə qəzəb, nifret qarışqı bir *məzlmumuq* vardi (İ.Şıxlı); *Zalimliq* ilə səhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirlərində *məzmuna* müvafiq *forma* tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazlari həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasimzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eyiblərini dolğun, *məzmuni* satiraları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasimzadə); Hər şey *cansixicidir* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmunsuz* idi (M.S.Ordu-badi); Komediyannın sonu *mənalı* bir finalla qurtarır (F.Qasimzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər* (Ata. sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə xoşbəxt usaqsan (S.S.Axundov).

MİSKINLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nanəcibliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talibov); Sizə xoşbəxtlik üz verib, mehriban yaşayın (Mir Cəlal).

MISMIRIQ – XOŞSİFƏT Atam yenə nə olub *mismiriği* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, parolsuz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *mono-loqu* çox maraqlıdır (F.Qasimzadə); Sabirin “İki həpend” seri *dialoqun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADİ Ay kişi, lap möcüzədir ki! (M.Ibrahimov); Hər tərəfə işiq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADİ *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış işə adı iş gününün qanadıdır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lalənin ləçəyini tökərse: suçu *zəif* laləni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şixlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsəblərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.Ibrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Körpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÜASİR – KÖHNƏ

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ

Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qızı rahatlıq vermir, onun bütün iradəsini *sarsıdırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏT-MƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.Ibrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlilik*, diqqət və gözəl mənəvi keyfiyyət görməyince təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələdisə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *momin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudiyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynum həmişəki kimi indi də Midhədin *yxoluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* əskiyyə od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı *Rəfiqə* xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanima ikiqat bükülüüb əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.Ibrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.Ibrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə müasir gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərait yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşqin dastanı; Ondan taleyini qurtaran hamı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş agronom görər ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri de odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə palid burdadi, Bağır dünyanın *qədimliyinə* də, ədəbiliyinə də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zarani xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edərdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzeliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Mücərrəd* mühakimələr ve ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talibov); Deyəsən, *konkret* cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səciyyələndirərkən *mücərrədlilik* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasimzadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasimzadə).

MÜDRİK – SƏFEH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrilik* və baməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFEHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrilikləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfehləşmə*, ağlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFEHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrilikliyidir* (F.Kərimzadə); O da öz *səfehliyinin* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danış! (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olduğu üçün cavab da eyni dərcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜKƏDDƏR – SEVİNC

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni mil-yonlarla adam əslində yoxsun və *müflisdir* (M.Talibov); *Varlı* kisəsini döyür, kasib dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasimzadə); Onun yeganə məqsədi pul yiğmaq, *varlanmaqdır* (F.Qasimzadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* şirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir.

MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKEŞ Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin zəhmətkeşləri qardaşdır-lar" (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSE-VƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz şagirdlərini *zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHARİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamiya bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, sülhpərvər dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilərik (M.S.Ordubadi).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölü adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadirüstünlük əlindən hər *müxənnətlük* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyidir* ("Azerbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükalimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monolog* isə bir adamin söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşıl qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdir (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezə bu bəhsini də *mükəmməl* öyrənib mənimsəyərdi (Ə.Əbülhəsən); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin korolsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qış şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağı göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səslə soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmlili* baxışlarını nökərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrine qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə əziyyət çəkmədim (M.Talibov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq rəftarının, *kobudluğunu* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlilik* və qətiyyətlə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqışə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hami *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvaya gül də aparıram (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addimlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* məni başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmirdim (M.S.Ordubadı); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adı saydığım məsələlər indi onun zehnində birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini *zəiflədirdi* (M.Hüseyn); Mən dərsinizi *asanlaşdıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekəxana, quru görünən raykom katibi adilosur, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətdən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyini* və dolaşıqlığını düşündüyü zaman elə bilir ki, onu dərin və çıxılmaz bir quyuya atmışlar (M.İbrahimov); Xaspəlad onların heyrtinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllükə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCE – QABAQCIL Mənim fikrimə, qorxu son dərəcə də *mürtəce* bir hissdir (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirli adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCE – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcelər* (S.Rüstəm); Mərəndin *mütərəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sixintisiz keçirmək üçün hazırlıq görürdürlər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SƏADƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *səadəti* də, *müsibəti* də mən-dən asılıdır (M.S.Ordubadi).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, cəlladdır, qaniçəndir, kütbaşdır (M.İbrahi-

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ

mov); Mən ürəyimdə heyifsiləndim ki, *zavallı* qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.S.Simürğ).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun *zavallılığına* ürəkdən heyifsiləndim (“Azərbaycan”).

MÜSTƏQİL – ASILİ Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Ferzeliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talibov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talibov).

MÜŞKÜL – ASAN Rədd ol, həll edərəm özüm *müşkülü!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – ...

bir simadır (F.Qasızmədə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasızmədə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifotinə *müti* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asuda* gəzin indi bu dünyani, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözən görünən sakitlik, susqunluq və *mütilik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, təqsirinə peşman ol (Heyran xanim).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talibov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimle *mütəfiqlərin* arasında (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞUR-LULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyi* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın ürəyindəndir.

Nn

NADAN – AĞILLI Ağilli düşmən *nadan* dəstdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə tərbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı (“Azərbaycan”).

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sixildi (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur (“Ulduz”).

NADİNC – SAKIT *Sakitdir*, *nadinc* deyil (M.Talibov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özüna yaxın olan mağazalar arasında bölgüsündürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərgisinin açılışı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zatindadır kişilik, *mərdlik*; O, öz düşmənini vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün mütləq yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talibov); Əsil *mərdlik* timsalıdır (“Azərbaycan”).

NAĞD – BORC Bu gün nisyyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Borc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyənin* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yaziq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrüne; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gezir? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamathlıqdır*? (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, məndən bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməməsiniz və eşitməməsiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gelib mərd olmaz (Ata. sözü); *Kolxoz* sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərəhləndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağilli və *namuslu* adamlar bu böhtənlərə inanmazlar (M.İbrahimov); *Biyy*, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİYƏLİ Xanın nökəri sənin kimi *namussuzlardır* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, tekədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükrür etdim (M.Talibov); O, *ləyaqətliliyi* ilə bizim gözümüzde ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər defə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəber veriləcəyini düşünən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dərdin elə busa, lap *arxayın* gəz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYIN-LAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görünce *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxu-naşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlığı* daha da çoxaldı (S.Qədirzadə); Bir arxayinliq nəğmələşir könlümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narindur* (Ə.Vəliyev); Gülşən isə kəsdiyi *iri* bir cimi götürüb arxin alt tərəfinə qoydu ve qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar dənələri getdikcə *narinlaşırdı* (A.Məmmədrzə); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumbuzlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağlı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyata təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Ordubadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *nata-mamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hissələr günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZIKLƏŞMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazik-ləşir*, əriyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirmən *get-gedə* soyuyur, novdan tökülen su donur, buz *qalınlaşırı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nacib* ağa heç bir oymaqda tapılarsa? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sərt barmaqları arasında cənglənir (S.Qədirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günsədən istilik, işiq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şaha baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qədirzadə).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çəkmişdi (S.Vəliyev); Kişi əlini bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaxşı ki, her yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcək (C.Əmirov); İnəyin dəriSİ *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURAQLIQ Bu il, qızım, türkün sözü, *nəmişlik* olmadı, havalar, türkün sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözləri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səsə: *Nəşə* gələr her kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədər* və ya *nəşə* götirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gəzhagəzden (S.Rüstəm); Sizin *müsibətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Ordubadı).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnmışdı*, içir və oxuyurdu (M.S.Ordubadi); O özü də *kədərlənmışdı* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlisən* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANĞIC *Nəticədə* kişi peşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlanğıcı* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsen).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Rəisin *nəzakətlili* ədaləri Məşədibəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adımdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapa bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adımdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQQLILIQ Demərəm, bilirsınız ki, qadından onun

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirrov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrubi* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRIYYƏ – PRAKTIKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. Nəzəriyyə praktikasız kordur, praktikasız nəzəriyyə heçdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NÍFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa laqeydlik də var (A.Məmmədov).

NÍFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm maraq, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətinə* qazanmışdı.

NIKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həsən təbiətin *bədbin* və hövsəlsiz bir adamı idi (Çəmənəzəminli).

NIKBİNLƏŞMƏK – BƏDBİNLƏŞMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidiyi kəsir, *bədbinləşir*, bəxtinə lənet oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NIKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur “Deyişmə”ində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə bədbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılaşır (Ə.Səfərli).

NIMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görün bəlkə *nimdaş* bir şey tapa bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* maşındır (T.Kazimov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyində qalmasın bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözlərində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlbini *nisgilli* qayıtmamasına qiymadı (İ.Şixli); *Nəşəli* həyat sürdüdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dəstəsi ilə dağlara dırmaşmağa başladı (“Ulduz”).

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayı öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərli); Dəstəni *pozdı* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desantı *nizamli* matros cərgələri ilə sahilə çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındaki da *normal* adam idi (“Azərbaycan”); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağə* ilə xanum savaşdı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Lakin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlik* qayğıları içərisində sönübü getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyini* bize göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür (“Ulduz”); Keşisin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülümser günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalara, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzadaların sıçrayış yeri; Gah *zülmətlə* olub, bu yer, gah işiq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellərin mənaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, *subyektin obyektsə* qarşı və bir fellə obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M. Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H. Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Odlu* gənc əllaməlik və səbirsizliklə dedi (M. İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sən ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fənayə *doğruluğu*; İrtikab eylədin bu *oğruluğu*? (M. Ə. Sabir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışırsınız (C. Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *oldüyü* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum, ya ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əger *onda* mane olurular, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqə, *burada* isə bambaşqadır (M.S. Ordubadi).

ORTA – ALİ Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə girəcəyəm (S.S. Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə aşağı, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M. İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahān xanım *ortaboylu* idi (M. İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C. Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qiraqda* gəzir (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahıri qırmağa cəsarəti çatmir (A. Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurmu, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ Biri *qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başıaqıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözümə qəmlı görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M. Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərsən.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qaşları onun çöhrəsini daha da cəzibədar edirdi (S. Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həm Afetdir, həm də onun oynaqlığıdır (H. Cavid); *Süstlük* onu qaradınməzləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Ö ö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, dalaş-qan uşaqdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzade).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Bir ana şivəni, bir el qayğusu; Bir el şairinin temiz duyğusu; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; Bir quru səhradan çıxan çeşmədir (M.Müşfiq); Axır ki, *sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *doğma* atamsan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylilik* bəlliidir başdan, binadan; Qati düşmənidir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan eşitmədiyi bu səsdə bir *doğmalıq*, bir nəvəziş axtarırıdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındaçı cərəge tonqallar *öləziməkdə* idi (S.Qədirzadə); Sənən ocağı bir az *dəbərtdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ Bizə *yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; Bir az da başqa bir aləmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ Mən vaxtilə *diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ Qurban *sağdır*, amma canı nasazdır (Ə.Haqverdiyev); Bari *ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utan! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK Min günün *ölüyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, dur bir sən də hərekətə gel (“Azerbaijan”); Cox *bacarıqli* qızdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK Zalim balası çok *ölüvaydır* (İ.Ferzəliyev); Vəfadər qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.Ibrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin ölüvaylıığın ucundan bu günə qalmışıq. Bir *qıvraklıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ Ömürlük bir eşqin yolcusuyuq biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önüümüzdə* yağışlar yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşmən *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırman yerlərini də çayır *örtmüsdü* (İ.Şixlı); Anam *açardı* o kitabı, kədərlənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – ACIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verirdim (Mir Cəlal); Qulam keçib *diqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ Bayramqabağı qonaqların bir qismini *ötürürdülər*, bəzilərini isə *qarşılıyurdular*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik Kür dolaşır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evləmək çok asan işdir (M.Ibrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşinalıq* və vəhşiliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağıını saxlamaq bir xəta şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətindən; Qoruyur özgələri (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ Gələndə qonaqsan, gedəndə qonaq; Nə tez *özgələşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); Üç yüz yad şairi *doğmalاشdırın*; Şerindən qüvvətli tərcüməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdim, baxdim, sıfatında məlakə *paklığı* vardı (Çəmən-zəminli); Gərək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözəl *çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küləsindən ayrılsa da, qranitdir. O, *bütövdən* qalbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayır*, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönüür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIĞMAQ Xonçadakı saçaqlı konfetləri xişmalayıb qızlara *payladı* (İ.Sixli); Meyvələr ağırlaşır; Şirə *yığır* özünə (O.Sarivəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağının gedir hələlik; İngilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOSBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbüll, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xosbəxt* adamlar kimi aparırı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOSBƏXTLIK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzler (M.Talibov); Səndən, oğlum, yeganə xahişim budur: çalış ki, Könüllün bu evdən apardığı ən qiymətli cehizi olan *xosbəxtliyi* itmesin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoslardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qiş getsə, gölsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axşam tarla düşərgesinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şübhəli iri yazı stolunun ətrafına yiğmişdiłar (Ə.Vəliyev).

PIRPIZ – SIĞALLI ...*Pirpız* qırmızımtıl saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *siğallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pislösün *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərifində yapışib onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elə həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başlıdı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlaysırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*?

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvali getdikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılışması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxa-yılınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislidən* narazı olur (M.Talibov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdiridi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Prolog* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epilog* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasib* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* hayatı hadisələri qələmə alırdı. ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, ləp *xəyalı* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏÇBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudur; İndi *rəğbəti* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏÇBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandır heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏT – ZALIM Ancaq bilirom ki, siz *rəhmdil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalim* qalmayaçaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏTİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmətilik* eləyirik, sonra da əzabını çekirik (S.Vəliyev); Şahin *zalımlığı* hamiya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmi* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkətə gələn vaxtin olmayıacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talibov); Mən sizi bir *insaflı* adam kimi tamyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyətlik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADİ Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirdilər (M.Talibov); *Adı* paltarda bizi qarşılıdı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir dahaaya qalxmaq, qılınç vurmaq üçün özündə bir metanet və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərər edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anri lənət yağıdır: *Rəzil* mütləqiyət! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir işə keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyni (R.Rza); *Əmrinizin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALİ Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın məni! (R.Rza); Özünü *həyali* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şixlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talibov); Onda qız *həyalliliği* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətlidir* (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa günüdür, ciddi hazırlas (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarğı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tətənənin sorağını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərci də mənlədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbani hamı tanıydı (Ə.Haqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşiq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər dəha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.Ibrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yaranır və *sabitləşir* (Y.Seyidov); Tərkibdən kənardə sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkilde tekrar olunduğu görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alicənablıq xeyirxahın yaxşı cəhətlərini, nəcəbətini yaymaqdə kimsəni mübaliğəyə sövq edir (M.Talibov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə, *saçlı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaratdığı nemətlərə öyünməsəm ölürem (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqverdiyev); *İnadçı* bir uşaq kimi özünü aparırdı (“Ulduz”).

SADƏDILLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcılıq* qalıb (“Azerbaycan”).

SADƏLİK – ÇƏTİNLIK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVĞALIQ Onların bəziləri *sadəlik* və təvazökarlıq kimi sıfətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərədən ciziğindən çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovğalıq* əmələ gəlibdir (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-suyuq ağıldan *sadəlövh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cir-cir çığırıdır (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadəlövhiliyündəndir* (Mir Cəlal); Əvvəldən başlığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarımdır (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazıl, *sadiq* dostumuz! Sizi böyüdən atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökürler (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissələri

SAF – ÇİRKİLİ

aşılıyındı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇİRKİLİ Səhərin *saf* və gözəl havası, kolların və meyvələrin ətri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirklidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qəlbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *cürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf*lışları var (“Azərbaycan”).

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarişiq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erkən durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdırır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağladıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ələ möhtac eləməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru tərpənərək sürüsür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmənzəminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağal-* *larsa* həkiməm, *sağalmazsa*, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşla-* *misan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKİ – SOLDAKI Milis nəfərinə *sağdakı* və *soldakı* qonşu qapıların zənglərini *çalmağı* tapşırıdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağ; *Sağdışım, soldışım* ələmim olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danişarmı? (C.Əmirov); *Azarının* yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağamlar* cəbhəyə göndərilir, mühərribə *əlləri* onları əvəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLILLİK İnsanın yaşaması üçün *sağlamlıq* əsas şərtdir. *Əllilik* pensiyası alan Səfər kənddə bir müddət tüfeyli heyat keçirmiş, sonra el-obanın tekidi ilə gözetçi vəzifəsinə düzəlmışdı (H.Nadir).

SALMAQ – CİXARMAQ

SAĞLIQ – XƏSTƏLİK *Sağlıq* böyük dövlətdir, qədrini bilmək gərək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərrə boy-numdan ataram, deyərəm kəbin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşü, *əsil* döyüşü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birindən ayrıldılar (“Ulduz”).

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, nəcabətlilik aile ilə, köklə bağlıdır (“Azərbaycan”).

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqdə idi (M.S.Ordubadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaşlıq *səmimiliyi* lazımdır (“Azərbaycan”).

SAKIT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKIT – LAL Izdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); Çay *lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKIT – SƏSLİ-KÜYLÜ Goy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslə-küylü* limanlar tamaşlı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKITLƏŞMƏK – ACIQLANMAQ Onun belə arxayın danişması Əşrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şixli); Kərbəlayı Eyyaz daha da *aciqlandı* (Çəmənzəminli).

SAKITLIK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adı günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşıqlıq* düşdü (İ.Şixli).

SAKITLIK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlikdir?* (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəbilik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKITLIK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas bəy, bu böyüklikdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – CİXARMAQ Gecə yuxuda gah məni qayadan atırlar, gah quyu dibinə

SAMİT – SAIT

salrlar (Ə.Haqverdiyev); Quyudan xeyli daş çıxardılar (“Azərbaycan”).

SAMİT – SAIT Ağız boşluğununda maneqəyə rast gelərək tələffüz edilən səslər *smit*, əksinə, maneqəsiz tələffüz olunan səslər isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralır* (Ə.Haqverdiyev); Məhtabanın rəngi *ağarmışdı* (S.Rəhimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları gah *qızarır*, gah *saralır*, gah da kətan kimi ağarır (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gəzirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gəzir (A.Məmmədrzə).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat getirim, tənziflə *sarıym* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağlama, yaxşımlı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaböylü, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənəzəminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cələl bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağilli* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsağladın* (Mir Cəlal); Əgər *ağillanmışansa*, mənə yenə yoldaş Mərdanov deyə bilərsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılın* cümlə eqrəbəsi onun; Daima yaşı, daima mehzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* (“Ulduz”).

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənliyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Senin sözlərin ona təsəlliidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nöqsanlara və zəif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşek və ildirim allahıdır (V.Belinski.); *Komediyanın* əsasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlisidir (F.Qasızmədə).

SEVGİ – QƏZƏB

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* əsərlərdən isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənçə, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqverdiyev); *Biliksziz* ömrün nə mənəsi var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskar, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir mütxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaşnə* gərək, etin yerini tapmışam (A.Şaiq); *Barışiq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbiyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqlanır... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onusuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsinlar?* (S.Vəliyev); Onu verim, tülükü lələ ilə məni *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SINIQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadi); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yaziq taleyimin *siniq* şahvpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağı (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqli* bir külək əsir canimdə (M.Ələkbəri); *İsti* gün idi (“Ulduz”).

SEHRLİ – ADİ Xan, Eloğlunun bir *sehrlı* tüteyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adı* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gəzdiyin yerdir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qızəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axşın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan təəccüb, *heyrət* və dəhşətlə ata baxdı (İ.Şixli).

SEVİN MƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülürsünüz, bəzən *qəmlənirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum sepiirlər (Ə.Vəliyev); Mədənin qapısı da çox *basıraq* idi (M.S.Ordubadi).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da ele *qatıdr* ki, gözə barmaq təpsən görünməz (H.Nadir).

SEYRƏK – SIX Bəzi sahələrdə pambıq çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qəder *six* və uca idi ki, kəndlilər meni görmürdülər (M.Talibov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sixlaşır* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dehliz tez-tez lap boş qalırı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklilikdir*, amma sakitlik yox ("Ulduz"); ...*Sixlıqda* yaşıdalıqları üçün yaş, hörmət nəzərə almırı (M.Talibov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vəqonda *seyrəlik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükü* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şixli); Buludlar *sixlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏADƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadətlə bədbəxtlik* arasında bir addımından artıq məsafə yoxdur (M.Talibov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qızə box polad *səbath* (S.Rüstəm); *Dəyişkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CIRTQOZ Bu, *səbirli*, deyanətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişi-dir, bir söz deyən kimi alışır ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKINLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissəyyata qapıl mamaq, səbirli, *təmkinli* olub iş gör-mək (S.Vəliyev).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhalət və *səfəlat* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülhəsən).

SƏFEH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfeh* sözlər danişırsan? (Ə.Haqverdiyev); Əsgər bəy, mən səni bir *anlaqlı* adam bilir-dim (Ə.Haqverdiyev).

SƏFEHLİK – AĞILLILIQ Gələn görüş-lərə ümid bəsləmək *səfehlikdir* (S.Qədir-zadə); Kim bunu *ağillığın* nəticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təkklik, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* elini sixib gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətlə olmayıacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hadisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Belə deyib qarı *səhərli*, günortali, *axşamlı* – bütöv bir gün təki Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmüşdür (M.S.Ordubadi); *Mərəzi* siddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhih-**lik* teləb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkar* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyyyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanım, fikriniz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, anın üçün dare düşmüşəm (Nəsimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözlənil-məz *səxavət* zabiti son dərəcə sevindirdi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadi).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamisindən artıq, nədənsə, Təb-rizin sovgatlarına fikir verilirdi (Mir Cəlal);

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT

Ay *simiclər* padşahı, nə üçün indiyədək bunları satıb balaların üçün xərcəlməmisiən, goruna aparacaqsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırıldı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtəmiz; Düzülmüş nizamlı təzə stillar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binalar *səliqəsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqəsizlik* gözə çarpar ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəllilik vardır ki, gəl görəsən (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağılli və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerda heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* əməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Söhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qaraş iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuq* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf yalan ve *riyakarlıqla* doludur (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtalıq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

SƏRRAST – NATARAZ

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuqluq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvıl verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASİLİ Artıq mən *sərbəst* adamam, sən məni üzüqara edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayıñ ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərekələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü son dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin əmrinə *təbesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayığam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidiñi kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərindir* (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qış *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* bürüyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağı (M.Rahim); Həmimiñ ayağı *qaldırırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIĞMAQ Məni yada dərərlər; Kölğesində *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN O çox sərrast danışırdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmadışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimseyə əyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən oldumu hamının gözündə *ağillısan*, vəssalam (İ.Fərzeliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilir teyindar bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağillığı* sayəsində biz arzumuza çatdıq (“Azərbaycan”).

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sıfətindən yorgunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlilik* yağırdı (“Azərbaycan”); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaqlıq* göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çıxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözlenilməz maraqlan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arxvardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahiran adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərinliyə*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzade).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimsə buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamidən *son* o geldi.

SİĞALLI – PIRTLAŞIQ Tinləri sürtülürlər: olurlar haphamar, *siğallı* (R.Rza); Kəleflər *pirtləşiq* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *taraq* vermək mənim ixtiyarimdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gedir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – ACILMAQ Adəmin ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim açılır (“Ulduz”).

SIXILMAQ – SIRTILMAQ Uşaq utanırırdı, *sixılırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtılıb*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpənməsinə, adam içində *sixinti* çəkməməsinə çalışırırdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *dıaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Hosənov).

SINIQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürgə təmiz süpürər (Ata. sözü).

SINMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sınar* da, *düzələr* də, vay sənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sırlı* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bəlli idi (Mir Cəlal).

SIRTIQ – HƏYALİ Məmiş həyəsiz və *sırtıq* uşaq olduğu üçün diləndi (M.Talibov); Özünü *həyali* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SISQA – GUR At da başını əyib *sisqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SISQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hansın qarşısında bu *sisqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, sərxoş, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İşi *arabır* yox, *sistematiq* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLALIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyolalığıdır* (“Azərbaycan”).

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyə əlindəki *sıvri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütidür*, heç yer də qazmaz (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini küpəyə *soxub çıxartdı* (“Ulduz”).

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Sənə kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darixdı, *çixdim* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsız yarpaq *açıdı*, vaxtsız da *soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külek vuran zəif bağ bitkisi kimi *solux-müşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyili güllərim, *açılın*; Allı-əlvənlə güllərim, *açılın* (A.Səhhət).

SON – BAŞLANĞIC Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlangıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharın *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayrı oğul idi mənim Əmrəhəm; *İlkim, sonbeşiyim*, tək çinarimdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL Sonra əlləri qanlı çəkildi onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilər, *sonra* da ona görə çay getirər (S.S.Axundov).

SONRAKİ – ƏVVƏLKİ Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki*, *sonrakı* işlərini öyrənirik (“Ulduz”).

SONUNCUSU – BİRİNCİSİ Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSİALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayraqını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.Ibrahimov); *Kapitalizm* hakim sinfin mənafeyini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldiğimiz vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmədi. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir; *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşidakı hückuma *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istiklik* var (H.Hüseynzadə).

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ

SOYUTMAQ – İSİTMƏK Soyutmuşdu onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xörəyi *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILAŞMAQ İraq olsun, uşaq *sozalır*, qorxuram, başına bir iş gələr (“Azərbaycan”); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşır* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TİKMƏK Bircə aya *tik-dilər* doğma övladları üçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsayıdı ixtiyarları; Dağımı-daşımı *sökərdi* onlar (C.Novruz); *Qoy toxuyum* köynəyi; Yat, gözümüz işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TIKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətindirmi? (M.Ibrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərinə baxırdı (“Azərbaycan”).

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şəkli görəcək qızın gözləri sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa səy etdi. *Qaynar* şəhər bir dəryə, qız isə üzük qaşı olub orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Künçdə yerə qoyulmuş çirağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçığı işıqlandırıa bilmirdi (M.Ibrahimov); *Parlaq* gündüzümüz gecəyə döndü (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzətdə məni *söyəcəksən* də, *tarifləyəcəksən* də, sənin işindir (Ə.Haqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüb də *söyüdü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YIĞCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçülüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən küsərdik; Yenə də bir yerdə çörək kəsərdik (S.Rüstəm); Axırda *barişdalar*, dostlaşdır (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOS

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOS Deyəsən, sən sözübütöv adama oxşayırsan (F.Kərimzadə); Ona söz demə, *ağzıbosdur* (“Azərbaycan”).

SRAGAGÜN – BU GÜN Axı *sragagün* gecə bərk yağış yağımışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ərsə döne; Hami belə günlərlə öyüñə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başlandığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdırıcı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Sən ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata. söyü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər (“Ulduz”).

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alırsa; əcəb kimdir *günahkar*? (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gündə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-qəlin enib qarını *quruladılar*, geyindirdilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşmış *sulanmışdı* (İ.Şixlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar çöküb (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* dərəyə (A.Şaiq); Göytəpə kəndinin üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şixlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilmirəm, nə üçün o *susqundur* (“Ulduz”); Zövcəsi *deyin-gən* kişinin saqqalı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Demətə gözə görünən sakinlik, *susqunluq* və mütilik aldadicı bir tərzdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyin-gənliliyi* adamı vərəmlədir (“Azərbaycan”).

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş gərəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞİRİN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşırın* adama baxa-baxa nədənsə dənizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır (“Azərbaycan”).

SÜVARİ – PIYADA

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edə bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənin kimi *südəmər* ogullar neyləsin (A.Şaiq); İmirin üzündə özündə çox-çox *yaşlı* bir gülüş vardi (M.Süleymanlı).

SÜKÜT – HAY-KÜY *Sükut* gərmiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKÜT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğim; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el aşığı, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *mühərəbəm* davam edəcək! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAS İndi Rəna *sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkanı nelbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz bira-on *sürətlənar* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadir); Tellə yavaşdı (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞCA Hər üçü evi tərk edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRƏH Təngimiş səsimdən, *süst* gülüşündən; Ele bil yanğımı hiss edib duyu (Ə.Cəmil); *Gümrəh* oğlandır, işləmekdən yorulmur (“Azərbaycan”).

SÜSTLÜK – GÜMRƏHLİQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyn Nazlinin, haylı-harayı Nazlinin indiki *süstlüyünü*, sakinliyi birçə yero yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrah-lığını* işlə, zəhmətlə bağladı.

SÜVARİ – PIYADA Cavanşirin Muğan qalasına hamidan əvvəl sərkərdə Poladin *süvariləri* yol açdlar (M.Hüseyn); Topların ara vermedən atıldığı yaylım atəşindən sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkətə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞŞ

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çohrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadi).

ŞAD – MƏYUS İzzət vağzala nə qədər *şad* getmişdi, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlansın* çöl də, çəmən də (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzeliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgime inanırdı (M.S.Ordubadi); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərəsinə bir şey verməklə sevindirir, özü isə hamidən artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribsəyir*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halim ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *sax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırkı ki, başqa-sına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *sax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqcıl gəlin bilekləri idi (Mir Cəlal); [Salatin] *əzik* donunun ətəyini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi ("Ulduz").

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışiq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmuşdur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidən* başını hara soxsun ("Azərbaycan").

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şaxtali*, boranlı qış gündəndə buzlu suya saldılar (İ.Şıxlı); O günün sabahı *bürkülü* yay axşamında Gülsən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Veliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldirim); *Kədərlidir*, imkandan artıqdırsa (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfüqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilerik (M.S.Ordubadi); Kolxozen *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkliyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyuğunu o yan-bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədrzə).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansixici* həyatı, bekarçılıq Hüseynqulunu təngə götürmişdi (A.Məmmədrzə).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrırm (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlik* artmışdı (Çəmənzəminli); Evinizdə bir matəm *qəmginliyi* vardi (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər* *xeyirə*, *xeyir* *şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ən *şərəflı* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çəqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamdur* (Ata. söyü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün şərəfli ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Virdansız, *namusuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Goyərçin üzü bədirlənmiş ay kimi *səfəqli* idi (Ə.Vəliyev); Varaqlar *solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFSİZ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadi).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altun dünyada şərəf sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb (“Ulduz”).

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqiñ* qızıl qəndili salanır, onu yandırın (S.Rüstəm); Düşmən çəkilir *qarba* perişan; Sən cəbhəni süküntələ yaranda (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadi); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərbli* qadın qiyafəsini daşıyırırdı (M.S.Ordubadi).

ŞƏVƏ – AĞ Üzdənən *şəvə* saqqalının xətti pozulmuş, cənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvaziş daha yaxşıdır; Tərifin *şidirğி* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*: qayğıların qayğısından bişirəm (M.Araz).

ŞILTAQ – SAKIT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğasını (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞILTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbəsdir, əbəs (S.Rüstəm); Deniz də bu *sakitlik* içinde; Nəhəng mavi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Külek *şiddətləndi* (İ.Şixlı); Qan dövrəni *zəifləyir* (M.Hüseyin).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Siddətli* vuruşma gedirdi (M.Hüseyin); *Zəif* gözlərinə düşdüükə

ŞİTLİK – CİDDİLİK

ışıq; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurgun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini gətirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALİ – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmalısınız (M.S.Ordubadi).

ŞİMALLİ – CƏNUBLU *Şimallı* qardaşım, dinlə sözümüz; Bölündü ikiyə ürəyim mənim (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirnisi içərik (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *aci* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sinəm qalın bir kitab kimi *aci*, *şirin* xatırələrlə doludur (S.Qədirzadə).

ŞİRİNŁƏŞMƏK – ACILAŞMAQ Getidikcə söhbət *şirinləşdi* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acilaşdı* (“Ulduz”).

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdən* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpmında *şış* dağlar düməz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağımaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şış* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə söykənib *yasti*, çilpaq təpələr (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kələntərin üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Boş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitləşdi*, iri dodaqları qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyin); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın birdən *şitliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır (“Azərbaycan”).

ŞOR – ŞİRİN

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında *şor* sular axır (M.İbrahimov); *Şirin* aşına zəhər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axi, sən briqadırsən, bilirsən ki, Muğan torpağı *şoran* torpaqdır (M.İbrahimov); Üç ay qabaq qazılmış quyu bol, *şirin* su verirdi (Ə.Veliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

SUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan idin, bizim kimi *sux* idin və şənlik edərdin (M.Talibov); Dinləyirəm məyus, *kədərlı* (R.Rza).

ŞUXLUQ – QƏMGİNLİK İki il sonra o da *şuxluqdan* düşmüş və attraksiondan qovulmuşdu (S.Qədirzadə); *Qəmginliyin* şərbətin dadan adamların damağında şəkərin şəhdi belə ilanın zəhərindən də acıdır (M.S.Ordubadi).

ŞULUQ – DİNC Nə vaxt dəliləşib *şuluq* salardım; Xəmir yoğurardı qulaqlarımdan... (S.Tahir); Əhməd *dinc* uşaqdır. Heç kəsə korluğunu olmaz (S.S.Axundov).

ŞULUQLUQ – DİNCLİK Yoxdur daha *şuluqluq* əsla, baxız, İranda... (A.Səhhət); Xalq mənimdir, bilirəm, *dinclik* sevən xalq deyil (S.Veliyev).

ŞULUQLUQ – SAKİTLİK Bir də eşitdim: bir ağsaqqal kişi qışqırır: “Atana lənət, ay imam təziyəsinə şuluqluq salan!” (Ə.Haq-

ŞÜRSUZ – AĞILLI

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

SUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu *şumal* pöhrəni; bir vurğa qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-kötürdü*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşmək olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inan* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələnəcək* (İ.Şixli); Axi mən ona *inanmiram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAMLI Niyaz doğru deyir, çox *şübhəli* adama oxşayır (S.S.Axundov); Mən də onların içindəyəm; siz də; bu gün *inamlı*, sabah ümidi qəlbimiz (R.Rza).

ŞÜCAƏT – QORXAQLIQ Əbədi şöhrətə yetirdi səni; Cəsarət, *şücaət*, kamal, ay Maral! (B.Vahabzadə); Vuruşda ehmallıq yaramaz, balaca *qorxaqlıq* və ya süstlüklə oldumu, min canın olsun, birini də salamat apara bilməzsən (“Qabusname”).

ŞÜCAƏTLİ – QORXAQ Firlanardım daim könlüm sixilmayan yerlərdə; Adım Almas, qorxu bilməz, *şücaətli* bir övlad (A.İldirim); Üzü uğruma durmuşdum; *Qorxaq*, xəbərin olmadı (M.Araz).

ŞÜURLU – AXMAQ Mən uşaqlıqda *şüurlu* idim (M.Talibov); *Axmaq* kimi sən nə danışırsan (A.Məmmədrza).

ŞÜRSUZ – AĞILLI Bunun kimi olmaz *şürsuz* adam (A.Şaiq); Albert *ağilli*, ürəkli və mətanətli bir çocuq idi (A.Şaiq).

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürekkeb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq cümlə isə *tabelidir*.

TABELİ – MÜSTƏQİLLİK Bu sözü müstəsna *tabelik* ifadəsilə deyib, ikiqat oldu (Mir Cəlal); Kəbin zəncirini boynuna salıb, ixtiyarını əbədi olaraq ona vermək həm öz *müstəqilliyyini* itirəcəkdi, həm onun məhəbbətini soyudacaqdı... (M.Ibrahimov).

TAXMAQ – ÇIXARMAQ Geyin xara, geyin ipək; Boynuna *tax* daş-qasıları (S.Vurğun); Cibindəki kağızları *çixartdı* (H.Nadir).

TALAQ – NİKAH Bu saat *talağını* verib səni boşayacağam (S.S.Axundov); Usta Qafar, bu sözdən sonra bu arvadın *nikahu* pozuldu (S.S.Axundov).

TAM – YARIMÇIQ Məsələ *tam* həll olundu. Hə, kapitan, sözüm *yarımçıq* qaldı (C.Əmirov).

TAMAHKAR – GÖZÜTOX O bilirdi ki, anası *tamahkardır* (İ.Fərzəliyev); *Gözütəx* adamin müdrik göz yaşı; Qorxunun tikili binası – *insaf* (S.Tahir).

TAMAHKARLIQ – GÖZÜTOXLUQ Ancaq bir neçə vaxtdan sonra *tamahkarlıq* Baloğlana güc gəldi (C.Əmirov); İnsandakı yaxşı cəhətlər elə *gözütəxluqla* da bağlıdır (“Azərbaycan”).

TANIMAQ – DANMAQ At minicisini *taniyar* (Ata. sözü) Ay İnci, guya mən evli olduğumu *danram*? (S.Rəhman).

TANIŞ – YAD Qaçqın köhnə bir *tanış* kimi salam verdi (S.Vəliyev); *Yad* adam gülümseməyə çalışdı (A.Şaiq).

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanışlıq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərhanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlılığın* başlanğıcımış (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anayün ağır olsa da; Bu mağrur ananın əyilməz başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi (H.Nadir).

TAPMAQ – İTİRMƏK Uşaqlıqda məni *itirsəydi*, dağda *tapardılar* (S.Vəliyev).

TAVAN – DÖŞƏMƏDƏK *Döşəmdən tavana* qədər, sükut var otağında (R.Rza).

TAY – CÜT Qatırımin axsaq ayağı girsin sənin kor gözüne, hələ o *tay* gözüvü də çıxarsın, töksün ovçuna (C.Cabbarlı); Sənin o *cüt* gözünү bir deşikdən çıxardaram (Ə.Qasimov).

TEZ – GEC *Gec* gəldi, *tez* öyrəndi (Ata. sözü).

TEZDƏN – GEC Arabaçıların biri ilə danışb səhər *tezdən* yola çıxdı (Mir Cəlal); *Gec* tərpəndi (A.Şaiq).

TEZLƏŞMƏK – LƏNGİMƏK Onun məzuniyyətə çıxmazı, nədənsə *tezləşdi*. Onun gecikməsi işi də *ləngidirdi* (M.İbrahimov).

TEZLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Bir də ki, bu ancaq faciəni *tezləşdirər...* (M.İbrahimov); O gah *yavaşıyır*, gah bərkirir, gah da dayanaraq ora-bura boylanması (S.Rəhimov).

TEZLİK – LƏNGLİK Hərgah üz görəydin, bu *tezlikdə* getməzdir (Ə.Vəliyev); İşin *longlıyi* rəhbərliyi narahat edir (“Ulduz”).

TƏBİİ – SÜNİ Bizim pambıq sıfəri qədərinin azalması da *təbiidir* (Ə.Haqverdiyev); Biz içəri girən kimi Sərdar Rəşid saxta *təbəssüm* və *süni* bir məhəbbətlə bizi qarşılıdı (M.S.Ordubadi).

TƏBİİLİK – SÜNİLİK Bu *təbiilik* onlara daha gözəl bir görkəm verirdi (İ.Şıxlı);

TƏCİLİ – YAVAŞ

Onun bu hərəkətlərdən bir *sünilik*, naşı bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirzadə ilə Anar-bayevi *təcili* qərargaha çağırıldı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyyəti bircə dəfə sizdə *təcrübədən* keçirdim (M.S.Ordubadi); *Nəzəriyyə* təcrübəsiz kordur (“Fəlsəfənin əsasları”).

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcrübi* tərəfinə tamamilə inansa da, yenə də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin döyüntüsü *tədricən* artdı (“Ulduz”); *Birdən* həkim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pərtlik *tədricən* yoxaldi (S.Qədirzadə); Nə dağlılar səni, nə kazak məni; *Qəfildən* atəşə, gülleyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şixli); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər (“Ulduz”).

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücerred mənalı isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyət etibarile *tək* və *cəm* olur (“Müasir Azərbaycan dili”).

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzim, dolanım; Sabahı düşünüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *təkbətək*; Salamlışb görüşdü (C.Cəmil); Hamisi *birgə* oturub durardı (“Azərbaycan”).

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yenə də *təkəbbürlü* və məğrursunuz

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR

(M.İbrahimov); O, *təvazökar* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülhəsən).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu teğyirdən Nurəddin bir o qədər qəm çəkmirdi. Çünkü təbətiндə *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay pir olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökarlıq* edirsınız (İ.Fərzeliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRƏMƏK Mirzə Məlik elə düşünürdü ki, Yədulla hıylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atdırılar (“Azərbaycan”).

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şixli).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklilik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRAƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bəraət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içərisində sahibimin qızını xatırladım (M.Talibov); Hər natiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakictə* sualların danışığına qulaq asar (İ.Şixli).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızçıqaz titrədi, gözləri yaşı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arıqam, darısqal keçidən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *taləbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağılın Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* edirəm, dermansəpənlər səhər gölsinlər, özünlə işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Profes-sorlar her bir tələbəyə çox *taləbkar* yanashırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaqla olmaz (“Ulduz”).

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ *Tələbkarlığını* ürəkdən sevdim (G.Hüseynoğlu); Elə onun *səhlənkarlığı* nəticəsində işimizi istenilən şəkildə qura bilmirik.

TƏMİZ – ÇIRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *cırkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİƏYRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sadə və *təmiz* qəlbidir (A.Şaiq); *Əliyri* adımı bir gün fermada saxlamayacağam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇIRKLİLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmənzəminli); *Çirkılıyi* üst-başından bəllidir (“Azərbaycan”).

TƏMKİNLİ – KƏMHÖVSƏLƏ Vera çox *təmkinli* qadın idi (İ.Şixlı); Nə *kəmhövsələ* qızsan (C.Əmirov).

TƏNBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənbəl* oğlu *tənbəl* (S.S.Axundov); *Qeyrətlı* kişi arvada əl qaldırmaz (İ.Şixlı).

TƏNBƏLLƏŞMƏK – İSLƏMƏK ...Elə *tənbəllaşib* ki, sıçan görəndə də gözünü açmir (M.İbrahimov); *İsləmək* vərdişdən asılıdır (Ə.Veliyev).

TƏNBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: “*Tənbəlliyi* atsan, yaxşı olar, öyrənsən, gələrəm” – dedi (A.Şaiq); Sifətindən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZZÜL – TƏRƏQQİ Hacı Nəsirin ticarət işleri *tenazzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu əlindən çıxmaga başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *terəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmənzəminli).

TƏNHA – QOŞA Sənsizləyib yamacda *tenha* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər (“Ulduz”).

TƏNHALIQ – BİRLİK *Tənhalıq* və ümidişlik qorxusundan xilas elədi (İ.Ibrahimov); *Birlilik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ən tündüdüür (F.Kərimzadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin meşəyə *təntik* gölməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

TƏRBİYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədirzadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *təpələr*, yamaclar sürülüdü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *təpələr* və *düzənliliklər*, otaqlar və çəmənliklər, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talibov).

TƏPƏRLİ – TƏNBƏL Rüstəm kişi *təpərli* adam idi (M.İbrahimov); *Tənbəl* qızdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur (“Azərbaycan”).

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *təpimişdi* (İ.Şixlı); Dərviş handan-hana özünü gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yenə danışmağa başladı (A.Divan-bəyoglu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqda qızaran *tər* çıçıklar; Sənəmi çox gördü tale, mənəməi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geyimişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYƏLİ – SIRTİQ Balaları özündən də *tərbiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvveldən də bu *sirtiq* muzdurdan gözüm su içmirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcumuzdur, Vətən hər sahədə əmr etsə bizə; *Qoymayıñ tərbiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iyirmi beş yaşlı və kişiliyə məxsus xüsusiyyətlərin hamısını mənimsəmiş gözəl, yaraşıqlı, *ədəbli*, məlumatlı və medəni bir gənc oturmuşdu (M.S.Ordubadi).

TƏRBİYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quzdurlar elmsız, *tərbiyəsiz* təyfadın çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Veliyev).

TƏRBİYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK Uşaqlarımızın *tərbiyəsizliyinə* ağlamaq

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *mədənilik* göstərirdi.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namızədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Dünən xəlifa *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə bəlli idi (“Ulduz”).

TƏRGİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vəsitələrə əl atdim, birtəhər idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzeliyev); Xeyr, Həlimə xanım, mən həmişə gördüyüüm deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüsdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçeli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzeliyev); Sənə kimə *aciqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördünmü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şixlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmək olar (“Azerbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *terpəniş* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Başı açıq idi, uzun, qara höyrüləri ayrıca bir canlı kimi gərdənində yumşaq-yumşaq *terpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azerbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *ters* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tersinə* dönmüşdür (İ.Şixlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüce sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tersliyindən* yoluñ yarısında maral büdrəyib qızını sindirdi

TİKİLƏMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇIRKLİ Həyəti elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyin); Məktub çox *çirkli* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqalılıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlildir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidqə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qabusname”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVĞA O çox az danişan və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovğə*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vezifə tutur (İ.Fərzeliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVĞALIQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovğalıq* pambıq yığımı və tedarükü vaxtı özünü daha aydın gösterdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, gəyün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönmez idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çekmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabilarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* ciyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKİLƏMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *sökiildü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLƏMƏK – YIXILMAQ – Kəndə nə üzlə çıxmış, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yixinin evi *yixılar* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuq bir səslə (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏ – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* geldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNİMƏK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talibov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talibov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qayıdır (Ə.Haqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma ürəyim yenə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karixdi*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babayev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınmış* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* bigları... var idi (Mir Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırıqları (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıtdılar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplasaq* o çəmənzara; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabırın əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplu* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillerinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, mətanət də özünsən; Yiğdin *dağınıq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülər (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, əlimizdər bizim *sübən* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdı.

TOTUŞ – ARIQ İlənboğan vaxtındır; O *totuş* əllerinlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “gülələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsəmonli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayır (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydur*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xinalandı, qulplu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyat-baca *təmiz* və səliqəli idi.

TOZLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlama* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgəci kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız axşamında Qumru ağlayır (Mir Cəlal); *Aydın* bir yaz səhərində durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələn kişilərin *tozlu*, cıraklı ayaqları çox adamin ürəyindən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsində mənə qarşı *töhmət* və şikayətvardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gelin, *tökün*, bu daşı ətəyinizdə yerə (S.Rüstəm); Şirəli, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi töküldü göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə doludu (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu əcdadı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdin törəmələridi... (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkın* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa sor, bir eymə də turş qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər şirindir (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya turşməzə və meyxoş almani dışına çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, ye, *şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun turşulu dolması var (S.S.Axundov); Nə şirindir xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin turşuluğu və ya *şirinliyi* yeyilən zaman bilinər (“Ulduz”).

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalıb turşumuşdu (M.Şüleymanov); Buradan sərin meh gelir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirinləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Falı *tuş* çıxdı (M.Hüseyin); Öləmk *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ

qədər xoş, o qədər mülayim və *günsəli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərefdən Nazlinin *tutqunluğu*, bir tərefdən də eyvandaki istilik Bağırı tentitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Şüleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydəcə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah açıldı, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKEŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çek, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir (“Azerbaycan”).

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxiq* başına çəkdi (İ.Şixli).

TUND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tünddür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *müləyim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcazdır* (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *müləyim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdəirlər, yaman *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hirs içində *tüpürdü* (M.Şüleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev).

UC – SON Bağının *ucunu* ağızına alıb çeynəyirdi (İ.Şixlı); Gözlərimin qanadı; Söndürdün *son* ulduzu... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ Alçaq uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyir ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboyluları* dalda oturdurlar, müəllimin yazdığını gərək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çatılan zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı (“Azərbayan”); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyif siləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində qoşa *ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağ ilların uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ueqar* bağña; O səkir arxayıñ yaşıł otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdirilər (“Ulduz”).

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gelər, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, on *bahali* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günü-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alicinin, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UÇMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıqça qatar; buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UÇMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçurug*; Sevinclər könlüme *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UÇUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdır (M.Talibov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmi? (S.Qədirzadə).

UÇUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarımcıq qalıb.

UÇULMAQ – TİKİLMƏK *Uçulacaq* o bir gün zərbəmizlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydancada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UÇUNMA – QIZİŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədənində *qızışma* hiss etdi, tərlədi (“Ulduz”).

UÇURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UÇURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirsən ki, mən istədiyimi *tikərəm* və tik-diyyimi də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UÇURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çəmənzəminli); *Düz* yerdə gəzə bilmir, şumda şillaq atır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın uğurludur (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağırdr* (M.Hüseyin).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol dileyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Cox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyin); Səfəriniz *müvəffəqiyətlidir* idи (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsini (S.Sərxbanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcda-dının *ululuğunu* aparıb Nuha çıxaracaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz esərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yenə hər şeyi *unutdu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsərətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAGİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdiṣən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq, böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* her gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdi (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaqlıqda* məni itirsovılın, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çim-naz, *uşaqlıqdan* gülmədi baxım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UZUNSOV – GÖDƏRƏK

UTANCAQ – SIRTIQ Adılə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* usaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTIQLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirtiqlığından* əl çəkməyiib.

UTANMAQ – SIRTIQLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirtiqlaşdır*, özünüzi biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. söyü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın, uzaq* əllər axısbı golmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülşən söz alıb ayağa *qalxdı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, ariq bir adam ona doğru golirdi (A.Şaiq); ...Cibgirin *qisaboylu*, ariq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyən oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlükli, sarişın gursaçı, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* söhbətimizi yarımcıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılara; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Ü Ü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunəqli* mühitdən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talibov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüstən becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdan doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzade).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiyyi* və ya *xüsusiliyi* əşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sərvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçıq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbiqara* nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaböylü, *ürkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşlıqli qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətl* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRMƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkərdi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərləyəsən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKİT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər üzüyola, *sakit* bağça usağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırkı ki, guya onları ürəkdən isteyəndir (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözlərinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir göl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gūlarə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuq bir seslə dedi (C.Məmmədov); *Canı sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayaqki *üzgünlük* yox oldu (İ.Şixli); Onun *sazlığını* üzündən, hərəkətindən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımdan məktub aldim. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabənddəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALI Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyali* olmasına həyalidir, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüاشığı* süzüldü (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədxanlı).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabugdayı, *üzügülər* və qəşəngdir (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adamdır (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALNİACIQ Sən məni *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Min zəfərlə qarsılıyır *alniaçıq* orдумuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçeyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlek olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsən o neca *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalığı* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

VV

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* milletə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən sırin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahabzadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütiblү; Mənfil, müsbətli felsəfəsi var (N.Kəsəmənli).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* büründü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizde yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLNƏMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Telli yatmaq zamanı çatdıqca *vahiməlnəməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir bəyazlığa bürünmüdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun əyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazıçı gəldi (M.İbrahimov).

VAR – YOX Vardan xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirsən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yanlarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nənə, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-halli* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədrza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Orubadi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilber; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlıqlı* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayesində başını birtəhər girlöyir (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədrza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səba, əhvalımı bir-bir; *Varib* ol yarə ərz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fasılə zamanı Güller bizim sinfə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASITƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* nitq başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab vermez (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveyləm* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVİNCLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivenli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincli* günlərim barmaqla sayılar; Kədər - istədiyin qədər! (N.Kəsəmənli).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağırdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *isləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçəbacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gəzsinlər, öyrənsinlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *ışlayırdılər* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb töküldü (M.S.Ordubadı).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lalə yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəsib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özgə yara yalvarı (“Lətif şah”).

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vüsəlindən; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfibəyli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, ixtirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli götürirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözleri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətlə* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşι* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyeli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmağı sevməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü əle alacaq və məni kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Ordubadı); Ağ günlərə sösləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam məni başa saldı ki, nefti elə beləcə yandırmaq *vəhşilikdir* (M.İbrahimov); Mehriban öz *mədəniliyi* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvəla* qopdu (H.Cavid); Get-gedə gecə

VULQAR – ƏDƏBİ

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qəribə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılarqa gözləri önündə *vərəqlənirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmlı* adam-lara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətdən vətənə* qayırdı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nökər isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Mehribanın Zeynal ilə Ninaya verdiyi bu suali hər bir *insaflı* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLILIQ Zə-nimcə, xılqətdən daha əvvəl ədavətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sənin *insaflılığınə*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giren kimi müsahibinin canına *vicvicə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı (“Ulduz”).

VİRAN – ABAD Açıdı mənə dərdli ağac; *Viran* bağın məlalını (M.Rahim); Dağıldı güssədən *abad* gördükün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xaraba-lqları *abad* etməyə gəlmışık (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

VURAĞAN – DİNC

adlanır. Yeni yetişen *ədəbi* gənclik həmişə Cabbarının diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküze Allah buynuz verməz (Ata. sözü); Məhəmmədhəsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN Vurma hasilini almaq üçün ədədin digər ədədə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ədəd *vuran*, bölünən kəmiyyətin böldündüyü ədəd *bölnən* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sənin kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çəmənzəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ədədin başqa bir ədədə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayıda neçə dəfə başqa say (ədəd) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasili beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir sorus gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil üroyi *dayandı* (“Azərbaycan”).

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Bariş* dəqiqləri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-başa çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tek bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı əxlaqın birinci şərti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməz-sən, çünki bu həriflər artıq sənə *yabançıdır* (C.Cabbarlı); Heç kəs inanmaq istəmirdi ki, Fariz mənim *doğma* qardaşındır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyin Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabani* bir ot kimi böyükür... (M.İbrahimov); Mən bədii əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN Köhlən at ilə *yabının* təfəvütünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sür-fəmiz gərək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapğına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRĞAMAQ – ALIŞMAQ [Məcid kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınna dayadı və bir neçə saniyə dayanıb qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyn).

YAĞI – DOST Tanısın hər yerdə həm *dost*, həm *yağı*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapıldığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURAQLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də havalar isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quraqlıq* və bomboş idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURAQLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolcu *quraqlıq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyn); Havalalar *quru* idi, yağış yaqmırı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolanır (Ə.Haqverdiyev); – Əmi, *kasib* arvadıdır, nə verəcək (M.Hüseyn).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyn); *Quru* bir yay günü idi.

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddetli tapança atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap uzaqda tək-tək işıqlar yanırı (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKİ Qaçqınlar hamısı *yaxindakı* şah tutluğa təref yüyür-düller (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlə-rini *uzaqdakı* dağlar cəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİŞ Qumru bunları topayıb götürir, *pisini* evdə yandırır, *yaxşılarnı* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, təndir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmədar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vücudeca *yaxşılışmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızışan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmağa başlar-kən birinci gülət atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danış-mağə adət eləməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cəzanızı artırı bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yenə də *yalan* danışırınız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrlə qalıb ac; Dolanırdı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdur*, gözləri acdır... (O.Sarıvəlli).

YALIN – GEYİMLİ

YALIN – GEYİMLİ *Yalin* ayaqları dizlərinədək palçığa batmışdı (Çəmənəzəminli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolanır (Aşıq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir de *yalqız* qalmasın; Qardaş gerek *cüt* dayana yan-yana (Aşıq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* çəkməsini geydi (Ə.Əbülhəsən); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü (“Ulduz”).

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabilarda gözərek pul yiğirdi (C.Əmirov); Ayaqqabiləri *yirtiq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasın (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *sökdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşıq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyin); Onu *yaxşica* əzişdirilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yanğın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayıları *yanaşı* idi (T.Kazimov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qapıya *yanaşmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ortubadi); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılib *uzaqlaşmaq*... arzusu ilə çırpinirdi (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanqli* bir ah çəkdi (M.Hüseyin); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* təribyədir (A.Şaiq); İndi Məcid müəllimin suallarına cəsərətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Güller ulduz kimi tez *yandı*, *söndü* (M.Rahim).

YARAŞIQSIZ – SƏLİQƏLİ

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rəhimov); Harnat *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandi (A.Səhhət).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yixilmişdi (S.Hüseyin); Qonağım qız, məni *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM Maya *yaralı* bir eşqlə Qaraşı müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon sehiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – KEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Cox zaman *keyirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhimlidən hər cür *yaramazlıq*, laqeydlik, arxayınçılıq gözləyirdi (İ.Hüseyinov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pisliyini də, *yaxşılığımı* da hamıdan əvvəl yazanın özünə deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranışdan* gözəlsən belə; Bir dastan olmusan ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənsə həyətdə bir *ölüm* sükütu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir özfəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirinlik içilən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən əzilən bir sinfin hayqiran; Haqq bağıran sədəsin-dan *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasındadır ki, usta zeynallar özlerini dünyada ən ağılli, işgüzər və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARAŞIQLI – KİFİR Cox arıq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyin).

YARAŞIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yaraşıqsız* ev seçib qapını döyüd

YARGAN – DÜZ

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirrikçi kimi başının alağıını tərtəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənəm (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yariac*, *yaritox* dolanır (M.Hüseyin).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sadə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarimçiq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalları *yarimçığı* (“Koroğlu”); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Söhbət *yarimçığ* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* dənmişdi (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarizarafat*, *yariciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərli* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qıvami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyin).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yasti* daşları suyun üzündə sürüşdürüdürlər (İ.Şıxlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU *Yaş* paltarı o olindən bu əlinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəsi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan dolu döyür, gahdan qar yağır (H.Hüseynzadə).

YAVA – ƏXLAQLI

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözleriniz yaşardı, həmcinslərinizi öldürmək üçün barıtınızı qurudursunuz (M.Talibov); Ağla-maqdan gözünün yaşı *qurudu* (“Ulduz”).

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, gümrahlıq, fərəhli yaşayış da qonaqların ayağı ilə gəlməmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlaşın* (“Kirpi”); Çuxasının ətəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şıxlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlaşmışdır* (İ.Şıxlı); “Ay ellər!” deyirəm ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dəyədən çıxıb onlara “xoş gəlmisiniz” dedi (M.Eynullayeva); Südəmər *cocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhüseynin dırşayına çırılan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiye təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların mələməsindən yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günsədən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirərdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlerle Vəfadərin beynində bu fikirlərin biri *yatrı*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa aylı bir *yatar*, günləşə bir *oyanardı* (M.Hüseyin).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vaqıən Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadının ipini çək, səhərdən axşama

YAVAN – YAĞLI

kimi bulvarda *yava* kızlar kimi açık gəzib onunla-bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbin dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK Əvvəl *yavaş*, sonradan *bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD Qız *yavaş* addimlara onu izleyir (M.Hüseyin); O *cəld* xəstelərin yanına qaçıdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecə-yarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağılı, həm də *sürətli* yerisi var...

YAVAŞ – TEZ Stəkani nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* əncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzizməzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVASÇA – BƏRK Bir dəfə axşam kim isə qapını *yavasca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVASDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişirdi, elbəttə, *bərkdən* yox, *yavasdan* (M.Hüseyin).

YAVASIMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırkı, gah *güclənir*, gah da *yavaşıyır* (“Ulduz”).

YAVASIMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşıdı* (İ.Şixlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVASITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsini *yavasitdi*, nökərinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayıñ iştahı daha da *artdı* (M.Hüseyin).

YAVASITMAQ – YEYINLƏTMƏK ...Zeynal təqib etdiyi düşmənin yuvarlanlığını görünce atını *yavasitdi* (Ə.Əbülləsən); Salatın addimlarını *yeyinlətdi* (İ.Şixlı).

YAZMAQ – SİLMƏK

YAYĞIN – YIĞCAM Otağın döşəməsi *yayğın* yox, *yiğcam* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YIĞILMAQ Su kimi üreyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydu, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Köçər *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş* *yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzətə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yaziya pozu* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); Yaxşı, ay *dələduz!* Bir daniş görək; Neçəyə satmışsan yox vicdanını? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsınız mı? (T.Kazimov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idи (T.Kazimov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* məni açdı. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QİŞLAMAQ Çox tez *yazlamışan* (“İzahlı lügət”); Bizimle *qışlayır* fəqət dolaşa, sərçə, sağsağan (A.Səhhət).

YAZLIQ – QİŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırı bilməyəcəyik (Ə.Əbülləsən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqesini yiğmişdi.

YAZMAQ – POZMAQ Önümüzəki dəftərə bir çox şey *yazdım, pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *silər* ürəklərdən naşeni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürkədən, *yekdil*, yekcəhət alqlışlamalıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirler *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *vekədir* (C.Əmirov); Tayqılça Kazım indi də izdihamı yarır, *balaca* adamların başından axsaq qarğı kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Coxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekebaşlara*?! (M.Müşfiq); Əşrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahaldə onun kimi gözəl-göyəçək, qanacaqlı, *mərifətlı* bir oğul yox idi (İ.Sixlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilmərəm heç sizə bu iddia, bu *yekexanalıq* haradan belə gəlibdir (S.Rəhimov); Əzizbəyov qapıdan içəri girincə jandarm reisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekalıyi* dövlətdir, ayağın *yekalıyi* neybət (Ata, sözü); Ayağın *balacalığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa məndən inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yenə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadi); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə-dəstə müəllim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.Ibrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağılı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzalə başını *yelli* tərpətsə, boğazı meyvə saplaşğı kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərəpənib əl-üzünü yumağ'a başladı ("Azərbaycan").

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kend *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqdə (S.Rüstəm).

YENİCƏ – COXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda ən cavan MTS

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ

hesab olunurdu (M.Ibrahimov); Axı, *coxdan* görüşmürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dircək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.Ibrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə çoxdur kəndimizdə *yeniyetmə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); *Yaşı* və təcrübəli minicilərlə at qoşaşdırmağı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, sellər oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar əynində; *Yeriyyir* yolda torba çiynində (A.Səhhət); Külek yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqlaşıbdır; Yanaşib əl verir görən hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişli* yarın; Ağ buxaqda xalı var (Bayati); Başı-açıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünə gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.Ibrahimov); Neyleyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bə-bəxt təkcə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərik ağacına, bihudə, dilbərim; Yen gel aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YEYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərim. *Yeyin* golmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yixılıb əlindəkini sindirarsan.

YEYİNLƏMƏK – YAVAŞIMAQ Səlim gələn tərəfdən dalbadal üç gülle atıldı. Kəşfiyyatçılar *yezinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşıdı* (Çəmənzəminli).

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkər yuxarıya ağır-agır çıxır, enişə fırlananda *yezinliyində* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən məhrum edər.

YEZİD – RƏHMLİ

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmli* adamsan, yolunda can qurbanı.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəlliidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davranışın məndə *şübhə* yaradır (“Azerbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasıl olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YIĞINTI – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yiğintila-*rinin arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağıntını* görmürsen?

YIĞMAQ – BİÇMƏK *Biçin* də, *yiğin* da əldən çıxı (Mir Cəlal).

YIĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YIĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağılayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azerbaycan”); Tüfəngi *söküb* cula bürüdürlər, qatırların qarnı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YIĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yiğar* (Ata, sözü).

YIĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qapıya salıllar *yiğnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağımıq* saçlı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yixdlar* (“Ulduz”); Gərək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yixar* (Ata, sözü).

YIRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşmən yaralılmış; *Yirtıcı* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cergəsinə çıxaq (M.İbrahimov).

YIRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yirtiq* çəkməsi təze palтарına yaraşmirdi (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabaçı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülləsən); Onun o mehriban kənd

YÖNDƏMSİZ – BİCİMLİ

qızının *ariq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar götürdü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyərmış, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə tən gərək ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZİKLƏŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəsə *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, səninmi olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayıllı zadəni tanıırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsulu* qoparmış; Zalimin pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gedə bir az (M.Rahim); Baloglan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığı* tələson, *yoxsulluğña* tez düşər (Ata, sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Enisi*, *yoxusu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUŞLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuşlu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb büdrəməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUŞLUQ – ENİŞLİK Yolun *enişliyi* və ya *yoxusuğu* yox, sənin hərəkətin məni cana götirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri usaqlarla gəz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaz (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haqverdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvana; Gah üz tutub Gürcüstana ağlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıaçıq bir adam qışqırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİCİMLİ Kobud sıfəti, *yöndəmsiz* bədəni vardi (S.Rəhman); Gözəl *bicimli* paltarlar vardi.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sil” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbibə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlı* bir qızdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK – Oğlum niyyə belə *yubannısan*? (S.Vəliyev); ...Məclisimizin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rehimov); Əynim *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladılar* (İ.Sıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saçılı-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdur (T.Kazimov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* aləmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.Ibrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qidiqlayırdı (İ.Sıxlı); Çayın *yasti* daşlarını seçib bir tərəfə yığıdı (“Ulduz”).

YUMŞAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Sıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən nazikdir (Ata. sözü).

YUMŞAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdıq); Başının tüklü *coddur*, zil qaradır, axraya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMŞAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaqtəbiətli* bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş *çox sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlbini *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talibov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülləhəsən).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşagliq* və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ elinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çomaq; Sürür yüksək öküzü (A.Səhhat); Starşına *boş* patron yeşinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, yüksək qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxmani titrətməşdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsani vardır ki, soviyyəcə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun soviyyəsi çox *aşağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissiniň *yüksək* və müqəddəsliyindən hərarətlə bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız az məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəlişlər* və gözlənilməz *enişlər*dən ibarət olan az qala bir əsrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də ötəri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəlir* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulağın üstünə *endim*, el və üzümü yuyub qaynağın qıraqında oturdum (A.Divanbəyoglu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükün *yüngülü* mənzilə tez yetişər (Ata. sözü); Yük *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyleməyə gelmişəm size; *Yüngül* görünmeyim gözlərinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qızını qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Küçədən bir çocuq *yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapının ağızında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə isə başqa milis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülümsündü (H.Seyidbəyli); Bəndləri neçə dili *yumşaq*, sözünü bilən qanacaqlı olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dilde təmənnasına bax (S.Ə.Şirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübələ adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* el çək.

ZALIM – ADİL Bu, Cahan xanım kimi *zalim* və qorxulu deyildi (M.Ibrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adıl* şahid şəhadət versə, ...övrətin nikahi fəsx hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATCIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatcil* gəncləri ilə qarşılayaqq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradinməz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oddan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktubları yenidən evimizə ümidi, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən səndən nə istəyə bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydi, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* sarayılarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHNİLİ – KÜT Səlim çox *zehnili* uşaqdır (İ.Şixlı); – Ay *küt*, niyə başa düşmürsən, “liçni deləsi” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara salxımları *zədəli* gilədən təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* salxımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubiyyətə*, ölüme aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər* *şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Ordubadi).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada miğmiğə sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmə? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-səhərli; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhərli* (R.Rza).

ZƏHMƏTKEŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədirler (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevərdi* (M.Ibrahimov); Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyərlər (Ə.Haqverdiyev).

ZƏHMLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmlili* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırıram ki, bütün Bakıda mənim kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tek-tək tapılar (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızçıqazın *zəif* səsini eşitdim (M.Talibov); Xeyli keçidkən sonra içəridirən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər məni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* səbut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sonanın hicqiriği *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşa başlayırlar əkilməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalıqlar möclisdə (C.Məmmədquluzadə).

ZƏKALI – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafi-

ZƏQQUM – ŞİRİN

zəsində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, fərasətsiz oğlu Firidun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* səhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağrıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsun və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talibov); Sən *xoşbəxtən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlliliklə* imtahana çəkirsən (Aşıq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edirəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırımişəm (M.Hüseyn); Aləmə dediklərindən mənə də, bu *kasib* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *köləyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SADƏ Onun *sadə* evindəki ən *zəngin* sərvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablardır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLİƏSMƏK – YOXSULLAŞ-
MAQ – Bəli, insan təbiəti dərk etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşırsa*; O qəlbən boğmağı bacarmağımız (X.Rza).

ZƏNGİNLIK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çəmənzəminli); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeysi* var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərlı* həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyirli* bir cəhətinə də görürdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qəribü aciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyirsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZIRPI – BALACA

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Quraca qızə uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxıdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏŞMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşrəf qız kimi *zərifləşmişdi* (İ.Şixlı); Günün istisində qarsıybürünç rənginə düşmüş sifəti qartmış və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* güləm, *sərtlidə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfəq cılənib (H.Hüseynzadə).

ZİBILLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tum çırtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliyle maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturacağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBILLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasında nefəs almaq üçün əlləşirdilər (M.Hüseyn).

ZİBILLİK – TƏMİZLİK Vəziri qarğı olanın ağzı *zibillikdə* gərək (Ata. sözü); Gələn dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verəsən (C.Əmirov).

ZİQQI – ƏLİAÇIQ Xalıqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamıdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırar, *bəm* ağladar (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna bais, bəli, sənsen (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoysa yaşırsan, görərsən ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribaş və *zirək* uşaqlar mollanın xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşhurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ keçdik (“Ulduz”).

ZIRPI – BALACA Lakin bədlidən iki *zirpi* it də onlarla gəlirdi (M.Talibov); Evin *balaca*, kirli qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZIRPILIQ – BALACALIQ

ZIRPILIQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahətin *zirpiliqini* qanırsanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığı* narahat edirdi (“Ulduz”).

ZIRRAMA – AĞILLI O deli *zurramaya* bu būsat nə gərək idi? (M.İbrahimov); *Ağilli* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sari; Günəşin de sönük ziyasi sari (A.Səhhət); Yalnız indi-indi *qaranlıq* eve alışan doktor qəmgin-qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR Ziyana tələsdim, xeyrə gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLİQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürküklerində dünyən bağlanmış qəmi, kədəri büsbütin unutdurmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrelənir (M.Talibov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çıxdan biliirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLİQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talibov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talibov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurduları və kepənəkləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onum hər bir doğru, *xevirli* sözü və işi həmişə alqışla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəf eyledi aciz məni, qaldım əməlindən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliliyin* yolumu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşasayıyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talibov); O həmişə *xevirsiz* işdən yapışır (“Azərbaycan”).

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zoraki* – deyib muzdur Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içində baxdı (M.İbrahimov).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qorxmayıñ (M.S.Ordubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır (“Azərbaycan”).

ZORBA – BALACA Xeyli axtarısan sonra qarşılara *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günəl keçdi, aylar keçdi, *balaca* Cəbi yavaş-yavaş boy atrırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırırdı* (N.Nerimanov); Mənim gözümde qonşum *balacalaşırırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliqda* ayı mənim qamçımın qorxusundan hər cür oyun çıxarıır, amma bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOSLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasan, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏTİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasim); – Bezi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şəyəleri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənəzəminli); O öz *zəifliyini* biliirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqudür*, həm *cövrürdü* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zalim gecə necə gəldi (M.Dilbazı); Aşağıda Cəbir ağızında başlanan açılıq, *ışığılıq*, düzlkədə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin firtinasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözdərdir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLI *Zülmətlə* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışığılıq*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanması məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətlə* hökmər ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lügətin və lügət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*
Kompyuter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz Musaqızı

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.

Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.